
ІНФОРМАЦІЙНО-ІННОВАЦІЙНИЙ НАПРЯМ – ЯК ПРІОРИТЕТ РОЗВИТКУ СУЧАСНОГО СУСПІЛЬСТВА.

Авксентьєв М.Ю., к.е.н., докторант

*Науково-дослідний економічний інститут
Міністерства економічного розвитку і торгівлі України*

Події останніх десятиліть довели абсурдність багатьох економічних ідей і парадигм. Процес відходження від основних макроекономічних та загальних теорій відбувається за рахунок швидкої зміни життя. В кожній країні він має свої часові обмеження та причини, що в основному залежить від стадії розвитку держави, причому враховуються не тільки економічні обставини, але і суспільні, соціальні та, в досить значній мірі, політичні. Приклад багатьох високорозвинених країн доводить той факт, що вони досягають значного рівня економічної потужності за рахунок використання та впровадження якісно нових інформаційних та інноваційних технологій.

За кілька останніх десятиліть світ докорінно змінився. Розповсюдження мобільного зв'язку, здешевлення засобів відео зйомки, ноутбуки та планшети, які підключені до Інтернету, завдяки бездротовим технологіям, змінили для людей якість їх життя. Нові знання та використання нових технологій створили продукти та послуги, які важко було собі уявити ще кілька десятиліть тому. Крім того, здешевлення технологій зв'язку та транспорту зробили світ «ближчим», забезпечивши швидкий рух капіталів, товарів та послуг між країнами. Крім економічного зростання зміни призвели до значного «соціального стресу».

Яскравим прикладом того, як країна, котра немає значного рівня природних ресурсів чи територіального потенціалу, виходить на лідируючі позиції у світі, є Сінгапур. Сучасні економісти вже охрестили процеси, які проходять в цій державі як «економічне диво». Дійсно, ця держава має невелику площу, практично відсутні природні ресурси, однак в останні десятиліття основні її макроекономічні показники значно зросли. Це стало можливим завдяки орієнтації держави на побудову інформаційно-інноваційної економіки. Та може бути настільною книгою для багатьох інших держав, котрі знаходяться на стадії економічної кризи.

В сучасних умовах уряди повинні робити ставку на використання нових технологій, ноу-хау. З цією метою потрібно докорінно змінювати світогляд нації, проводити активну політику в галузі законодавства (особливо в розділі захисту прав інтелектуальної власності), здійснювати переорієнтацію економіки у відповідності з новими реаліями.

Забезпечити передумови економічного зростання – головне завдання будь якої влади. Крім того, важливо забезпечити сталий розвиток економіки протягом тривалого періоду. Зростання ВВП на 3% протягом 23 років подвоює економіку, тоді як економіці з 2% зростанням для цього необхідно 35 років [1].

Зростання економіки відбувається двома способами: збільшенням обладнання, ресурсів або кількості задіяної робочої сили. В економічній теорії таке зростання має назву акумуляції капіталу, або екстенсивного зростання [2]. Щоправда, екстенсивне зростання економіки має певні мінуси: кожного року дедалі важче підтримувати такий розвиток. За альтернативного варіанту зростання відбувається за рахунок підвищення продуктивності окремих одиниць.

Таке підвищення продуктивності називається інтенсивним розвитком, який забезпечує підвищення рівня життя, зростання економіки та сталий розвиток.

Більшість держав, на жаль, до останнього часу орієнтувалися саме на інтенсивне зростання економіки, що призвело до виснаження природних ресурсів, спаду економічних показників, та, як би, важко це було уявити – до світового глобального потепління. Тому, сьогодні спостерігається перехід на більш «м'яку» форму економічного зростання – інтенсивну. Вона передбачає перебудову майже всіх сфер життя суспільства.

За допомогою інформаційних технологій керівництво держав проводить широку масову пропаганду серед населення щодо необхідності скорочення використання природних ресурсів з метою збереження оточуючого середовища; щодо підвищення освітнього рівня, причому це стосується не тільки отримання вищої освіти, але й навчання спеціалістів з вузькопрофільних галузей, які виходять на перше місце в потребах роботодавців тощо. Все це проводиться з метою зменшення соціального стресу в суспільстві від переходу до абсолютно нового типу побудови економіки.

Через це Україні слід знайти світоглядно-методологічне підґрунтя невіртуального, неміфічного самовизначення у сучасному світі високих технологій [3]. Тому стратегія інноваційного розвитку має бути спрямована на дотримання умов безпеки економічних трансформацій (особливо – на забезпечення особистої безпеки, честі і гідності, прав власності, інтелектуальної власності) [4].

Інформаційні технології є галуззю людської діяльності, що найбільш швидко розвивається та залучає нових користувачів. Наприклад, кількість користувачів Internet, сьогодні вже перетнула позначку в 2 мільярди осіб. З цієї кількості приблизно 1,2 млрд припадає на країни, що розвиваються і 0,8 млрд на розвинені країни. Відповідно до оцінок експертів, в цьому році може бути зафіксоване зростання кількості користувачів Internet по відношенню до 2008 року у 4 рази [5]. Також необхідно відмітити, що відповідно до офіційних даних Держкомзв'язку України, «чисельність інтернет-аудиторії в Україні налічувала на 1 січня 2010 року понад 15,3 млн унікальних користувачів, що складає третину населення України» [6].

Прикладом динаміки розвитку галузі яскраво демонструє термін залучення першого мільйону користувачів американського медійного конгломерату AOL Inc., заснованого в 1983 році, який тривав 9 років (для порівняння за період 2010-2012 рр. кількість користувачів зросла з 2,8 до 3,9 млн осіб) [7]. Найбільшій соціальній мережі Facebook, заснованій в 2004 році, для залучення такої ж кількості користувачів знадобилось 9 місяців, а вже в 2014 р. загальна кількість користувачів щомісяця становить трохи більше 1,3 млрд осіб (в Україні 6 млн осіб користується цією соціальною мережею) [8, 9]. Мобільний додаток Drawsomething для iOS та Android, випущений в березні 2012 року, «набрав» свій перший мільйон всього за 9 днів [10].

На сучасному етапі розвитку суспільства інформаційні та телекомунікаційні технології стають основними факторами розвитку світової економіки. Вони дозволяють по новому підійти до показників масштабності. Наприклад, мобільний додаток Instagram (з'явився в жовтні 2010 р., а вже в грудні отримав свій перший мільйон користувачів), що обслуговує 25 млн. користувачів, підтримують всього 20 штатних працівників [11].

Планується, що Європейський ринок інформаційних технологій буде розвиватися в напрямку збільшення кількості послуг для різних секторів економіки: для промислового сектора – електронна торгівля «бізнес-бізнес», для фінансового сектора – Інтернет-банкінг,

для енергетики – онлайнвийбілінг, для транспортного сектора – онлайнове планування і керування перевезеннями, для торгівлі – Інтернет-магазини, для освіти – дистанційне навчання [12].

Економічною основою інформаційного суспільства є галузі інформаційної індустрії (телекомунікаційна, комп'ютерна, електронна, аудіовізуальна і т.п.), що переживають процес технологічної конвергенції і корпоративного злиття, розвиваються найбільш швидкими темпами, впливають на всі галузі економіки і конкурентоздатності країн на світовій арені. Відбувається інтенсивний процес формування світової «інформаційної економіки», що полягає в глобалізації інформаційних, інформаційно-технологічних і телекомунікаційних ринків, формуванні світових лідерів інформаційної індустрії, перетворенні «електронної торгівлі» по телекомунікаціях у засіб ведення бізнесу.

Вищезазначене доводить, що суспільство стоїть на порозі нового «інформаційного» етапу свого розвитку. Саме ця інформатизація – головна тенденція останніх десятиліть, яка визначає головні зміни акцентів в розвитку суспільства. Широке впровадження ІКТ – не тільки нові можливості, а й нові виклики. Разом з розповсюдженням нових технологій, з'являються нові загрози. Україна як повноправний член нового глобального інформаційного простору повинна вміти використовувати об'єднані глобальні ресурси та інтегрувати в них свої – людські, технологічні, фінансові та інші, що дасть змогу створити нове, краще, конкурентоздатне суспільство. Стратегічною метою є забезпечення прискореного розвитку України в напрямку інтеграції в загальноєвропейське та світове товариство, використання нових технологій для прогресивного розвитку регіонів, забезпечення власної конкурентоспроможності на світових ринках за умови збереження багатокультурності і національної самобутності, отримання доступу громадян держави до загальносвітових надбань цивілізації.

Література

1. Robert B. Kozma, ICT, education reform and economic growth: a conceptual framework. Teach Program are trademarks of Intel Corporation in the U.S. and other countries [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://download.intel.com/education/EvidenceOfImpact/Kozma_ICT_Framework.pdf
2. J. Stigl [tz and C. Walsh, Principals of Macroeconomics, 3rd. New York: W.W. Norton & Company Inc., 2006. – 450 pp.
3. Інформаційні технології як фактор суспільних перетворень в Україні [зб. аналіт. доп.] / М. А. Ожеван, С. Л. Гнатюк, Г. О. Ісакова; за заг. ред. Д. В. Дубова. – К.: НІСД, 2011. – 96 с.
4. Національна інноваційна система України: проблеми, принципи побудови / Макаренко І. П., Конка П. Н., Роготин О. Г., Кузьменко В. П. / за наук. ред. І. П. Макаренко. – К.: Інститут управління національної безпеки, 2008. – 520 с.
5. Cisco Visual Networking Index: Forecast and Mrthodology, 2009-2014. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.cisco.com/en/US/solutions/collateral/ns341/ns525/ns537/ns705/ns827/white_paper_c11-48136_0.pdf
6. Державна адміністрація зв'язку Міністерства транспорту та зв'язку України. Інформація про стан галузі зв'язку в Україні за січень-вересень 2010 року.

- [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.stc.gov.ua/uk/publish/article/63905;jsessionid=74272699CD5567EABC58176020654B1B>
7. Обзор компании AOL – американского медийного конгломерата. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://tempofox.com/obzor-kompanii-aol-amerikanskogo-medijnogo-konglomerata/>
 8. Сайт вільної енциклопедії. Facebook. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://uk.wikipedia.org/wiki/Facebook>
 9. Російські інтернет сервіси стрімко втрачають популярність в Україні. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.kreschatic.kiev.ua/ua/3297/news/1405433272.html>
 10. Сайт мобільних бізнес-технологій. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://blog.mobtech.com/?cat=8>
 11. Сайт вільної енциклопедії. Instagram. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://uk.wikipedia.org/wiki/Instagram#cite_ref-igsept2011_15-0
 12. Кудіна О. Ю. Розвиток електронної торгівлі в умовах становлення глобального інформаційного простору. [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

АНАЛИЗ ДИНАМИКИ МИРОВЫХ ФОНДОВЫХ ИНДЕКСОВ В ПРЕДКРИЗИСНЫЙ ПЕРИОД 2005-2007ГГ.

Андриенко В.М., к.е.н., доцент,
Бобрович Р.П.,
Киркова А.И.

Одесский национальный политехнический университет

Возможность своевременно определять назревание кризисных ситуаций на различных уровнях становится одним из важнейших элементов системы управления экономикой. Существующие подходы к анализу фондовых рынков, в основном, направлены на прогнозирование кризисных ситуаций. Однако, они не позволили предсказать кризис 2008 г. Это свидетельствует о том, что в настоящее время нет эффективных методов, способных указать на назревание нестабильной ситуации. Поэтому продолжают поиски новых подходов к решению этой проблемы. Исследования направлены на выявление индикаторов негативной тенденции на рынках [1,2,3].

Динамику фондового рынка отражают индексы, рассчитываемые на основании котировок определенной группы ценных бумаг. Целью данной работы является определение характерных признаков, указывающих на изменение динамики фондовых индексов в предкризисный период.

Ниже приведены графики динамики распространенных индексов за 2005-2008гг. по ежедневным значениям на момент закрытия торгов за период 2005-2008гг.[3].

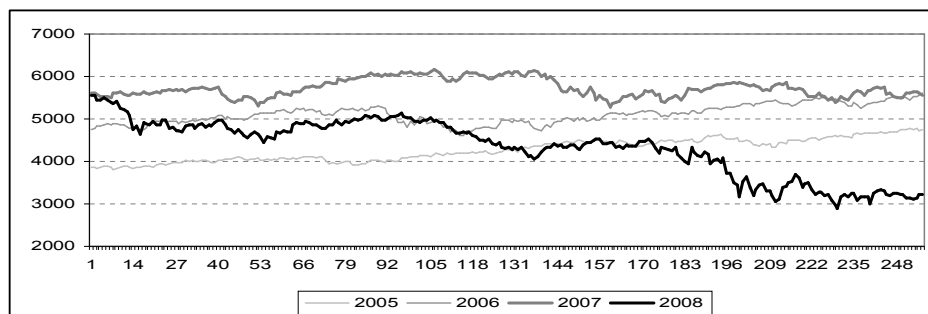

Рис. 1. Динамика индекса S&P 2005-2008гг.

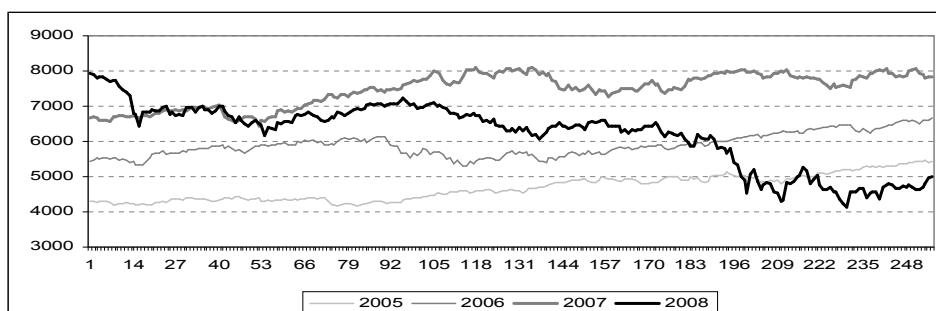

Рис. 2. Динамика индекса DAX 2005-2008гг.

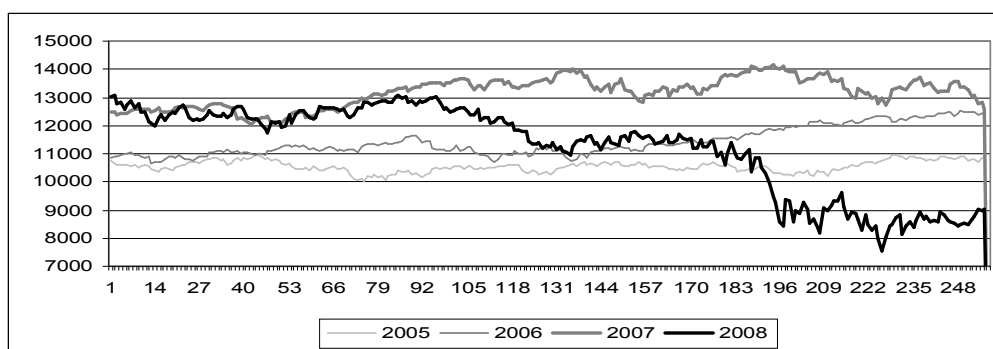

Рис.3. Динамика індекса Dow-jons в 2005-2008гг.

Індекси возрастають на протязенні всего предкризисного періода. Графіки 2005г. – это практически гладкие линии, а в 2006-2007 гг. наблюдается увеличение инверсий, и размаха колебаний. В 2008г. графики демонстрируют снижение индексов и усиление флуктуаций. В свете гипотезы о фрактальных рынках [4] степень флуктуаций определяет показатель Херста H . Рассмотрим, динамику этого показателя.

В таблице 1 приведены значения показателя Херста для индексов разных стран по ежедневным значениям на момент закрытия торгов за период 2000-2014гг.[3].

Таблица 1. Значений показателей Херста

Год \ Параметр	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Индия (Bse-sensex)														
Показатель Херста	0,53	0,52	0,55	0,51	0,45	0,51	0,50	0,49	0,48	0,50	0,49	0,45	0,56	0,40
Франция (CAC)														
Показатель Херста	0,41	0,54	0,46	0,46	0,37	0,48	0,46	0,48	0,48	0,51	0,41	0,45	0,47	0,47
Германия (DAX)														
Показатель Херста	0,49	0,56	0,46	0,49	0,45	0,47	0,46	0,48	0,50	0,51	0,46	0,48	0,49	0,44
США(dow-jons)														
Показатель Херста	0,46	0,53	0,45	0,46	0,49	0,47	0,46	0,46	0,47	0,53	0,47	0,46	0,48	0,50
Гонконг (Hang-seng)														
Показатель Херста	0,47	0,52	0,51	0,48	0,53	0,47	0,47	0,52	0,47	0,51	0,52	0,45	0,51	0,47
Бразилия (Ibovespa)														
Показатель Херста	0,51	0,47	0,47	0,52	0,43	0,46	0,50	0,47	0,50	0,46	0,47	0,48	0,50	0,48
Россия (ММВБ)														
Показатель Херста	0,53	0,54	0,47	0,51	0,52	0,50	0,51	0,54	0,50	0,45	0,45	0,46	0,54	0,44
Япония (Nikkei)														
Показатель Херста	0,52	0,51	0,50	0,48	0,43	0,46	0,47	0,47	0,50	0,60	0,46	0,47	0,59	0,46

По данным таблицы можно сделать следующие выводы:

- в предкризисный период, на всех рынках произошло снижение значений показателя Херста;
- $0 \leq H \leq 0,5$ для индексов Германии, Франции и США, что указывает на антиперсистентность, то есть фондовые индексы меняют направление чаще, чем случайный процесс. Рынки неустойчивы;
- для остальных индексов в предкризисный период происходит смена персистентного свойства ($0,5 < H \leq 1,00$) на антиперсистентное, то есть стабильное состояние рынков сменяется на неустойчивое;
- в период кризиса для некоторых стран (Япония, Россия, Бразилия, Германия) $H = 0,5$, что соответствует случайному процессу. Рынки, в основном, стагнируют.

Таким образом, можно констатировать, что показатель Херста способен улавливать скрытые процессы в статистических данных фондовых индексов и может служить индикатором кризиса.

Литература

1. Bloom N. The Impact of Uncertainty Shocks//Econometrica.– 2009.–Vol.77.– №3.– С.623-685.
2. Федорова Е.А., Назарова Ю.Н. Финансовые индикаторы кризисной ситуации Российского фондового рынка [Текст] // Аудит и финансовый анализ. – 2009. – N 6. – С. 442-446.
3. Піскун О.В. Застосування рекурентного аналізу для моніторингу фондових ринків / О.В. Піскун // Економічний форум. – 2012. – № 2. – С. 155 – 163.
4. Петерс Э. Фрактальный анализ финансовых рисков./Петерс Э. Интернет-трейдинг М.:2004. -304 с.

ОБЛІК І АНАЛІЗ ДОХОДІВ В СИСТЕМІ КОНТРОЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ РЕМОНТНОГО ПІДПРИЄМСТВА

Балан А.А., к.е.н., доцент,
Тітаренко В.В.

Одеський національний політехнічний університет

Дослідження обліку і аналізу доходів в системі контролювання діяльності ремонтного підприємства і є дуже актуальною темою, так як важливою умовою діяльності будь-якого підприємства є досягнення оптимального доходу.

Дохід – це економічний показник діяльності підприємства, який зростає внаслідок надходження активів і/або погашення зобов'язань, що в кінцевому результаті приводить до збільшення капіталу (за винятком внесків учасників (власників майна)) [1].

Основним нормативними документами, які визначають методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про доходи підприємства та фінансові результати діяльності, а також порядок їх розкриття у фінансовій звітності в Україні є П(с)БО 15 «Дохід» та Податковий кодекс України, а в зарубіжних країнах – МСБО 18 «Дохід» [2-4].

Бухгалтерська інформація забезпечує створення дієвої системи внутрішнього контролю і управління діяльності ремонтного підприємства [5].

Облік доходів ведеться з використанням класу 7 «Доходи і результати діяльності», а саме 70 «Доходи від реалізації», 71 «Інший операційних доходів», 72 «Дохід від участі в капіталі», 73 «Інші фінансові доходи», 74 «Інші доходи».

За кредитом цих рахунків відображається збільшення (одержання) доходу, а за дебетом – суми непрямих податків (податку на додану вартість, акцизного збору та інших зборів (обов'язкових платежів)) та списання в порядку закриття на рахунок 79 «Фінансові результати» [6].

Важливим етапом в формуванні системи контролювання діяльності ремонтного підприємства є організація аналізу доходів.

Для аналізу доходів найпоширенішою є використання системи взаємозалежних показників, які базується на даних дані поточного бухгалтерського обліку за рахунками 70-74, форма 1 «Баланс», форма 2 «Звіт про фінансовий результат» [7].

Аналіз доходів припускає оцінку абсолютних і відносних фінансових показників.

Абсолютними показниками є суми прибутку (чи збитку) за структурою його утворення чи розподілу і використання.

Відносні показники доходів – значення рентабельності, які характеризують відносний (у відсотках) ступінь прибутковості вкладеного капіталу в цілому і за його структурою, здійснених витрат чи отриманого доходу [8].

На діяльність ремонтного підприємства впливає належним чином організована система внутрішнього контролю.

Основні завдання операцій з обліку доходів:

- контроль за дотриманням чинного законодавства щодо обліку витрат та відображення інформації про доходи у фінансовій звітності;
- перевірка правильності розподілу доходів за класифікаційними групами;

- перевірка правильності визнання та оцінки доходів;
- перевірка правильності формування прибутку у звітному періоді;
- встановлення достовірності даних у первинних документах і на рахунках бухгалтерського обліку за операціями з формування доходів;
- перевірка правильності і законності відображення доходів у звітності підприємства тощо [10].

Організаційно-інформаційна модель контролю доходів ремонтного підприємства наведено рис. 1. [6].

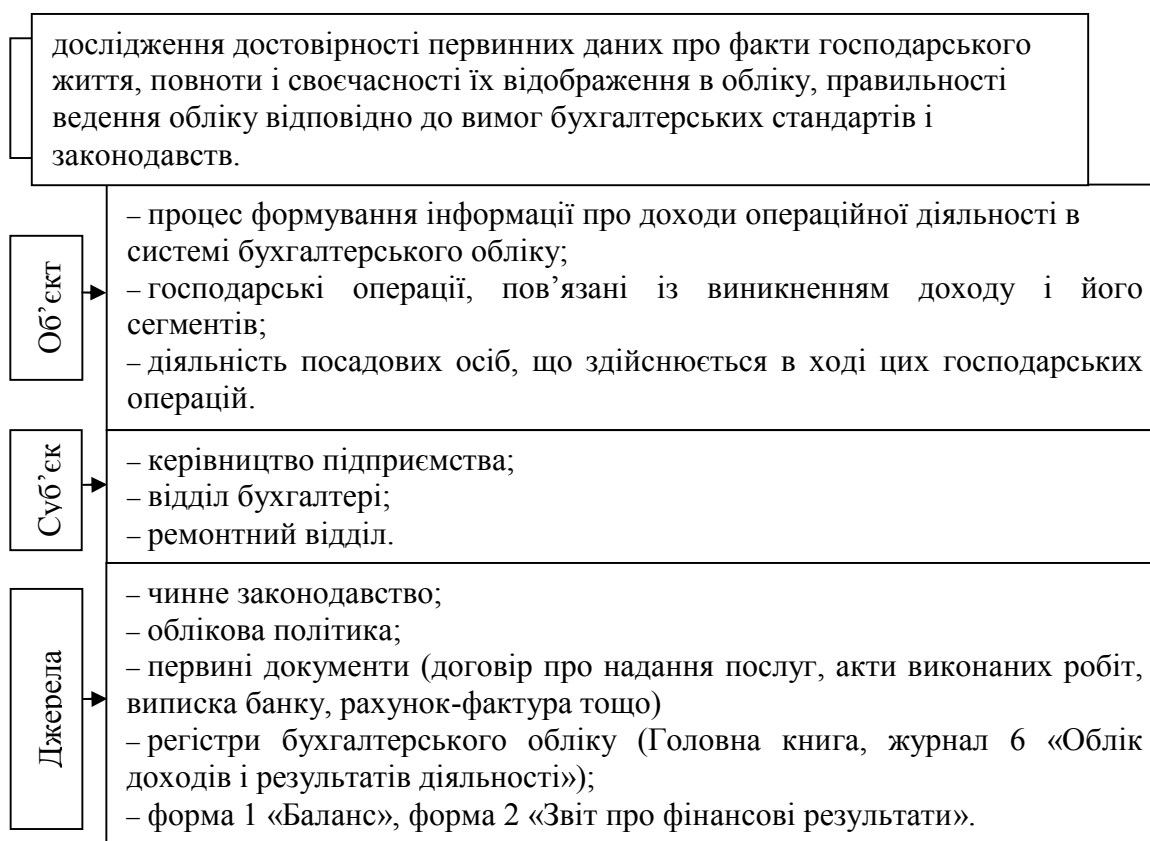

Рис. 1. Організаційно-інформаційна модель внутрішнього контролю доходів ремонтного підприємства

На ремонтному підприємстві іноді виникають помилки і порушення під час обліку доходів:

- невірна класифікація доходів;
- недотримання принципу нарахування і відповідності доходів і витрат;
- невірно обчислена сума доходу;
- помилки в бухгалтерських проводках при відображенні господарських операцій з формування доходів і списання їх на фінансові результати;
- відсутність первинних документів з обліку доходів;
- невідповідність даних синтетичного і аналітичного обліку;
- невірне відображення в звітності доходів підприємства [11].

Ці помилки і порушення в подальшому можуть призвести до втрати достовірності та можливості використання цих даних для аналізу. Своєчасне виявлення і виправлення помилок з обліку доходів дозволить підприємству сформувавши правильний фінансовий результат діяльності ремонтного підприємства [9].

Таким чином, облік і аналіз доходів в системі контролювання діяльності ремонтного підприємства є важливими процесом. Правильно організована система внутрішнього контролю доходів ремонтного підприємства дозволить поставлені завдання і забезпечувати захист ремонтного підприємства від можливих ризиків.

Література

1. Каменська Т.Г. Взаємозв'язок доходів і витрат як категорій оціночних характеристик руху капіталу в обліку. / Т.Г. Каменська // Економічні науки. – 2012. – Вип. 10 ч. II – С. 115-119
2. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 18 «Дохід» затверджений наказом МФУ від 30.11.99 № 291 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/929_025
3. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15 «Дохід» від 28 жовтня 1998 р. № 1706 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0860-99>
4. Податковий Кодекс України від 02.12.2010 р. № 1690-VII від 07.10.2014 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
5. Балан А., Філіппова С. Методичні підходи щодо формування інформаційно-аналітичного забезпечення системи внутрішнього контролю енергокомпанії / А. Балан, С. Філіппова // Економіст: наук. та гром.-політ. журн. – № 1 (303). – Київ: ВПП "Пошук-Інвест", 2012. – С. 24-27. (В).
6. Циплюк Д.Ю. Облік та контроль розрахунків за медичні послуги із застосуванням банківських платіжних карток / Д.Ю.Циплюк // Економіка: проблеми теорії та практики: Зб. наук. праць. – Вип. 219: В 3-х т. – Т. II. – Дніпропетровськ: ДНУ, 2012. – С. 291 – 296.
7. Шурміна А.О. Аналітичне забезпечення оперативного управління доходом операційної діяльності. /А.О. Шурміна// Вісник СевНТУ – 2011. – Вип. 109/2011 – С. 32-37
8. Старенька О.М. Оперативний облік у системі управління промисловим підприємством. /О.М. Старенька// Бізнес-Інформ. 2013. – №12 – С. 107-109
9. Балан А.А. Дослідження характеристик внутрішнього контролювання діяльності і розвитку енергопостачальних підприємств: Мат. Шостої Всеукр. наук.-практ. Інтернет-конф. [«Обліково-аналітичне забезпечення інноваційної трансформації економіки України»], (Одеса, 15-25 травня 2012р.) / А.А. Балан. – Одеса: ОНПУ, 2012. – С. 154-156. (В)
10. Бутенець Ф.Ф. Аудит. Підручник для студентів спеціальності "Облік і аудит" вищих навчальних закладів. – Житомир: ПП "Рута", 2009. – 672с.
11. Кулаковська Л.П. Організація і методика аудиту. Навч. посіб. – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 568 с.

ПОБУДОВА ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ ПРИ РЕАЛІЗАЦІЇ МОДЕЛІ ЕФЕКТЕВНОГО УПРАВЛІННЯ БІЗНЕСОМ

Балахонова О.В., д.е.н., доцент

*Вінницький соціально-економічний інститут
Університету «Україна»*

Зараз більшість українських підприємств корпоративного типу завершує етап, на якому бізнес розвивався за рахунок вольових зусиль його власників, і переходить до етапу постійної системної роботи, яка стає конкурентною перевагою фірми.

Розвиток бізнесу утруднюється з різних причин, в більшості випадків головною з них є неадекватне прояснення ролі власника бізнесу в нових умовах. Це найбільш помітно, коли власник йде з посади генерального директора і передає фірму найманому керівникові. У цій ситуації часто виникає конфлікт «власник – менеджер», в основі якого лежить одна причина: власник перестає достатньою мірою контролювати бізнес, а менеджер може повести його своїм, зрозумілим тільки йому шляхом. Тут необхідно зрозуміти, що власник – це посада і від того, як власник виконує свої «обов'язки», залежить успішність всього бізнесу.

Власницький контроль – це дії власника щодо приведення бізнесу в потрібний йому стан, який здійснюється з усіх важливих напрямків роботи: управління, співробітники, ринок, фінанси і їх використання, бізнес – проекти, виробництво, результати, безпека і оточення фірми.

Керуюча компанія – це інструмент управління декількома бізнесами, що вимагає дієвого власного контролю, тому не можна допускати, щоб при її створенні роль власника «розчинилася». Досить часто у власників, які займають управлінську посаду в своєму бізнесі, створюється ілюзія його достатнього контролю, однак ця ілюзія дуже швидко руйнується разом з падінням бізнесу. Власницький та управлінський контроль – це не тільки різні види робіт, а й різні системи мислення. Слід зазначити, що мислення управлінця часто тяжіє над мисленням власника. Таку диспропорцію необхідно усунути і, на наш погляд, необхідно чітко розділити два напрями діяльності – роботу власника і роботу управлінця.

Економія на контролі – прямий шлях до втрати бізнесу. Дослідження ситуації показало, що, по-перше, проблеми власників бізнесу розглядаються в менеджменті не комплексно, а лише фрагментарно і, по-друге, ключем до вирішення проблем власників бізнесу є ефективний власницький контроль. Побудова системи власницький контролю бізнесу є інвестицією, як у поліпшення здібностей самого власника, так і в підвищення результативності бізнесу. Основні ефекти виражаються у збільшенні доходів власника, появи у власника вільного додаткового часу, підвищенні стабільності в роботі компанії.

Організація власницького контролю повинна починати із з'ясування ознак проблеми результативності бізнесу, до числа яких слід віднести наступні:

- відсутність взаємодії різних підрозділів і / або співробітників організації;
- наявність непрофільних виробництв (виробництв не пов'язаних з основою діяльністю організації);
- відсутність прозорої схеми взаємодії основного, допоміжного та обслуговуючого виробництва;

- відсутність чіткої організаційної структури, складна система горизонтальних взаємодій між підрозділами;
- відсутність системи цілей підрозділів та розмежування зон відповідальності;
- наявність значної величини понаднормативних запасів;
- низька якість продукції, робіт і послуг допоміжного та обслуговуючого виробництва;
- передбачається впровадження автоматизації виробничих процесів.

На наш погляд, повинні бути чітко визначені завдання для організації власного контролю:

- підвищення ринкової привабливості фірми внаслідок збільшення ефективності її діяльності;
- оптимізація організаційної структури з точки зору досягнення повноти і несуперечності виконуваних функцій;
- оптимізація структури бізнесу з точки зору підвищення економічної ефективності діяльності.

Побудова моделі ефективного управління бізнесом в системах корпоративного типу, на думку авторів, має йти за такими напрямками:

1. Постановка бізнес-завдання компанії на основі аналізу власником природи бізнесу: чинників поведінки людей; економічної, організаційної поведінки, учасників бізнесу моделей бізнесу та чинників успіху.

2. Визначення власником вимог до організації бізнесу у відповідність із його довгостроковим баченням, стратегічними рішеннями, інтеграцією стратегічних цілей та поточної діяльності та баченням моделі унікальної компанії.

3. Розробка власником інструментів передачі свого бачення організації бізнесу керуючому, визначення системи цілей і показників, політики, стандартів і регламентів для досягнення бізнес-цілей.

4. Формулювання вимог власником бізнесу до керуючого бізнесом: керуючий як лідер і керівник, керуючий як гарант результативності бізнесу.

5. Організація взаємодії з керуючим на основі позитивного контролю його діяльності, розподілу і підтримання влади, визначення зон відповідальності керуючого, наділення керуючого повноваженнями.

6. Реалізація влади і відповідальності, що включає контроль і оцінку діяльності керуючих: оцінка результатів; оцінка особистості; оцінка процесу діяльності. Стимулювання керуючих: кар'єра і навчання; компенсація та винагорода; оцінка і конструктивний зворотній зв'язок.

Прояснення ролі власника і побудова системи власного контролю в бізнесі корпоративних структур дозволяє власникам надійно захищати і розвивати бізнес в своїх інтересах, домагаючись його ефективності на новому, більш високому рівні.

Для забезпечення прозорості бізнесу повинна бути створена система внутрішнього аудиту, що включає комплекс діагностичних процедур, спрямованих на виявлення, з одного боку, слабких сторін бізнесу, а з іншого – встановлення шляхів їх усунення.

У цьому терміні обидва слова є однаковою мірою ключовими: «аудит» – так як необхідна глибока перевірка (ревізія) бізнесу, «внутрішній» – так як ревізія проводиться власними ресурсами власника, яким він довіряє. Основна увага приділяється загальним

положенням про внутрішній аудит та системі технологій, які могли б стати інструментарієм аудитора.

Нам видається, що методичний інструментарій внутрішнього аудиту повинен слідувати ієрархії цінностей власника. В цілому ж критерії ефективності внутрішнього аудиту зводяться до його високої результативності, а не до обсягу виконаної роботи, до широкого кругозору та політичної компетентності.

Основними критеріями оцінки є:

- рівень ділової атмосфери;
- якість системного контролю;
- ступінь взаємозв'язку прийнятих рішень;
- характеристика участі працівників і фахівців різних рівнів у розробці цілей і завдань організації.

Неформальний результат забезпечується підвищенням керованості та ефективності організації, в цілому, створенням чітко регламентованої ієрархічної системи управління, прозорості і несуперечливої організації структури, що забезпечує керованість компанії.

Література

1. Білуха М.Т. Курс аудиту /М.Т. Білуха. – К.: Вища школа, Знання, 2003. – 573 с.
2. Бутинець Ф.Ф. Аудит : [Підручник] /Ф.Ф. Бутинець. – Житомир: Рута, 2005. – 672с.
3. Захарченко В.І. Моделі і методи прийняття рішень в аналізі та аудиті : [Навч. посібник] /В.І. Захарченко, М.М. Меркулов, О.В. Балахонова. – Львів: Магнолія – 2006, 2012. – 352 с.
4. Петрик О.А. Аудит: методологія і організація /О.А. Петрик. – К.: Знання, 2003. – 260 с.

ОПТИМИЗАЦИЯ ОРГАНИЗАЦИИ ИНФОРМАЦИОННО-АНАЛИТИЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЯ

Башинская И.А., к.э.н.,
Ибомбо Б.Н.

Одесский национальный политехнический университет

Вместе с растущей зависимостью от электронных технологий, связанных с распространением информации, растет и угроза кибератак, целью, которых, как правило, становятся информационные ресурсы и сетевая инфраструктура. Все это делает вопрос усиления безопасности информационно-аналитической деятельности предприятия особенно актуальным.

Под экономической безопасностью понимают состояние экономической системы, характеризуется наличием конкурентных преимуществ, которые достигаются эффективным использованием существующих собственных и привлеченных ресурсов, своевременным внедрением комплекса мероприятий с целью поддержания нормальных условий работоспособности системы для максимального достижения поставленных целей в краткосрочном и долгосрочном периоде в условиях постоянного изменения окружающей среды [1].

Организация информационной деятельности представляет собой способ функционирования структурных элементов любой информационной системы (предприятия, государства и т.д.) [2]. Соответственно, организация информационной деятельности любого субъекта управления – это способ функционирования структурных элементов информационной системы данного субъекта.

Функционально информационно-аналитическая деятельность может состоять из таких базовых составляющих:

К первой составляющей функций относим функции информационного поиска, включающие в себя:

- сбор и анализ данных, поиск и оценку информации с использованием информационно-телекоммуникационных технологий и возможностей Интернет;
- идентификацию и систематизацию информации, ее хранения;
- создание баз данных;
- информационное сопровождение подготовки прогнозов развития отраслей, предприятий региона;
- информационную поддержку проектов по степени риска;
- информационную поддержку научно-исследовательских работ по проблемам развития социально-экономического потенциала региона.

Второй функциональной составляющей считаем функции осуществления аналитически-методической деятельности, а именно:

- выявление, описание проблем, тенденций, альтернатив, конфликтных и чрезвычайных ситуаций;
- моделирование проблем, выбор методов их решения, оценка последствий;
- информационное и аналитическое рецензирование планов, программ, результатов экспертиз;

-
- анализ и прогнозирование ситуаций, проблем в политике, экономике, науке, производстве, предпринимательской деятельности и т.д.;
 - минимизация факторов риска;
 - аналитическая оценка инициатив, инноваций, разработка предложений по их использованию; анализ рейтингов, кредитных историй объектов;
 - информационное сопровождение и анализ общественно-политических акций и процессов; подготовка сводных, тематических, прогнозных, аналитических материалов, справок, докладов, обоснований, других информационных продуктов [3].

Третья составляющая функций включает в себя функции технического обеспечения и защиты информации, среди которых:

- организационно-технологическая реализация процессов информатизации в регионе; программное обеспечение;
- создание информационно-поисковых программ; обеспечение защиты информации; обеспечение телекоммуникаций и автоматизации; выпуск аналитических сборников, справочников и т.

Практика свидетельствует, что организованная информационно-аналитическая деятельность часто имеет иерархический характер.

Выделяют следующие уровни организации информационной деятельности в сфере управления:

- международный;
- общегосударственный / национальный;
- региональный (в пределах определенного государства);
- предприятие или некоммерческая организация, как правило, юридическое лицо (в пределах определенного государства);
- в пределах структурных звеньев предприятий и некоммерческих организаций;
- индивидуальный [4; 5].

На каждом из указанных уровней существует определенное количество субъектов (не менее одного), которые выступают координаторами / организаторами потоков информации, а в определенных случаях и информационных отношений вообще. Таким образом, уровни организации информационной деятельности характеризуются:

- количественным и качественным составом субъектов;
- характером самоорганизации этого уровня информационной деятельности, степенью его централизации (децентрализации);
- соотношением экономических и административных (неэкономических) механизмов регулирования деятельности субъектов этого уровня;
- характером отношений между субъектами (иерархия);
- скоростью реакции субъектов на воздействие внешних факторов, степенью мобильности (инертности) этого уровня организации информационной деятельности в целом;
- объемами, степенью разнообразия и сложности потоков информации, функционирующих на этом уровне иерархии;

- возможностями ("пропускной способностью") субъектов этого уровня иерархии в области сбора, переработки, хранения и передачи информации.

Таким образом, организация информационной деятельности на определенном уровне иерархии управления:

- направлена, прежде всего, на обеспечение жизнедеятельности субъектов этого уровня;
- связана с информационной деятельностью высших и низших уровней иерархии через систему прямых и обратных связей;
- в определенной степени влияет на организацию информационной деятельности низшего уровня иерархии и, в свою очередь, ее эффективность на этом уровне зависит от эффективности организации информационной деятельности низшего уровня.

Литература

1. Башинська І.О. Розділ 4.2. Сучасні засоби забезпечення інформаційної складової економічної безпеки промислового підприємства (С. 310-315) у кол. монографії Формування механізму стійкого розвитку економіки: теорія та практика : – Дніпропетровськ: «ФОР Дробязко С.І.», 2014. – 438 с. http://ecofin.at.ua/monografija_ehp_2014.pdf
2. Bashynska I. Ensuring economic security of modern enterprise as a systematic approach // British Journal of Science, Education and Culture, 2014, No.1. (5) (January-June). Volume IV. "London University Press". London, 2014. – 804 p. – P. 340-343
3. Гаман Т.В. Створення регіональної інформаційно-аналітичної служби як складової вдосконалення інформаційної діяльності місцевих державних адміністрацій / Т.В. Гаман // Університетські наукові записки. – 2007. – № 1(21). – С. 252-258.
4. Філіппова С.В. Аналітичні інструменти системи економічної безпеки суб'єктів господарювання: монографія / С.В. Філіппова, С.А. Нізяєва – Донецьк: Вид-во «Ноулідж» (донецьке відділення), 2012. – 179 с.
5. Bashynskaya I. Organization of the ensuring the informational and analytical safety at the enterprise / Institutionelle Grundlagen für die Funktionierung der Ökonomik unter den Bedingungen der Transformation: Sammelwerk der wissenschaftlichen Artikel.Vol. 2 – Verlag SWG imex GmbH, Nürnberg, Deutschland, 2014. – S. 216-218

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСАМИ В БАНКАХ УКРАЇНИ

Ботвіна Н.О., д.е.н., професор

Одеський національний політехнічний університет

Сучасний банк – це юридична особа з кількома рівнями управління фінансово-економічною діяльністю, між якими є складні взаємозв'язки. Універсальність діяльності більшості банків викликає необхідність постійного ускладнення їх організаційних структур. Тому ефективність системи управління фінансами залежить від раціональної організаційної структури банку, а процес управління фінансами стосується всіх фінансово-економічних операцій які здійснюються банківською установою.

Банківська система відіграє ключову роль в ефективному зростанні економіки будь-якої країни. Призначення банків полягає в необхідності забезпечення розширеного відтворення за допомогою певних фінансових механізмів, фінансово-економічного співробітництва з іншими країнами та забезпеченні здійснення розрахунків між економічними суб'єктами.

Зараз у світі відбуваються швидкі зміни які потребують удосконалення банківських технологій, продуктів і послуг, форм та якості обслуговування. Ефективне функціонування банків неможливе без створення відповідної системи управління фінансами.

Банки які пов'язані з сферою виробництва можуть впливати на соціально-економічні процеси у державі, тому рівень розвитку економіки країни частково залежить і від рівня розвитку та надійності її банківської системи [1].

Науковий інтерес до розвитку управління фінансово-економічною діяльністю банківських установ викликаний такими обставинами:

- діяльність банків є високо ризикованою, що в кінцевому підсумку впливає на фінансовий результат;
- банківська система є однією з найдинамічніших у своєму розвитку;
- розвиток та удосконалення управління фінансово-економічною діяльністю банків впливає на їх надійність, стабільність та прибутковість.

В 90-х роках минулого століття банківська діяльність була однією з найприбутковіших сфер підприємництва. Проте останнім часом це вже не відповідає дійсності – оскільки погіршуються фінансові результати діяльності вітчизняних банків, що пояснюється такими причинами: фінансово-економічна криза, значне зростання витрат порівняно з недостатнім надходженням коштів для їх покриття, необхідність відволікання значних ресурсів для формування резервів під неякісні активи. За такої ситуації, яка склалася в Україні, проблеми управління фінансово-економічною діяльністю банків стають першочерговими, а тому банківським установам для посилення їх ринкових позицій необхідно вдосконалювати систему управління фінансами [2].

Таким чином, перед вітчизняними банками постають проблеми, успішне розв'язання яких впливатиме на подальший їх фінансово-економічний розвиток, а найактуальнішими є: капіталізація банківських установ, покращення якості їх активів [3], забезпечення фінансової стійкості, прибутковості та вдосконалення системи управління фінансами. Збільшення суми

власного капіталу українських банків є необхідністю, викликаною часом, оскільки обсяг їх власного капіталу, порівняно з міжнародними банками, є незначним [4], а вдосконалення процесу управління фінансами дасть можливість вітчизняним банкам ефективно співпрацювати з міжнародними фінансовими організаціями та установами, отримуючи значні обсяги фінансових ресурсів.

На діяльність української банківської системи негативно впливають такі чинники:

- недосконалість законів;
- недовіра до банків;
- нерозвиненість фінансового та фондового ринків;
- низькі, або взагалі відсутні, темпи економічного зростання;
- нестабільність політичного середовища.

Вказані проблеми характеризують зовнішнє середовище, в якому вітчизняні банки змушені здійснювати свою фінансово-економічну діяльність і не мають можливості впливати на нього [5].

Зазначимо, що процес становлення та розвитку банківської системи України відбувався досить швидкими темпами і його можна вважати, в основному, революційним, ніж еволюційним, оскільки вітчизняні банки за двадцять років незалежності України пройшли такий шлях розвитку, який кредитні установи високорозвинених країн світу проходили десятиліттями [6]. У зв'язку з цим, в Україні і виник науковий інтерес до банківської справи, зокрема до досліджень фінансового менеджменту в банках.

Можна зробити висновок – методологічні засади процесу управління фінансово-економічною діяльністю банків у вітчизняній науці остаточно не сформовані та недостатньо опрацьовані. Наукові дослідження, які пов'язані з банківською діяльністю, в основному, спрямовані на вирішення окремих практичних чи теоретичних питань. І, як свідчить діяльність банків, для підвищення їх стабільності, надійності та ефективності – існуючих наукових досліджень ще недостатньо. Тому проблеми управління фінансово-економічною діяльністю банків вимагають вдосконалення прикладних питань та теоретичного узагальнення і обґрунтування.

Система управління фінансами банків України – комплекс заходів, спрямованих на визначення мети та стратегії управління фінансово-економічною діяльністю банку, а також оцінювання, виявлення порівняння одержаних фінансових результатів із запланованими.

Практичний досвід свідчать, що сьогодні назріла потреба у вдосконаленні системи управління фінансами банку, яка базується на методологічних засадах фінансового менеджменту з урахуванням сучасних реальних умов ведення банківського бізнесу та особливостей національної економіки.

Таким чином, успішність фінансово-економічної діяльності банківської установи суттєво залежить від ефективності системи управління фінансами, в процесі формування якої необхідно поєднати контроль за рівнем грошових потоків із оцінкою фінансових результатів діяльності банку.

Підсумовуючи вище сказане, можемо стверджувати, що сьогодні проблема управління фінансово-економічною діяльністю банків залишається однією з найактуальніших. Тому для потреб практики необхідно сформулювати рекомендації та пропозиції, що являють собою результат наукового дослідження:

-
- слід досліджувати та вивчати позитивний зарубіжний досвід, адаптувавши його до українських умов та реалій здійснення банківської діяльності, можливостей і традицій вітчизняної банківської системи.
 - необхідно розробляти нові та вдосконалювати існуючі методи і прийоми управління фінансово-економічною діяльністю банку, оскільки реальні умови ведення банківського бізнесу в Україні потребують постійного пошуку нових методологічних рішень.

Водночас можуть виникати ситуації, коли керівникам кредитних установ необхідно вирішувати проблеми щодо управління фінансово-економічною діяльністю банку. Але наука ще не може дати відповіді на деякі питання. Тому побудова та постійне вдосконалення комплексної системи управління фінансами є необхідністю для здійснення надійного та ефективного процесу управління фінансово-економічною діяльністю банків.

Література

1. Ботвіна Н. О. Соціальна відповідальність банків в умовах економічної кризи в Україні / Н. О. Ботвіна // Науково-виробничий журнал Бізнес-навігатор – Херсон. – 2009. – № 1 (16). – С. 23 – 29
2. Міщенко В. Проблеми капіталізації та консолідації банківської системи України / В. Міщенко // Вісник НБУ. – 2008. – №10. – С. 2 – 7.
3. Шульженко Г. М. Оцінка капіталізації банківської установи / Г. М. Шульженко, К. Ф. Черкашина // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України. – 2011. – Вип. 31. – С. 316 – 323.
4. Міщенко В. І. Удосконалення управління проблемними активами банків / В. І. Міщенко, А. І. Граділь // Фінанси України. – 2009. – №10. – С. 43 – 54.
5. Слобода Л. Напрями вдосконалення роботи банків України з проблемними активами в посткризовий період / Л. Слобода, Н. Дунас // Вісник НБУ. – 2011. – №4. – С. 46 – 51.
6. Лисенок О. В. Система управління фінансами банку / О. В. Лисенок // Формування
7. ринкових відносин в Україні: зб. наук. праць. – Вип. 6 (145) / наук. ред. І. Г. Манцуров. – К., 2013. – С. 116 – 121.

СИСТЕМНИЙ ПІДХІД У ВІКОРИСТАННІ ІНСТРУМЕНТІВ БІЗНЕС-МОДЕЛЮВАННЯ

Будорацька Т.Л.,
Журавльова Н.М.

Одеський національний політехнічний університет

Система управління організації – це система, за допомогою якої організація управляє об'єктами внутрішньої і зовнішньої середовища (клієнти, партнери, ресурси, устаткування, продукти, технології, персонал) для досягнення своїх цілей в довгостроковій перспективі. Елементами цієї системи є:

- цілі (в розрізі об'єктів управління, тобто цілі в області клієнтів, партнерів, ресурсів, устаткування, продуктів, технологій, персоналу);
- бізнес-процеси, за допомогою яких забезпечується технологія управління
- персонал, що виконує ці бізнес-процеси, об'єднаний в організаційну структуру;
- інформаційні системи і IT-інфраструктура (устаткування, програмне системне забезпечення), на базі якої розвертаються інформаційні системи управління.

Одним з оптимальних вирішень побудови ефективної системи управління організації є використання ітераційного або циклічного підходів в побудові системи управління і орієнтація на стандарти PMBOK (керівництво до зведення знаннями по управлінню проектами) і BABOK (керівництво до зведення знань по бізнес-аналізу) [1].

Розглянемо місце інструментів бізнес-моделювання в проекті побудови системи управління організації, враховуючи перераховані вище елементи системи. Як приклад розглянемо систему бізнес-моделювання Business Studio. Цей програмний продукт надає набір можливостей, який дозволяє розглядати його як центральний інструмент для проектування верхнього рівня системи управління організації (див. рис. 1).

Рис. 1. Рівень проектування системи управління організації

Життєвий цикл системи управління організації можна представити наступними фазами: аналіз і визначення вимог до системи, проектування, побудова, впровадження, підтримка і розвиток.

В таблиці 1 представлено вживання Business Studio на різних фазах проекту.

Таблиця 1. Використання і вживання пакету Business Studio на різних фазах

Фаза	Процес	Вживання
Визначення вимог	Бізнес-аналіз	Фіксація інформації, зібраної в результаті інтерв'ю із зацікавленими особами, відносно їх точки зору на цілі, процеси, організаційну структуру і інформаційні системи організації
	Бізнес-моделювання	«Ескізна» розробка моделі організації
	Розробка документації системи управління	Підготовка і узгодження структури і зовнішнього вигляду
	Розробка інформаційних систем	Фіксація бачення високорівневих елементів інформаційних систем з точки зору зацікавлених осіб
Проектування	Бізнес-аналіз	Фіксація інформації, зібраної в результаті ознайомлення зацікавлених осіб з ескізом бізнес-моделі і уточнення вимог
	Бізнес-моделювання	Розробки бізнес-моделі
	Розробка документації системи управління організації	Підготовка зовнішнього вигляду і вмісту документації системи управління організації (напр., за допомогою налаштування звітів в Майстрові звітів Business Studio)
	Розробка інформаційних систем	а) Визначення структури інформаційних систем (власне, визначення списку інформаційних систем, які потрібні організації) б) Проектування високорівневої архітектури цих систем, тобто визначення елементів (модулів), з яких вони повинні полягати, наборів функцій, які виконуються кожним модулем, що кінець кінцем, визначає функціональні вимоги
Побудова	Бізнес-аналіз	Ознайомлення зацікавлених осіб з результатами проектування системи, напр., за допомогою публікації результатів проектування системи управління у вигляді HTML-навігатора і фіксації в Business Studio результатів обробки «зворотного зв'язку» від зацікавлених осіб
	Бізнес-моделювання	Внесення змін і розвиток бізнес-моделі
	Розробка документації системи управління організації	Виконання основного комплексу робіт по розробці документації системи для кінцевих споживачів, тобто всього персоналу організації
Впровадження		Внесення змін і розвиток бізнес-моделі, документація системи управління організації і вимог до інформаційних систем.

Таким чином, вживання системи Business Studio [2] дозволяє закрити цілий комплекс завдань для створення системи управління організацією (см. рис.2)

Процеси розробки системи управління організацією	ФАЗИ ПРОЕКТУ								
	Аналіз і визначення вимог	Проектування			Побудова			Впровадження	
Управління проектом									
Бізнес-аналіз									
Бізнес-моделювання									
Розробка документації системи управління організацією									
Розробка інформаційних систем									
Розвиток ІТ-інфраструктури									
	Попередні ітерації	Ітерація № 1	Ітер. № 2	Ітер. № n	Ітер. №n+1	Ітер. №n+2	Ітер. №m	Ітер. №m+1	

Рис.2. Сфера застосування Business Studio

Можливості сучасних програмних продуктів охоплюють різні процеси і, відповідно, галузі знань, і для кожного процесу до користувача системи бізнес-моделювання пред'являються особливі вимоги в плані навиків, знань і досвіду. Тому для досягнення максимального ефекту в проекті побудови системи управління можна виділити певні ролі, які представлені в таблиці 2.

Таблиця 2. Ролі команди, що використовує систему бізнес-моделювання

Роль	Відповідальність і основні функції (коротко)	Особливості компетенцій і вимог до кандидата
1	2	3
Бізнес-аналітик	Відповідає за процес бізнес-аналізу і фазу визначення вимог. Робота із зацікавленими особами проекту. Контроль реалізації вимог в системі. Управління життєвим циклом вимог до системи	Знання стандарту BABOK і уміння застосовувати його методи на практиці. Знання нотацій моделювання і методик управління, підтримуваних системою бізнес-моделювання
Бізнес-архітектор	Відповідає за фазу проектування, а також за ухвалення ключових рішень в процесах бізнес-аналізу, бізнес-моделювання. Відстежування цілісності бізнес-архітектури впродовж всього життєвого циклу системи управління	Глибокі знання архітектури організацій, інформаційних систем, системного інжинірингу, управління організацією, управління проектами, бізнес-аналізу. Знання методик і стандартів управління, підтримуваних системою бізнес-моделювання.

1	2	3
Фахівець по бізнес-моделюванню	Відповідає за процес бізнес-моделювання на всіх стадіях проекту Детальне моделювання елементів системи (карти цілей, бізнес-процеси, організаційна структура).	Глибоке знання і практичний досвід використання вибраної системи бізнес-моделювання. Знання нотацій моделювання і методик
Фахівець з розробки документації системи управління організації	Відповідає за процес розробки документації системи управління організації на всіх стадіях життєвого циклу. Налаштування і підготовка звітів в середі для документації системи управління.	Глибоке знання і практичний досвід використання вибраної системи бізнес-моделювання. Володіння необхідними навиками програмування
Фахівець за якістю	Відповідає за забезпечення якості в процесах бізнес-аналіза, бізнес-моделювання, розробки документації системи управління організації. Контроль правильного оформлення документів системи управління.	Практичний досвід використання систем бізнес-моделювання. Досвід роботи фахівцем за якістю, посидючість, увага до деталей.

В ув'язненні слід сказати, що заставою успішного виконання проекту по розробці системи управління організації є ретельний вибір методологічних інструментів. Використання Business Studio дає цілий ряд переваг:

а) Використання ітераційного підходу. В рамках ітерацій послідовно уточнюються і доповнюються всі елементи системи управління і, таким чином, вишиковується «жива система» управління організації.

б) Розробка системи управління організації має послідовний, передбачений, прозорий і керований характер, тому зрозуміліша замовникам проекту (наприклад, вищому керівництву організації). Це спрощує процес виділення необхідних ресурсів для реалізації проекту і збільшує підтримку проекту.

в) Підвищуються гарантії якості результатів проекту.

г) Розподіл і комбінування ролей скорочує тривалість робіт і дозволяє ефективніше використовувати людські ресурси.

Зрештою, підвищується вірогідність здобуття іменної тієї системи управління, яка необхідна організації для досягнення поставлених цілей, а програмне забезпечення для бізнес-моделювання перетворюється з дорогою іграшки в ключовий інструмент побудови і розвитку організації.

Література

1. Руководство к своду знаний по управлению проектами (Руководство РМВОК). – 5-ое изд.: перев. с англ. – Атланта, США : Project Management Institute, Inc, 2013г. – 589 с.
2. Недолужко А. Проектируем систему управления организации: методология, инструменты, команда [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.business-studio.ru/procedures /business/proektupr/full/>

МЕХАНІЗМ УПРАВЛІННЯ ЗАПАСАМИ НА ПРОМИСЛОВОМУ ПІДПРИЄМСТВІ ТА НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ЙОГО ЕФЕКТИВНОСТІ

Варивода В.Р.

ДВНЗ «Національний гірничий університет»

За сучасних ринкових умов господарювання проблема формування та ефективного використання матеріальних ресурсів промислових підприємств є однією з визначальних при виробленні стратегії управління і регулювання процесу виробництва. Підвищення ефективності управління матеріальними запасами досягається за рахунок впровадження логістичної концепції, що передбачає інтегрований підхід до управління запасами в логістичній системі.

На сьогодні проблема оптимізації запасів є досить актуальною для підприємств України, суттєво зменшити витрати суб'єктів господарювання, підвищити ефективність та забезпечити отримання максимального прибутку дасть змогу знаходження ефективних шляхів оптимізації запасів та їх адаптація до специфіки функціонування вітчизняних промислових підприємств.

Поняття запасу пронизує всі сфери матеріального виробництва, тому що матеріальний потік на шляху переміщення від первинного джерела сировини до кінцевого споживача може накопичуватися й у вигляді запасу на будь-якій ділянці [1].

Запаси – один з найбільш дорогих активів підприємства і складають до 40% вартості капіталу, що інвестується. Саме тому основна мета управління запасами на підприємстві – знизити загальні щорічні витрати на утримання запасів до мінімуму за умови задовільного обслуговування споживачів.

Ефективне управління запасами дає змогу знизити тривалість виробничого й усього операційного циклу, зменшити поточні витрати на їх зберігання, вивільнити із поточного господарського обороту частину фінансових коштів, реінвестуючи їх в інші активи.

Основу процесу управління запасами на сучасних підприємствах становить формування їх обсягу та складу, яке має здійснюватись на оптимальній основі.

Управління запасами полягає в забезпеченні підприємства виробничими запасами для вироблення необхідної продукції та визначенні рівня витрат на підтримання певного рівня запасів.

Розмір і точка замовлення звичайно визначаються з умов мінімізації сумарних витрат системи управління запасами, які можна виразити у вигляді функції цих двох змінних. Сумарні витрати системи управління запасами виражаються у вигляді суми витрат на придбання, витрат на оформлення замовлення, витрат на зберігання, витрат від дефіциту.

Оптимальний рівень запасу відповідає мінімуму сумарних витрат. Важливо відзначити, що модель управління запасами не обов'язково повинна включати в себе всі чотири види витрат.

Регулювати рівень запасу можна трьома основними способами:

1. Зміною розміру замовлення
2. Зміною періоду замовлення
3. Одночасною зміною розміру та періоду замовлення

Залежно від цього розрізняють чотири логістичні моделі управління запасами [3]:

-
4. З фіксованим розміром замовлення;
 5. З фіксованим інтервалом поставки;
 6. Із визначеною періодичністю поповнення запасів до постійного рівня;
 7. Система «максимум-мінімум».

Для оптимізації розмірів замовлень застосовуються спеціальні методики й розрахункові формули (наприклад, формула Вільсона).

$$q_{opt} = \sqrt{\frac{2 \cdot C_o \cdot S}{i \cdot k}}$$

де q_{opt} – оптимальний розмір замовлення (шт.), S – потреба в ресурсі даного виду на плановий період, шт., i – витрати на зберігання одиниці замовленого товару, гр. од.; k – коефіцієнт, що враховує швидкість поповнення запасу на складі, C_o – витрати на виконання замовлення.

Важливим аспектом діяльності логістичної системи є підтримка розмірів матеріальних запасів на такому рівні, щоб забезпечити безперебійне постачання всіх підрозділів необхідними матеріальними ресурсами за умови дотримання вимог економічності всього процесу переміщення матеріального потоку

Управління запасами разом з нормуванням передбачає вивчення рівня запасів матеріально – технічних ресурсів з ціллю виявлення відхилень від норми та прийняттю оперативних рушень щодо їх усунення. До основних показників стану запасів відносять:

1. середній рівень запасу;
2. запасоємність;
3. забезпеченість потреби в запасах;
4. доля перехідного запасу;
5. швидкість обігу запасу;
6. час обороту запасу.

Для побудови ефективних систем контролю за рухом товарно-матеріальних запасів на підприємствах часто використовують систему ABC [2].

Система контролю над запасами ABC – це система об'ємно-вартісного аналізу, що дозволяє розділити всі види запасів на групи відповідно до обсягів реалізації і величиною отриманого прибутку [2].

У більшості випадків виявляється, що основний обсяг реалізації (70-80%) забезпечується дуже небагатьма номенклатурними позиціями (10-20%) – дія так званого принципу Парето. Зосередження уваги на найбільш важливих для підприємства товари та виробках дозволяє більш ефективно ними управляти, не витрачаючи зайві кошти і час на менш значимі позиції.

Суть даної системи полягає в поділі всієї сукупності запасів товарно-матеріальних цінностей на три категорії виходячи з їх вартості, обсягу і частоти витрачання, негативних наслідків їх нестачі для ходу операційної діяльності і фінансових результатів і т. п.

У категорію «А» включають найбільш дорогі види запасів з тривалим циклом виконання замовлення, які вимагають постійного моніторингу у зв'язку з серйозністю фінансових наслідків, спричинених їх недоліком.

У категорію «В» включають товарно-матеріальні цінності, що мають меншу значимість у забезпеченні безперебійного операційного процесу й формуванні кінцевих фінансових результатів. Запаси цієї групи контролюються зазвичай один раз на місяць.

У категорію «С» включають всі інші товарно-матеріальні цінності з низькою вартістю, що не відіграють значущої ролі у формуванні кінцевих фінансових результатів. Обсяг закупівель таких цінностей може бути досить великим, тому контроль над їх рухом здійснюється не частіше одного разу на квартал.

АВС-аналіз дозволяє класифікувати асортиментні одиниці за їх вартістю.

В логістиці набули значення системи управління запасами: 1) MRP–система планування потреби в виробничих ресурсах; 2) KANBAN–система, за допомогою якої можна суттєво знизити запаси матеріальних ресурсів на вході та незавершеного виробництва на виході, виявляючи «вузькі місця»; 3) OPT–система виявлення у виробництві «вузьких місць» або критичних ресурсів; 4) DRP – система управління і планування розподілу ресурсів; 5) «Just-in-time» – постачання «точно в строк».

Використання вищевказаних мікрологістичних систем управління запасами дозволяє підприємствам зменшити запаси сировини та матеріалів, незавершеного виробництва та готової продукції, скоротити тривалість виробничого циклу, знизити виробничі витрати тощо.

Для раціонального управління запасами на українських підприємствах доцільно[2, с. 184]: визначити раціональну величину виробничих та товарних запасів шляхом умілого маневрування ними; впроваджувати нові прогресивні системи управління виробничими запасами; вдосконалювати процес нормування шляхом встановлення науково обґрунтованих норм та нормативів, застосовувати індивідуальні норми для підприємств; покращувати організацію постачання, в тому числі шляхом встановлення чітких договірних умов постачання, оптимального вибору постачальників, налагодженої роботи транспорту тощо.

Література

1. Логістичне управління запасами на підприємствах : монографія / В. І. Перебийніс, Я. А. Дроботя. – Полтава : ПУЕТ, 2012. – 279 с.
2. Стерлигова А.Н. Управление запасами в цепях поставок: Учебник. — М.: ИНФРА-М, 2008. — 430 с.
3. Организация коммерческой деятельности: управление запасами : учебное пособие / А.Л. Денисова, Н.В. Дюженкова. – Тамбов : Изд-во Тамб. гос. техн. у-та, 2007. – 80 с.

ПРОБЛЕМИ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА МЕТОДИКИ КОНТРОЛЮ ІННОВАЦІЙНИХ ВИТРАТ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ

Варчук О.А.,
Витичак І.В.

Одеський національний політехнічний університет

Одним з важливих важелів за допомогою якого здійснюється вплив на господарську діяльність підприємства з позиції практики є контроль. Система контролю інноваційних витрат є важливим елементом загальної структури управління промисловим підприємством. Вона дозволяє керівництву шляхом здійснення нагляду, перевірок і стеження за його фінансово-господарською діяльністю переконатись, що контроль проходить у відповідності до розробленої стратегії інноваційного розвитку, прийнятої керівництвом, та до вимог чинного законодавства.

Одним з різновидів контролю інноваційних витрат є внутрішній контроль. Надійна система внутрішнього контролю дає змогу реалізувати поставлені цілі з досягнення основних економічних показників діяльності підприємства та прийняття ефективних управлінських рішень. Ефективна система внутрішнього контролю інноваційних витрат повинна передбачати такі контрольні процедури:

- рішення керівництва на здійснення операцій;
- документування господарських операцій (передбачає використання затверджених або розроблення власних первинних документів для відображення інноваційних витрат в загальному обсязі витрат, визначення порядку їх оформлення);
- розподіл обов'язків з контролю (доцільний не тільки серед працівників бухгалтерії, а й між фахівцями організації. Контрольні функції між суб'єктами контролю інноваційних витрат мають закріплюватись посадовими інструкціями);
- кадрова політика (підбір фахівців, ротация головних спеціалістів).

Внутрішній контроль інноваційних витрат промислового підприємства має здійснюватися:

- на стадії бюджетування інноваційних витрат оцінюється оптимальність, раціональність і ефективність різних варіантів управлінських рішень та відповідність їх загальної стратегічної мети розвитку підприємства;
- на стадії організації та регулювання управлінських рішень оцінюється можливість досягнення бажаних результатів з певними інноваційними витратами;
- на стадії обліку контролюють раціональне й ефективне використання виробничих і фінансових ресурсів відповідно до затверджених бюджетів;
- доцільність і законність господарських операцій підприємства [1].

Однак через ряд проблем, що стосуються організації та методики як внутрішнього контролю інноваційних витрат промислових підприємств, так і контролю в цілому, контроль не здійснюється на тому рівні, який міг би забезпечити прийняття раціональних управлінських рішень, на основі його результатів.

Основні проблеми які стосуються організації та методики контролю інноваційних витрат полягає в тому, що на підприємствах не має чіткого розуміння, як правильно

організувати контроль, що в свою чергу створює ряд проблем. Основні причини цього наступні: відсутність працівників відповідної кваліфікації, методик, систем показників оцінки тощо. Загалом, проблеми, які стосуються організації та методики контролю інноваційних витрат можна поділити на два напрямки: теоретичний та практичний (рис.1).

Важливою проблемою у методиці здійснення контролю являється відокремлення інноваційних витрат, які були понесені для виготовлення інноваційної продукції з загального обсягу витрат підприємства. Це спричинено тим, що інноваційна продукція не розглядається як окремий об'єкт бухгалтерського обліку, а тому витрати на її підтримання та постійне удосконалення відносять до витрат діяльності та капітальних інвестицій, що не дає змоги для чіткого контролю за ними.

Рис. 1. Проблеми організації та методики контролю інноваційних витрат [1]

Проте оцінка рівня інноваційних витрат, як окремого об'єкту обліку та присвоєння їм відповідного рахунку є недоцільним, оскільки це ускладнюватиме роботу облікового персоналу, а інноваційні витрати можуть носити двоякий характер, що призведе до подання недостовірної інформації управлінському персоналу та власникам. Вирішенням окресленої проблеми можливе за рахунок створення ряду внутрішніх звітів, які будуть відображати дані про понесені витрати [2].

Вирішення організаційних та методичних проблем контролю інноваційних витрат багато в чому сприятиме формуванню інформації для здійснення заходів суб'єктами господарювання щодо інноваційної діяльності.

Література

1. Ф.Ф. Макарук, О.О. Куцик// Внутрішній контроль витрат діяльності ринків: організаційно-управлінський аспект // – Режим доступу - http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/12697/1/25_131-143_Vis721menegment.pdf
2. Гик В.В., Озеран В.О.// До питання контролю витрат на інновації// Львівська політехніка – Режим доступу – <http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/22978/1/83-Nyk-153-154.pdf>.
3. Крупка Я.Д. Варіанти обліку інноваційних процесів на підприємстві / Я.Д. Крупка // Бухгалтерський облік і аудит. – 2012. – №5. – С. 11-18;

ОЦІНКА ФАКТОРІВ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

Ковтуненко К.В., к.е.н., доцент,
Вечеркіна О.О.

Одеський національний політехнічний університет

Фінансово-економічна безпека – найважливіша якісна характеристика економічної системи, яка визначає її здатність підтримувати нормальні умови функціонування; стійке забезпечення ресурсами та розвиток, а також послідовну реалізацію економічних інтересів.

У науковій літературі часто поняття безпеки пов'язують з поняттям стійкості, стабільності. Стійкість – необхідна умова безпеки економічних систем.

Поняття безпеки взаємопов'язане із поняттям розвиток. У загальному розумінні, розвиток – незворотна, цілеспрямована, закономірна зміна матерії і свідомості. Зрозуміло, що розвиток економічної системи неможливий без її безпеки. Адже, якщо не ліквідувати, мінімізувати загрози фінансово-економічній безпеці підприємства, вони можуть зумовити значні втрати його ресурсів, фінансову кризу, і в результаті – банкрутство. З іншого боку, розвиток завжди пов'язаний зі збільшенням кількості ризиків та загроз[1].

Разом з поняттям загроза доцільно розглядати поняття «фактор», або «чинник» фінансово-економічної безпеки підприємства. Фактор – рушійна сила будь-якого процесу, яка визначає його характер або характерні ознаки.

В економічних дослідженнях під фактором прийнято розуміти умови, що є необхідними та визначальними для даного процесу, а також причини, що безпосередньо обумовлюють його виникнення або отриманий результат. Виходячи з цього визначення, під фактором фінансово-економічної безпеки підприємства слід розуміти будь-який елемент внутрішнього чи зовнішнього середовища підприємства, які обумовлюють її рівень.

Підхід до раціональної ідентифікації факторів фінансово-економічної безпеки визначається на підставі її складових. Безліч чинників впливають на формування і зростання економічних і соціальних проблем підприємства. Представлені фактори не мають закритого переліку проблем, а й продовжують трансформуватися і рости паралельно з ростом науково-технічного прогресу, а також потребами населення. Формування функціональних сегментів, які забезпечують раціональне і збалансоване побудова політики підприємства, визначає сутність і спрямованість розвитку механізмів впливу. Саме ідентифікація факторів, їх оцінка і необхідна координація потребує значних коштів і зусиль, як тимчасових, так і фінансових [2].

Фактори фінансово-економічної безпеки підприємства багатогранні і багатоаспектні. Багато з представлених факторів є загальновизнаними і широко поширеними, але також виявлені специфічно спрямовані фактори, які визначають точковий стратегічний хід дій, на підставі отриманих даних аналітичних процедур, що забезпечують вирішення вузько спрямованих завдань [3].

Дослідження показує, що фінансово-економічну безпеку підприємства уявляють за багатьма факторними напрямками, але, як основні, можна виділити фактори: внутрішньовиробничі та поза виробничі.

До внутрішньовиробничих факторів можна віднести: фінансовий, виробничо-технічний, інноваційно-технологічний, інформаційний, інтелектуально-кадровий, політико-правовий, силовий, екологічний.

До основного елемента поза виробничого фактора фінансово-економічної безпеки підприємства належить маркетинговий, який складається з ринкового та інтерфейсного.

Практика підприємницької діяльності свідчить, що для суб'єкта господарської діяльності найбільшу небезпеку представляють зовнішні загрози, оскільки їх важко передбачити, а тому важко своєчасно вжити відповідних контрзаходів.

Загрози фінансовій безпеці підприємницької діяльності – це потенційні або реальні дії фізичних або юридичних осіб, що порушують стан захищеності суб'єкта підприємницької діяльності і здатні призвести до припинення його діяльності, або до фінансових та інших втрат [4].

Також до зовнішніх загроз і дестабілізуючих чинників можна віднести протиправну діяльність кримінальних структур, конкурентів, фірм і приватних осіб, що займаються шпигунством або шахрайством, неспроможних ділових партнерів, раніше звільнених за різні провини співробітників, правопорушення з боку корумпованих елементів з представників контролюючих і правоохоронних органів .

Особливо актуальними є такі зовнішні загрози як рейдерство, гринмейлерство, кардерство (кардеринг), конкурентна розвідка.

Головна умова фінансової безпеки підприємства – здатність протистояти існуючим і виникаючим небезпекам та загрозам, які здатні завдати фінансової шкоди підприємству, небажано змінити структуру капіталу, примусово ліквідувати підприємство тощо [5]

З метою забезпечення належної фінансової безпеки та вчасної ідентифікації можливих загроз слід вжити наступних заходів:

- ретельно вивчити чинники, які зміцнюють або негативно впливають на стійкість соціально-економічного стану підприємства у короткостроковій і середньостроковій перспективі;
- визначити критерії і параметри допустимих значень показників, що характеризують інтереси підприємства і відповідають вимогам його фінансової безпеки;
- розробити ефективну стратегію управління грошовими потоками, що дозволить синхронізувати грошові надходження і вчасне погашення фінансових зобов'язань.

У зв'язку з цим, будь-яке ігнорування законів ринкової економіки і потреб фінансово-економічної безпеки дуже часто призводить до того, що упускаються корисні угоди, укладаються контракти з недобросовісними партнерами, приймаються на роботу особи з низькими моральними якостями або такими, що є "підставою" недобросовісних конкурентів чи навіть організованої злочинності. Легше, дешевше і корисніше зберігати необхідний рівень фінансово-економічної безпеки, ніж вести довгі, дорогі і не завжди перспективні судові процеси, намагаючись захистити свої права.

Головна мета фінансово-економічної безпеки підприємства полягає в тім, щоб гарантувати його стабільне і ефективне функціонування тепер і високий потенціал розвитку в майбутньому.

Для того щоб сформувати управлінський інструментарій ідентифікації та оцінки факторів фінансово-економічної безпеки підприємства необхідно провести дослідження цих факторів та їх реакцію під впливом зовнішніх загроз. Їх вивчення дозволить виявити

проблеми і здійснити пошук напрямків щодо формування управлінського інструментарію ідентифікації та оцінки факторів фінансово-економічної безпеки підприємства [6].

Література

1. Войнаренко М, Яременко О. Управління економічною безпекою підприємств на основі оцінки відхилень порогових показників / М. Войнаренко, О. Яременко // Економіст. – 2008. – № 12. – С. 60-63.
2. Гічова Н.Ю. Діагностика та підвищення економічної безпеки підприємства: дис. на здоб. наук. ступеня к.е.н.: спец. 08.00.04 / Н.Ю. Гічова.–Дніпропетровськ, 2010.–190 с
3. Горячева К.С. Механізм управління фінансовою безпекою підприємства: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. економ. наук: спец. 08.06.01 / К.С. Горячева. – К., 2006. – 17 с.
4. Донець Л. І. Економічна безпека підприємства: навч. посіб./ Л. І. Донець, Н.В. Ващенко. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 240 с.
5. Ковтуненко К.В, Шолом О.І. Особливості оцінки фінансової та економічної безпеки як складових системи економічної безпеки / К.В. Ковтуненко, О.І. Шолом // Матеріали науково-практичної інтернет конференції «Проблеми ринку та розвитку регіонів України в XXI столітті» (Одеса, 12-19 грудня 2013 р.).– Економіка: реалії часу. 2013.– С. 47–49.
6. Ковтуненко К.В, Осипчук Х.А. Особливості формування стратегії розвитку промислового підприємства безпеки / К.В. Ковтуненко, Х.А. Осипчук // Матеріали науково-практичної інтернет конференції «Проблеми ринку та розвитку регіонів України в XXI столітті» (Одеса, 12-19 грудня 2013 р.).– Економіка: реалії часу. 2013–С. 45–47.

ВИЗНАЧЕННЯ СКЛАДОВИХ СИСТЕМИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

Водолазкін Р.В.

Східноукраїнський національний університет імені В. Даля

Ринкові стосунки передбачають наявність небезпек для свої учасників, особливо це стосується суб'єктів підприємницької діяльності, що на свій страх та ризик кожного дня стикаються з цими загрозами. Будь-який керівник зрілого підприємства в певний період розвитку стикається з проблемою захисту інтересів від протиправних посягань різного роду недоброзичливців. Проте якщо підприємство щойно створене, то керівник має взяти за правило спроектувати захисну систему від таких зовнішніх загроз. Така система захисту носить назву системи економічної безпеки підприємства.

Економічна безпека в загальному розумінні – це стан економіки країни, при якому відбувається стійке економічне зростання; ефективне задоволення економічних потреб кожного споживача; контроль держави руху та використання національних ресурсів матеріальної та нематеріальної природи; захист економічних інтересів країни на національному і міжнародному ринках. Економічна безпека є невід'ємною складовою національної безпеки, являє собою її фундамент і матеріальну базу. Об'єктом економічної безпеки виступає як економічна система узятая в цілому, так і її складові елементи: природні багатства, виробничі і невиробничі фонди, нерухомість, всі види ресурсів, господарські структури, кожна людина як в соціальній групі, так і окремо [1].

Економічна безпека підприємства – це рівень його захищеності від негативного впливу зовнішніх і внутрішніх загроз, а також чинників, які дестабілізують нормальне функціонування його підсистем [2].

Для кожного взятого окремо підприємства зовнішні і внутрішні загрози будуть радикально відмінюватися – що є загрозою для одного підприємства, може бути можливістю для іншого. В той же час, на наш погляд, вказані категорії включають окремі елементи, які прийнятні практично до будь-якого суб'єкта господарської діяльності. Такі елементи формують цілісну систему економічної безпеки підприємства (рис. 1).

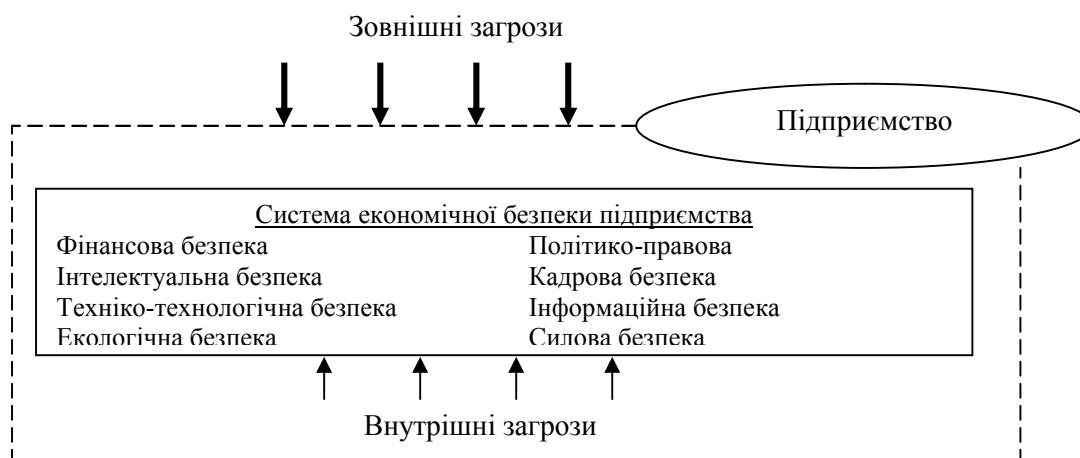

Рис. 1. Складові системи економічної безпеки підприємства

До зовнішніх загроз і дестабілізуючих чинників можна віднести протиправну діяльність кримінальних структур, конкурентів, підприємств і приватних осіб, що займаються промисловим шпигунством або шахрайством, неспроможних ділових партнерів, раніше звільнених за різні проступки співробітників підприємства, а також правопорушення з боку корумпованих елементів з числа представників контролюючих і правоохоронних органів [3].

До внутрішніх загроз і дестабілізуючих чинників відносяться дії або бездіяльність (в тому числі навмисні і ненавмисні) співробітників підприємства, що суперечать інтересам його комерційної діяльності, наслідком яких можуть бути нанесення економічного збитку підприємству, витік або втрата інформаційних ресурсів (у тому числі відомостей, що становлять комерційну таємницю або конфіденційну інформацію), підрив її ділового іміджу в бізнес-колах, виникнення проблем у взаєминах з реальними і потенційними партнерами (аж до втрати важливих контрактів), конфліктних ситуацій з представниками кримінального середовища, конкурентами, контролюючими та правоохоронними органами, виробничий травматизм або загибель персоналу і т.д.

В залежності від функціональної спрямованості складових економічної безпеки підприємства необхідно формувати систему управління таким чином, щоб кожний елемент гармонійно відтворював єдину концепцію безпеки. Тільки якщо забезпечити високу ефективність роботи кожної складової економічної безпеки підприємства, можна стверджувати, що така система на підприємстві створена та функціонує у повному обсязі.

Література

1. Козаченко Г. В. Економічна безпека підприємства: сутність та механізм забезпечення : монографія / Козаченко Г. В., Пономарьов В. П., Ляшенко О. М. – К.: Лібра, 2003. – 280 с.
2. Ляшенко О. М. Концептуалізація управління економічною безпекою підприємства: монографія. / О. М. Ляшенко. – Луганськ: вид-во СНУ ім. В. Даля, 2011. – 400 с.
3. Система економічної безпеки: держава, регіон, підприємство: в 3 т. – Т.1 / [О. М. Ляшенко, Ю. С. Погорелов, В. Л. Безбожний та ін.] ; за заг. ред. Г. В. Козаченко. – Луганськ: Елтон – 2, 2010. – 282 с.

ПРОБЛЕМИ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ В ПРОЦЕСІ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА

Волощук Л.О., к.е.н., доцент

Одеський національний політехнічний університет

Серед проблемних питань економіки та управління підприємствами реального сектору економіки останнє десятиріччя найбільш актуальними залишаються питання управління інноваційним розвитком підприємства та управління процесами забезпечення його економічної безпеки. Проте, досі ці два напрямки досліджуються відокремлено один від одного.

Так, суть економічної безпеки підприємства в широкому розумінні полягає у такому стані його економічної системи, який може бути охарактеризовано збалансованістю і стійкістю до впливу будь-яких загроз, її здатністю забезпечити стійкий й ефективний розвиток, досягнення своїх власних економічних інтересів. Слід відзначити, що стосовно визначення самого змісту поняття «економічна безпека підприємства» навіть на сучасному етапі становлення «безпекознавства» існують різні підходи та погляди.

В публікаціях останніх років у визначенні економічної безпеки фахівці поєднують дві раніш розповсюджені концепції: концепцію економічної безпеки як форми розвитку підприємства та концепцію економічної безпеки як протистояння загрозам. Вона розглядається як статичне явище – результат – певний «безпечний» стан підприємства, що характеризується або забезпечує його захищеність від можливих загроз, так як динамічне – процес – діяльність спрямовану на досягнення та утримання «безпечного» стану підприємства.

Економічна безпека передбачає забезпечення та захист економічних інтересів та потенціалу розвитку підприємства від впливу зовнішніх та внутрішніх загроз, та, як наслідок, забезпечення його здатності відновлюватись та постійно розвиватись в умовах високо динамічних змін ринкового середовища. Відтак, останнім часом економічну безпеку розглядають як вирішальну умову життєздатності, діяльності та розвитку підприємства.

Серед чинників економічної безпеки підприємства фахівці визначають як внутрішні – ресурсні, техніко-технологічні, організаційні, соціальні, управлінські, фінансово-економічні, так й зовнішні – політичні, нормативно-правові, фінансово-економічні національного та регіонального рівня, демографічні, соціокультурні, галузеві, екологічні. Існуючі різні підходи до визначення та класифікації чинників, загроз та ризиків економічної безпеки обумовлюють й різні підходи до структуризації економічної безпеки підприємства як складного та комплексного явища.

В межах найбільш розповсюдженого на даний час функціонального підходу до структуризації економічної безпеки підприємства визначають такі її типові складові: 1) фінансову – фінансові результати діяльності підприємства, які відображають його спроможність пристосовуватися до мінливих умов та факторів зовнішнього та внутрішнього середовища; 2) інтелектуально-кадрову, що містить два пов'язаних між собою напрямки забезпечення ефективної діяльності підприємства: кадрова – стосується управління персоналом; інтелектуальна – аспектів, що визначають якість персоналу підприємства;

3) техніко-технологічну, що стосується аспектів, які визначають відповідність рівня технологій підприємства стандартам, а також наявність в підприємства потенціалу для подальшого розвитку; 4) інформаційну, яка охоплює аспекти, що формують інформаційне забезпечення прийняття рішення на підприємстві, якості наявної інформації; 5) екологічну, що охоплює всі аспекти діяльності підприємства і виробничого процесу, які спричиняють негативний вплив на навколишнє середовище та екологію, ступеню забезпечення екологічного контролю та ефективності витрат підприємства на природоохоронні заходи; 6) політико-правову, яка формує правове забезпечення діяльності підприємства, можливості адаптації підприємства до змін в законодавстві, державному управлінні, тощо; 7) силову, яка охоплює аспекти діяльності підприємства, що визначають фізичну безпеку його працівників, ступінь збереження майна від негативних впливів та захищеність інформаційних ресурсів підприємства[1]. Це перелік є далеко не повним, деякі фахівці деталізують його за рахунок виділення корпоративної, організаційної, управлінської складових. Проте, досі майже не викликає суперечок бачення, що ключовою складовою економічної безпеки підприємства є саме фінансова – як така, що виражає мету та узагальнює результати господарської діяльності підприємства та впливає на формування всіх інших складових економічної безпеки, проте, водночас й залежить від цих інших складових. Це пояснюється тим, що рівень фінансової безпеки будь-якого підприємства визначає його можливості забезпечувати інші складові його економічної безпеки. І навпаки, зміни в будь-якій сфері діяльності та безпеки підприємства в кінцевому результаті відображаються на його фінансовому стані та фінансовій безпеці.

З законодавчої точки зору «фінансова безпека підприємства – це захищеність життєво важливих інтересів підприємства, при якій забезпечується його стабільний розвиток, своєчасне визначення, запобігання і нейтралізація існуючих і потенційних загроз економічним інтересам» [2]. Слід зазначити, що й досі поняття «фінансова безпека підприємства» фахівці трактують по-різному, часто ототожнюючи з поняттям «фінансова складова економічної безпеки» або поєднуючи у спільному понятті «фінансово-економічна безпека підприємства».

Можна визначити два ключових погляди на сутність фінансової або фінансово-економічної безпеки: 1) з позиції результату (статичний) – де фінансова безпека розглядається як певний стан (положення) підприємства чи рівень його стану; 2) з позиції процесу (динамічний) – де фінансова безпека розглядається як діяльність, спрямована на досягнення визначеного стану.

Цей існуючий або бажаний стан фінансової безпеки підприємства як правило ідентифікується низкою індикаторів (якісних або кількісних) його фінансового стану та фінансової ефективності. Так, спільність різних підходів до визначення сутності фінансової безпеки полягає у її розгляді як здатності підприємства протидіяти негативному впливу зовнішнього та внутрішнього середовища, та, як наслідок, забезпечувати фінансову стійкість та ефективність, спрямовану на подальший розвиток підприємства.

Вважається, що фінансова або фінансово-економічна безпека підприємства визначається такими ключовими чинниками: 1) рівнем забезпеченості ресурсами; 2) стабільністю і стійкістю фінансового стану підприємства; 3) збалансованістю фінансових потоків і розрахункових відносин; 4) ступенем ефективності фінансово-економічної діяльності.

Відповідно, фінансово-економічна безпека представляє такий стан підприємства, який:

- 1) дозволяє забезпечити фінансову рівновагу, стійкість, платоспроможність і ліквідність підприємства в довгостроковому періоді;
- 2) задовольняє потреби підприємства у фінансових ресурсах для стійкого розширеного відтворення підприємства;
- 3) забезпечує достатню фінансову незалежність підприємства;
- 4) забезпечує здатність до протистояння можливим загрозам, що можуть заподіяти фінансовий збиток підприємству;
- 5) як наслідок – забезпечує захищеність фінансових інтересів власників підприємства.

Як видно, фінансова безпека підприємства більш за будь-які інші складові пов'язується з ключовими фінансовими показниками та відповідними якісними характеристиками його стану, діяльності та розвитку, а саме: фінансовою стійкістю та незалежністю, ліквідністю та платоспроможністю, фінансовою рентабельністю, ринковою вартістю.

Окремі фахівці навіть розглядають фінансову безпеку підприємства – як сукупність динамічних кількісних і якісних характеристик рівня фінансового стану підприємства, при якому забезпечена збалансованість і захист його пріоритетних фінансових інтересів від загроз різного характеру, а також фінансова підтримка сталого розвитку [3].

В означеному контексті фінансова (фінансово-економічна) безпека уособлює в собі необхідну передумову діяльності та фінансовий потенціал розвитку підприємства.

Якщо повернутися до питання інноваційного розвитку підприємства, потенціал якого також можливо розглядати у розрізі трьох складових: матеріальної, інтелектуальної та фінансової, можна зазначити, що фінансова безпека є змістовною частиною фінансової складової інноваційного розвитку підприємства, а економічна безпека – поєднує в собі всі три складові.

Так, результати оцінювання рівня фінансової безпеки 25-ти вітчизняних промислових підприємств різної галузевої спрямованості за підсумками 2013 року (що здійснювалось на засадах використання декількох відомих моделей прогнозування банкрутства, в яких віддзеркалюються всі ключові фінансові показники діяльності підприємств – індикатори фінансової безпеки [4]) показали, що 64% аналізованих підприємств мають низький або вкрай низький рівень фінансової безпеки, що свідчить про існуючу або потенціальну в найближчому періоді фінансову кризу на цих підприємствах. Напевно, що такі підприємства потребують негайного «старту» процесів інноваційного розвитку (в протилежному випадку їх очікуватиме банкрутство), проте не мають для цього необхідного фінансового потенціалу. З іншого боку, таке погіршення фінансового стану та, відповідно, рівня фінансової безпеки підприємств, може бути наслідком тих самих процесів розвитку, особливо на їх початковому етапі. Проведене ж «статичне» зовнішнє оцінювання не надає достатнього підґрунтя для виявлення причин та наслідків виявленого рівня фінансового стану, безпеки, потенціалу.

Зв'язок між безпекою та розвитком підприємства має двосторонній характер, де обидва явища виступають у якості мети підприємства та засобу її досягнення. Економічна безпека, з одного боку, є необхідною передумовою та певним віддзеркаленням потенціалу розвитку, отже процеси її забезпечення спрямовані на забезпечення процесів розвитку. З іншого боку, процес розвитку підприємства має бути спрямований, зокрема, й на формування та функціонування систем забезпечення його економічної безпеки. За сучасних умов господарювання на фоні новітніх загроз та ризиків, спричинених, в тому числі, й проявами науково-технічного прогресу, збереження економічної безпеки підприємства потребує високого ступеню інноваційності розвитку. Водночас, процеси інноваційного розвитку, що

вносять зміни до внутрішнього середовища підприємства, та викликають адекватну реакцію зовнішнього середовища, спричиняють додаткові ризики, порушуючи стан економічної безпеки підприємства. А відтак, інноваційний розвиток підприємства може містити в собі не лише засіб забезпечення його економічної безпеки, але й внутрішню загрозу її стану.

Такий зв'язок між категоріями та явищами економічної, зокрема фінансово-економічної, безпеки підприємства та його інноваційним розвитком обумовлює необхідність комплексного підходу до управління ними, заснованого на їх розгляді як двох нерозривно пов'язаних та взаємновпливаючих один на одного важелях ефективності управління. На методологічному рівні, це, в свою чергу, потребує подальшого синергічного розвитку теорій управління інноваційним розвитком та управління економічною безпекою підприємств, та їх інтеграції.

Література

1. Філіппова С.В. Аналітичні інструменти системи економічної безпеки суб'єктів господарювання: монографія / С.В. Філіппова, С.А. Нізяєва – Донецьк: Вид-во «Ноулідж» (донецьке відділення), 2012. – 179 с.
2. Закон України «Про основи національної безпеки України» Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2003, N 39, ст.351, із змінами, внесеними згідно із Законами N 221-VII (221- 18) від 18.04.2013. [Електронийресурс] – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/964-15>
3. Шабатура Т.С. Формування фінансової складової економічної безпеки підприємницької діяльності машинобудівних підприємств / І.Ю. Гришова, Т.С. Шабатура // Інноваційна економіка: всеукраїнський науково-виробничий журнал. – 2013. – №4[42]. – с.319-324
4. Волощук Л.О. Використання моделей прогнозування банкрутства для діагностики фінансової безпеки підприємства / Л.О. Волощук / Матеріали Восьмої Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції «Обліково-аналітичне забезпечення інноваційної трансформації економіки України». Одеса, ОНПУ, 20-23 травня 2014.

ІНТЕЛЕКТУАЛЬНА СКЛАДОВА ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

Волощук Л.О., к.е.н., доцент,
Некіпелова Ю.А.

Одеський національний політехнічний університет

На сучасному етапі розвитку підприємництва перед суб'єктами господарювання постає проблема безпеки підприємства. В останні роки все більше уваги звертають саме на забезпечення економічної безпеки.

Незважаючи на значні нароби вчених з цієї проблематики, в літературних джерелах досі існує неоднозначне трактування поняття «економічна безпека», про що свідчать визначення, представлені в таблиці 1.

Таблиця 1. Визначення поняття «економічна безпека» в наукових джерелах

Джерело	Визначення
Е. А. Олейников, 1997р.	Економічна безпека – стан найбільш ефективного використання ресурсів для подолання загроз і забезпечення стабільного функціонування підприємства сьогодні і в майбутньому [1].
Е. В. Раздіна, 1998р.	Економічна безпека – комплекс заходів, які сприяють підвищенню фінансової стійкості господарюючих суб'єктів в умовах ринкової економіки, що захищають їхні комерційні інтереси від впливу негативних ринкових процесів[2].
Г.В. Козаченко, В.П. Пономарьов, 2003р.	Економічна безпека – міра гармонізації в часі і просторі економічних інтересів підприємства з інтересами пов'язаних з ним суб'єктів навколишнього середовища, що діють поза межами підприємства [3].
Т. Б. Кузенко, 2004р.	Економічна безпека – стан ефективного використання ресурсів і наявних ринкових можливостей, що дозволяє підприємству уникнути внутрішніх і зовнішніх загроз, забезпечує йому тривале виживання та стійкий розвиток на ринку відповідно до обраної місії [4].
З. Такулов , 2005р.	Економічна безпека підприємства — це стан його захищеності від негативного впливу зовнішніх і внутрішніх погроз, що дестабілізують факторів, при якому забезпечується стійка реалізація основних комерційних інтересів і цілей статутної діяльності [5].
О. Ф. Новікова, 2006р.	Економічна безпека – стан захищеності економічних інтересів особи, суспільства, держави від економічних загроз та інших загроз національній безпеці, які на них впливають [6].
З. С. Варналій, 2009р.	Економічна безпека – забезпечення найбільш ефективного використання ресурсів суб'єкта господарювання для запобігання загрозам і створення умов для стабільного функціонування основних його елементів [7].
В. Л. Ортинський, 2009р.	Економічна безпека – захищеність потенціалу підприємства (виробничого, організаційно-технічного, фінансово-економічного, соціального) від негативної дії зовнішніх і внутрішніх чинників, прямих або непрямих економічних загроз, а також здатність суб'єкта до відтворення [8].
І.П. Мойсеєнко, О.М. Марченко, 2011р.	Економічна безпека – найважливіша якісна характеристика економічної системи, яка визначає її здатність підтримувати нормальні умови функціонування; стійке забезпечення ресурсами та розвиток, а також послідовну реалізацію економічних інтересів [9].

Продовження таблиці 1

І.П. Отенко, Г.А. Іващенко, Д.К. Воронков, 2012р.	Економічна безпека підприємства – це такий стан господарського суб’єкта, при якому він, при найбільш ефективному використанні корпоративних ресурсів, добивається запобігання, ослаблення або захисту від існуючих небезпек і загроз або інших непередбачених обставин і в основному забезпечує досягнення цілей бізнесу в умовах конкуренції і господарського ризику. Це стан найбільш ефективного використання корпоративних ресурсів для запобігання загрозам і для забезпечення стабільного функціонування підприємства в даний час і в майбутньому[10].
--	---

Як видно, поняття «економічна безпека» дуже широке та неоднозначне, тому фахівці визначають такі її основні складові: 1) фінансова; 2) інтелектуальна (інтелектуально-кадрова); 3) техніко-технологічна; 4) політико-правова; 5) інформаційна; 6) екологічна; 7) силова [11].

Найменш досліджуваною та водночас складною категорією економічної безпеки є інтелектуальна безпека. Її можна розглядати з двох позицій: як захист інтелектуального потенціалу (трудова кадрів), та власне об’єктів інтелектуальної власності (нематеріальних активів).

Інтелектуальна безпека з точки зору захисту кадрової складової – це захищеність інтелектуальних ресурсів соціально-економічного розвитку, їх продукування, обміну, використання на макро- та мікроекономічних рівнях. Інтелектуальна безпека з точки зору захисту інтелектуальної власності – це захищеність знань як інтелектуальних ресурсів суспільства, що охоплює забезпечення працівників знань та їх інтелектуальної праці, інтелектуального продукту, інтелектуальної власності, інтелектуального капіталу [12].

Деякі визначення інтелектуальної безпеки, що пропонують фахівці у своїх дослідженнях, наведено в таблиці 2.

Таблиця 2. Визначення змісту інтелектуальної складової економічної безпеки підприємства (інтелектуальної безпеки) в наукових джерелах

Джерело	Визначення
Лопнова Ш., 2008р	Інтелектуально-кадрова безпека підприємства – це найбільш важлива складова економічної безпеки підприємства, яка має на меті виявлення, знешкодження, запобігання, відвернення та попередження загроз, небезпек і ризиків, які спрямовані на персонал та його інтелектуальний потенціал, і ті, які йдуть безпосередньо від нього, що повинно проявлятися в системі управління трудовими ресурсами та в кадровій політиці підприємства [13].
Че С.Д., 2009р	Економічна безпека інтелектуальної власності – це стан стійкості та здатності до розвитку власника в результаті реалізації системи заходів правового, економічного, організаційного, інженерно-технічного, соціально-психологічного характеру, які забезпечать ефективне використання інтелектуальної власності як ресурсу та запобігати загрозі його інтересам у сьогоденні та майбутньому [14].
Чередниченко Н.В., 2009р	Інтелектуальна безпека – рівень володіння сучасними знаннями, впровадження новачій у розвиток персоналу, підвищення рівня професійних знань, навичок, умінь, стимулювання прояву ініціативи та здібностей шляхом створення гнучкої системи преміювання у відповідності з розвитком науково-технічного прогресу [15].

Нагорна І.І., 2010 р	Інтелектуальна складова економічної безпеки – складова, яка відповідає за збереження та розвиток інтелектуального потенціалу підприємства, тобто охорону сукупності прав на інтелектуальну власність, а також на використання накопичуваних знань і професійного досвіду працівників підприємства [16].
Поскрипко Ю.А., 2012р	Інтелектуально-кадрова складова економічної безпеки підприємства – синтетична категорія економічної теорії, теорії управління персоналом, економіки праці, соціології, політології. ІКС економічної безпеки є уніфікованою категорією, яка виявляється на всіх рівнях від окремо взятого підприємства до національної економіки і відіграє домінуючу роль у системі безпеки компанії, оскільки ІКС первинна для інших її складових в будь-якій організації. Інтелектуально-кадрова складова включає в себе безпеку життєдіяльності, соціально-мотиваційну безпеку, кар'єрну, професійну, адміністративну безпеку та розглядається як механізм запобігання негативним впливам на економічну безпеку підприємств через ризики і погрози, пов'язані з персоналом, його інтелектуальним потенціалом і трудовими відносинами [17]
Костюк Ж.С., 2013р	Інтелектуально-кадрова безпека підприємства – складова економічної безпеки, яка відповідає за збереження та розвиток інтелектуального потенціалу підприємства, ефективне управління персоналом [18].

Складність категорії інтелектуальної безпеки виходить з необхідності визначення вартості активів підприємства. Якщо, з точки зору бухгалтерського обліку, вартість об'єктів інтелектуальної власності визначається ПСБО 8 «Нематеріальні активи», то визначення вкладу трудового капіталу є майже неможливим. Аналогічно, з правової точки зору, постає питання захисту кадрової складової інтелектуальної безпеки.

Питанням захисту прав інтелектуальної власності приділяється в Україні значна увага – за роки незалежності прийнято цілу низку законів та нормативно-правових актів у сфері інтелектуальної власності, ключові з яких зазначені у таблиці 3. Втім, існуючої нормативної бази, на думку фахівців та практиків, недостатньо для забезпечення інтелектуальної безпеки підприємств.

Таблиця 3. Нормативна база, що регулює питання захисту інтелектуальної власності

Джерело	Назва
Закони України	«Про авторське право та суміжні права» від 23 грудня 1993 р. № 3792-ХІІ
	«Про розповсюдження примірників аудіовізуальних творів та фонограм» від 23 березня 2000 р. № 1587-ІІІ
	«Про охорону прав на знаки для товарів і послуг» від 15 грудня 1993 р. № 3689-ХІІ
	«Про охорону прав на зазначення походження товарів» від 16 червня 1999 р. № 752-ХІV
	«Про захист від недобросовісної конкуренції» від 7 червня 1996 р. № 236/96-ВР
	«Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» від 15 грудня 1993 р. № 3688-ХІІ
	«Про охорону прав на промислові зразки» від 15 грудня 1993 р
	«Про племінне тваринництво» від 15 грудня 1993 р
	«Про внесення змін до деяких законів України з питань інтелектуальної власності» від 4 липня 2002 р. № 34-VI
Постанови Кабінету Міністрів України	«Про затвердження порядку використання і здійснення контролю за дотриманням прав на об'єкти інтелектуальної власності в процесі виробництва, експорту, імпорту дисків для лазерних систем зчитування» від 7 вересня 2001. — № 1149
	«Про порядок розпорядження майном, конфіскованим за рішенням суду і переданим органам державної виконавчої служби» від 11 липня 2002 р. № 985
	«Положення про державного інспектора з питань інтелектуальної власності», затверджене Постановою Кабінету Міністрів України від 17 травня 2002 р. № 674

Отже, в умовах інноваційної та знаннєвої економіки, коли інтелектуальні ресурси підприємства стають не менш важливими ніж фінансові та матеріальні, інтелектуальна безпека стає однією з найважливіших складових економічної безпеки, а у логічному зв'язку з фінансовою та інформаційною безпекою, формує її ядро. Тому важливим залишається питання її ідентифікації, оцінки та забезпечення на підприємстві.

Література

1. Основы экономической безопасности (государство, регион, предприятие, личность)/ Под редакцией Е.А. Олейникова. — М.: ЗАО «Бизнес-школа «Интел-Синтез», 1997. — 288 с.
2. Раздина Е. В. Экономическая безопасность (сущность и тенденции развития): Дис., канд. экон. наук: 08.00.01. — М., 1998. — 164 с.
3. Козаченко Г.В., Понамарьов В.П., Ляшенко О.М. Економічна безпека підприємства: сутність та механізм забезпечення: Монографія. — К.: Лібра, 2003. — 280 с.
4. Кузенко Т.Б. Планування економічної безпеки підприємства в умовах ринкової економіки: Автореф. дис. канд. экон. наук: 08.06.01 / Європейський ун-т фінансів, інформаційних систем, менеджменту і бізнесу. — К., 2004. — 18 с.
5. З. Такулов «Сутність поняття «Економічна безпека підприємства»: неоінституціональний підхід»//Схід.2005 – № 6(72).– 35-37 с.
6. Новікова О. Ф. Економічна безпека: концептуальні визначення та механізми забезпечення: [монографія] / О. Ф. Новікова, Р. В. Покотиленко. — Донецьк: НАН України. Ін-т економіки промисловості, 2006. — 408 с.
7. Економічна безпека: навч. посіб. / за ред. З. С. Варналія. — К.: Знання, 2009. — 647 с.
8. Економічна безпека підприємств, організацій та установ. Навч. посіб. / В. Л. Ортинський, І. С. Керницький та ін. — К.: Правова єдність, 2009. — 544 с.
9. Управління фінансово-економічною безпекою підприємства: навч. посібник. — Львів, 2011. — 380 с.
10. Економічна безпека підприємства: навч. посіб./ укл. І. П. Отенко, Г. А. Іващенко, Д. К. Воронков. — Х. : Вид. ХНЕУ, 2012 — 256 с.
11. Мунтян В.І. Економічна безпека України / В.І. Мунтянін. — К. : вид-во КВІЦ, 2009. — 464 с.
12. Марченко О .С. Інтелектуальна безпека у вимірі економіки знань/О.С. Марченко// [Електронний ресурс]. — Режим доступу:http://наука.jur-academy.kharkov.ua/download/ekonom/ekonom_8.pdf, 2012. — 278 – 279 с.
13. Лопнова Ш. Місце кадрової безпеки в економічній безпеці підприємства/ Ш. Лопнова// [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://vuzlib.com.ua/articles/book/28142-M%D1%96s%D1%81e_kadrovo%D1%97_bezpeki_v_ek/1.html
14. Че С.Д. Экономическая безопасность интеллектуальной собственности/ С. Д. Че// [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.rusnauka.com/21_DNIS_2009/Economics/49381.doc.htm

-
15. Чередниченко Н.В. Кадрова безпека як складова частина економічної безпеки підприємства/ Н.В. Чередниченко// [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream/123456789/8570/1/579.doc>
 16. Нагорна І.І. Діагностика рівня економічної безпеки підприємства/І.І. Нагорна// [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://e-u.in.ua/ukr/news/241_nagorna_i.i._diagnostika_rivnja_ekonomichnoi_bezpeki_pidpriemstva.doc
 17. Поскрипко Ю.А. Механізми вдосконалення інтелектуально-кадрової складової економічної/ Ю.А. Поскрипко/ / Наукові записки УНДІЗ. – 2012. – №2(22). С. 118-120
 18. Костюк Ж.С. Функціональнісоставляющие экономической безопасности предприятий железнодорожного транспорта/ Ж.С. Костюк // Вісник економіки транспорту і промисловості №42., 2013. – С.308-311

СУЧАСНІ ОСОБЛИВОСТІ ПОБУДОВИ РИНКОВОЇ СТРАТЕГІЇ ПІДПРИЄМСТВА

Захарченко В.І., д.е.н., професор,

Одеський національний політехнічний університет

Андрієнко Н.М.

Інститут проблем ринку та економіко-екологічних досліджень НАН України

Ділова активність фірми визначається такими обставинами: на якому ринку вона діє, тобто чи освоєний цей ринок або він є для неї новим, і з яким товаром або видами послуг вона виходить на ринок (товари які є новими для даного ринку, чи ні) [4, с.288].

Практикою ринкових відносин розроблено декілька базових напрямків, які формують активність поведінки фірм:

1. Розширення активності фірми (підприємства) «вглиб», тобто сегментація існуючих ринків з метою захоплення своєю продукцією нових груп споживачів.

2. Розширення активності фірми (підприємства) «вшир», тобто диверсифікація виробництва шляхом випуску нових видів товарів (виробів) Зв'язок з основним профілем підприємства, так і не пов'язаних.

3. Розширення активності фірми «кількісно» – зростання обсягів реалізації продукції за рахунок нарощування обсягів виробництва незмінної номенклатури товарів для діючого ринку. Розширення активності фірми «через кордони», тобто забезпечення збільшення випуску продукції за рахунок виходу на нові ринки.

Як правило, ці стратегії представляються у вигляді матриці вбудованої в залежності від товару і ринку (рис. 1).

	Ринок старий	Ринок новий
Товар старий	Поле А1: Вичерпування можливостей ринку і товару	Поле А2: Освоєння нових ринків. Нова сегментація ринку
Товар новий	Поле Б1: Проникнення в незаповнені ніші з новими або вдосконаленими виробами	Поле Б2: Диверсифікація ринків і виробів

Рис. 1. Матриця базових стратегій підприємств

Для поля А1 характерна стратегія глибокого проникнення («старий» товар – «старий» ринок). Ця стратегія успішна тоді, коли ринок ще не насичений. Конкурентних переваг фірма може досягти за рахунок зниження витрат виробництва і цін реалізації послуг.

Для поля А2 характерна стратегія розширення ринку («старий» товар – «новий» ринок). При використанні цієї стратегії фірма намагається збільшити обсяги реалізації своїх товарів (послуг) на нових ринках або на нових сегментах наявного ринку.

Для поля Б1 характерна стратегія розробки товару («новий» товар – «старий ринок»). Ця стратегія ефективна при створенні нових модифікацій товару для існуючих ринків.

Для поля Б2 характерна стратегія диверсифікації («новий» товар – «новий» ринок). Ця стратегія застосовується для усунення залежності фірм від виробництва певного товару (послуги) або від якогось ринку.

Базові стратегії росту фірми зумовлюють і основні види стратегії стратегічних господарських розділень, з яких можна виділити три основні види [2, с.416]:

1. Стратегія наступу (атакуюча) – стратегія завоювання і розширення ринкової частки.
2. Стратегія оборони – стратегія утримання існуючої ринкової частки.

3. Стратегія відступу – стратегія скорочення ринкової частки з метою зростання прибутку в результаті поступового відходу з ринку або ліквідації даного бізнесу.

Застосування фірмою того чи іншого виду стратегії визначається положенням фірми на ринку, яке характеризується його ринковою часткою (у відсотках). Залежно від частки ринку розрізняють наступні положення фірми та її стратегії:

1. Лідер (частка на ринку – 40%) відчуває себе впевнено, першим проявляє ініціативу в області цін на нові товари. На захист лідер вдається до різних дій:

- «оборона позиції» – лідер створює бар'єри (цінові, ліцензійні) на основних напрямках атак конкурентів;
- «флангова оборона» – лідер виділяє ключові зони, висунуті укріплені точки як для активної, так і для контратаки;
- «упереджувальна оборона» – лідер організує випередження суперника з використанням особливих сигналів, що нейтралізують атаку, наприклад поширює відомості про майбутнє зниження цін;
- «контрнаступ» – після настання лідер робить паузу, а потім наносить удар в слабке місце конкурента, наприклад показує надійність свого товару і ненадійні вузли продукції конкурента;
- «мобільна оборона» – лідер розширює свій вплив за рахунок різноманітності виробництва, виявлення глибинних потреб клієнта;
- «стискаюча оборона» – лідер йде з ослаблених сегментів ринку, при одночасному посиленні найбільш перспективних.

2. Претендент на лідерство (частка ринку 30%) відчуває себе впевнено, тільки якщо атакує першим. Можливі різні варіанти атак:

- «фронтальна атака» – ведеться за багатьма напрямками (нових товарів і цінами, рекламі та збуту), вимагає значних ресурсів;
- «оточення» – спроба атакувати всю або значну частку ринкової території лідера;
- «обхід» – перехід до виробництва принципово нових товарів, освоєння нових ринків або здійснення стрибка в технології;
- «партизанська атака» – невеликі рвучкі атаки не зовсім коректними методами для деморалізації суперника.

3. Послідовник (частка на ринку 20%) – ця роль полягає в дотриманні за лідером на значній відстані, економлячи сили і засоби.

4. Новачок (окопався в ринковій ніші) (частка на ринку – 10%) – з цієї ролі починають новачки. Це пошук ринкової «ніші» досить задовільних розмірів та прибутковості.

Стратегії зростання можуть бути реалізовані за допомогою:

- розширення обсягу продажів продукції з метою більш повного використання потенціалу ринку;
- виходу з новими продуктами на вже освоєні ринки;
- виходу з уже виробленими продуктами на нові, ще неосвоєні ринки;
- диверсифікація;
- придбання нових підприємств;
- виходу з новими продуктами на нові ринки.

Необхідно відзначити, що найменш ризикованим є розширення обсягу продажів вже вироблених товарів. Потім йде вихід з новими продуктами на старі ринки і вихід зі старими продуктами на нові ринки. Найбільш ризикованим є вихід з новою продукцією на новий ринок.

Стратегія росту націлена на використання наданих ринком можливостей. Робота зі старим продуктом на старому ринку не вимагає нових знань і умінь ні в області маркетингу, ні в області технологій. Тому стратегія розширення обсягів продажів продукту, що випускається на вже задіяних ринках схильна до мінімального ризику.

У той же час цю стратегію складно реалізувати на вже освоєних ринках, що знаходяться в стадії зрілості. Пов'язано це з тим, що розширення обсягів продажів на зрілих ринках вимагає відібрання покупців у конкурентів. Завоювання ж вірних конкурентам покупців може зажадати значних фінансових затрат.

Не набагато більш ризикованим є вихід з продуктом який уже випускається на нові ринки. Такий вихід може зажадати додаткових фінансових вкладень з метою проведення рекламних компаній та адаптації продукції під нові вимоги. Вихід на нові ринки вимагає також значних маркетингових досліджень, що виявляють нові вимоги і смаки споживачів [5].

Розробка нових продуктів вимагає крім значних фінансових впливів ще й придбання ліцензій, дозволів на виробництво і різні види діяльності. Додаткові вимоги до фінансових ресурсів спільно з невідомою реакцією споживачів на нову продукцію приносять нові ризики [3].

Диверсифікація (вихід на нові ринки з новими продуктами) є найбільш ризикованим заходом при реалізації стратегії зростання, оскільки тут ризик освоєння нової продукції поєднується з ризиком виходу на нові ринки.

Література

1. Ансофф И. Стратегическое управление : [Пер. с англ] /И. Ансофф. – М.: Экономика, 1989.
2. Ансофф И. Новая корпоративная стратегия /И. Ансофф. – СПб.: Питер, 1999.
3. Захарченко В.І. Розвиток стратегічних підходів до управління підприємством у нестабільних умовах : [кол. монографія] /В.І. Захарченко, М.М. Меркулов та ін. – Донецьк: Ноулідж, 2014.
4. Тренев А.П. Стратегическое управление /А.П. Тренев. – М.: ПРИОР, 2000.
5. Шимишлов С. Стратегия современного предпринимательства и социального развития /С. Шимишлов. – М.: Дашков, 2003.

ВДОСКОНАЛЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В СФЕРІ ЕНЕРГОСБЕРЕЖЕННЯ

Захарченко В.І., д.е.н., професор,

Одеський національний політехнічний університет

Бондаренко О.В.

Одеський національний університет імені І.І. Мечникова

Дослідження сучасних підходів до розуміння сутності інвестиційної діяльності, пов'язаної з енергозбереженням, дає підставу сформулювати основні функції інвестицій.

1. Забезпечення структурної перебудови систем енергозбереження підприємств. Інвестиції в енергозбереження дозволяють підвищити ефективність відтворення, забезпечити економічну безпеку України, зменшити її технологічне відставання від провідних країн світу.

2. Ресурсне забезпечення переходу систем енергозбереження підприємств на інноваційний тип розвитку. Дана функція інвестицій в енергозбереження обумовлена об'єктивним зв'язком фактору інвестицій з інноваційними факторами.

3. Забезпечення вирішення проблем, пов'язаних із соціальними ефектами проектів енергозбереження. Отримані в результаті інвестування енергозберігаючих заходів соціальні результати забезпечують підвищення ефективності виробничих, розподільчо-обмінних процесів, а також процесів споживання.

4. Забезпечення регулювання пріоритетних напрямків розвитку систем енергозбереження підприємств. Концентрація ресурсів на пріоритетних напрямках енергозбереження є об'єктивним процесом. Ці пріоритети носять підлеглий характер, тобто інвестиційна пріоритетність в даному випадку зумовлюється пріоритетами у розвитку підприємств в цілому.

5. Формування ресурсів для цілей енергозбереження. В процесі реалізації заходів енергозбереження забезпечується застосування ресурсів – інновацій, в тому числі техніки нового типу, нових технологічних процесів, нової інформації, нового менеджменту та інше.

6. Реструктуризація основних інститутів сучасного виробництва. Комплексне використання інновацій в цілях енергозбереження, забезпечує структурні перетворення підприємства, його інфраструктури і т.д. В цілому підприємство завдяки інвестиціям в енергозбереження перекладається на підприємницький, інноваційний тип розвитку.

7. Освіта нової системи капіталу. Інвестиції в енергозбереження, введені в виробничу стадію, об'єднавшись з чинним капіталом, перетворюють останній, підвищують його можливості самозростання, причому самозростання вартості може відбуватися у великих обсягах, ніж приріст капіталу за рахунок окремих, слабо пов'язаних один з одним інвестицій. Тут багато що залежить від обсягів останніх, від їх інноваційної наповненості, від наявності в них критичної перетворюючої маси.

Аналіз перерахованих функцій інвестицій дозволяє зробити наступні висновки. По-перше, інвестиції, пов'язані з енергозбереженням, як правило, не приносять прямий дохід на

перших етапах. Крім того, аналіз різновидів подібних інвестицій показує, що цільові орієнтири інвестицій за своїм поєднанням і пріоритетністю різні залежно від того, які ресурси, яких форм власності та інше, виступають в інвестиційних процесах в якості інвестицій, в яку підсистему в економіці вкладаються інвестиції, що є об'єктом інвестування. Певною мірою цільові орієнтири інвестицій в енергозбереження дають підстави для виділення в їх складі інвестицій у виробничі активи, портфельних інвестицій, капіталостворюваних (реальних) фінансових інвестицій та ін. Цілі інвестування в значній мірі зумовлюються цілями (тактичними і стратегічними) розвитку систем енергозбереження різного рівня, які не можуть бути однаковими у всіх систем.

По-друге, інвестиції в енергозбереження – це усвідомлена відмова від поточного споживання на користь можливого щодо більшого доходу в майбутньому, який, як очікується, забезпечить і більше сумарне споживання.

По-третє, інвестиції в енергозбереження – це вельми складне поняття, яке неоднозначно трактується і, в принципі, важко реалізується в практичній площині поняття. Є загально визнаним той факт, що життєздатність інвестиційного проекту енергозбереження в значній мірі залежить від раціональної інвестиційної політики. Ця політика витрат, але і ризикована за визначенням. Іншими словами, інвестицій не буває без витрат – спочатку необхідно вкласти кошти і лише в подальшому, якщо розрахунки були вірні, зроблені витрати окупляться. Крім того, неможливо передбачити всі обставини, які очікують інвестора в майбутньому – завжди існує ненульова ймовірність того, що зроблені інвестиції будуть повністю або частково втрачені.

По-четверте, інвестиції в енергозбереження – це завжди зміне, усвідомлене відхилення від рутинного перебігу, спроба заглянути в майбутнє. Інвестиційна діяльність, пов'язана з енергоефективністю, є в деякому сенсі вимушеним заходом, оскільки керівник, менеджер чітко розуміє, що подібна діяльність – це необхідний раціональний рух, який завжди краще, ніж застій, консервація статус -кво.

В п'яте, інвестиційна діяльність, пов'язана з енергозбереженням, відрізняється в залежності від рівня проектного управління, на якому обговорюються її зміст, цільові установки, способи здійснення, планові результати. Різниця полягає в інвестиційних можливостях, потенційно мобілізованих ресурсах, ступеня відповідальності за можливі прорахунки та ін. Тому процес управління інвестиціями в енергозбереження можна трактувати як свідоме цілеспрямоване регулювання руху всіх видів грошових, майнових та інтелектуальних цінностей, що вкладаються в об'єкти виробничої або іншої діяльності для отримання прибутку або досягнення соціального ефекту.

По-шосте, управління інвестиціями в енергозбереження спирається на сукупність знань і уявлень про стан і перспективи розвитку специфічної ринкової сфери, яка характеризується як ринок інвестиційних ресурсів інноваційної спрямованості. Цей ринок, як уже було зазначено раніше, представляється комплексною агрегованою категорією, що охоплює складний симбіоз об'єктів інвестування, що представляють реальний інтерес для різних учасників інноваційно-інвестиційної діяльності, які виступають в ролі суб'єктів ринкового середовища.

Література

1. Андрижиевский А.А. Энергосбережение и энергетический менеджмент : [учеб. пособие] /А.А. Андрижиевский, В.И. Володин. – Минск: Высшая школа, 2005. – 294 с.
2. Захарченко В.И. Переходная экономика и оценка инвестиционных проектов : [монография]. – Одесса: ИРЭНТиТ, 1998. – 148 с.
3. Суслов Н.И. Анализ взаимодействий экономики и энергетики в период рыночных преобразований /Н.И. Суслов. – Новосибирск: ИЭОПП СО РАН, 2002. – 270 с.

МЕРЕЖЕВІ МОДЕЛІ ФОРМУВАННЯ БІЗНЕС-СТРУКТУР

Захарченко В.І., д.е.н., професор,

Одеський національний політехнічний університет

Аль-Шаргі Фахд

Одеський національний університет імені І.І. Мечникова

В умовах посилення конкурентної боротьби підвищення ефективності функціонування сформованих структур, реалізація ринкового потенціалу внутрішньофірмової реструктуризації промисловості в інтересах зростання конкурентоспроможності дозволить знайти видимі риси стійкої динаміки економічного зростання.

Без пошуку нових форм і інструментарію підвищення ефективності бізнес-структур в українській промисловості досягнення необхідних темпів і якості зростання неможливо. Доцільно при прийнятті раціональних рішень з розробки проектів реструктуризації промислових підприємств використовувати зарубіжний та вітчизняний досвід реінжинірингу бізнесу та управління проектами реорганізації господарської діяльності. Зокрема, Йохансона, Хесса, Брехта, Хаммера, Чампі, Д. Томпсона, Девенпорта, Менгенеллі, Клейна та ін. [2].

Оцінки теоретика управління Джеймса Томпсона знайшли своє підтвердження і розвиток при використанні методів досягнення ефективною інтеграції (наприклад, встановлення раціональних комунікацій, розширеному використанні різноманітних організаційних форм, в тому числі мережевих, і т.п.)

Нові умови привели до появи і розвитку мережевих моделей економіки. Розвиток цих моделей передбачає розкриття різних аспектів формування альянсів, партнерств, корпоративних зв'язків. Дослідження зарубіжних учених (Дж. Блікі і Д. Ернеста, 1991) свідчать про те, що співпраця та взаємодія багатьох учасників альянсів ефективні тоді, коли мають місце пов'язані види підприємництва або ж відбувається експансія нових географічних ринків, коли в якості критерію успішності приймається їх здатність змінюватися «за межами внутрішніх цілей і очікувань» і коли вони мають рівний розподіл фінансової власності.

В останні 20 років мережевий принцип організації став одним із символів загальносвітових революційних змін в управлінні конкурентоспроможними компаніями. Його суть полягає в заміні багаторівневих ієрархій кластерами фірм або спеціалізованих бізнес-одиниць, що координуються ринковими механізмами замість адміністративних. При цьому зовнішнє замовлення видів діяльності найчастіше розуміється як більш раціональний порівняно з вертикальною інтеграцією сценарій розвитку фірми.

Особливі труднощі виникають з вивченням міжфірмових мережевих структур. Порівняно з програмою аналізу внутрішньофірмових мереж, які являють собою більш-менш логічний підсумок еволюції відомих раніше процесів децентралізації великих компаній, бурхливий розвиток мережевих міжфірмових організацій в 1980-і роки поставило перед теоретиками менеджменту (раніше трактувалося міжфірмові відносини в основному як дуальні / парні) ряд зовсім нових і поки недостатньо прояснених питань щодо їхньої природи, конкурентних переваг і меж ефективності. Погано вивчений, який швидко набирає

силу новий тип конкуренції – міжмережевий. Потребують посилення міжнародні компаративні дослідження мережевих міжфірмових утворень.

Пріоритетним напрямком реформування українських підприємств може стати створення інтегрованих бізнес-утворень допомогою їх самоорганізації. Вони здатні забезпечити структурно-технологічні, організаційні та інституційні перетворення в сфері промислового виробництва на основі вибору підприємствами збалансованих по їх можливостях диверсифікованих профілів. Ці процеси пов'язані зі створенням нових структур, появою стимулів, виявленням власних джерел саморозвитку підприємств, посиленням дії механізму набуття стійкості, покликаною коригувати баланс взаємозв'язків і взаємозалежностей основних чинників відтворення як чинників інноваційного типу.

Основною стратегічною метою при створенні інтегрованих бізнес-структур є забезпечення їх надійності. Підприємства, що входять до складу таких бізнес-утворень, консолідуєть свою діяльність відразу в декількох сферах діяльності:

1. в науково-технічній і технологічній;
2. у фінансовій;
3. в сфері корпоративного управління;
4. в сфері конкурентної боротьби, спрямованої на завоювання положення не займаних ними сегментах ринку;
5. в трудовій сфері шляхом гармонізації мотивацій учасників взаємодій.

Таким чином, слід констатувати, що побудова мереж і створення інтегрованих бізнес-структур, здатних створювати додаткову вартість, є найважливішою передумовою довготривалого успіху в бізнесі.

Література

1. Большакова А.С. Современный менеджмент: теория и практика /А.С. Большаков, В.И. Михайлов. – СПб.: Питер, 2003. – 416 с.
2. Замков О.О. Математические методы в экономике : [Учебник] /О.О. Замков, А.В. Толстопятенко, Ю.Н. Черемных. – М.: ДМС, 1998. – 368 с.
3. Захарченко В.И. Реструктуризация машиностроительного производства /В.И. Захарченко, О.Г. Борисов, Н.Н. Меркулов. – Одеса: Фенікс, 2006. – 104 с.
4. Маркетинговый менеджмент в системе предпринимательства : [Учебное пособие]. – Одесса: ИПРЭЭД НАНУ, 2003. – 222 с.

ФУНКЦІЇ ТА МЕТОДИ УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНИМ ПІДПРИЄМНИЦТВОМ У РЕГІОНІ

Захарченко Н.В., к.е.н.

Одеський національний університет імені І.І. Мечникова

Зміст управління інноваційним підприємництвом (ІП) нерозривно пов'язане з інформаційними процесами і полягає в підготовці, зборі, обробці та передачі науково-технічної та управлінської інформації, виробленні та прийнятті управлінських рішень, доведенні їх до виконавців, організації виконання, оцінці результатів або наслідків здійснення прийнятих рішень. Перераховані змістовні елементи, здійснювані в певній послідовності, складають процес управління ІП, що має циклічний, відносно замкнутий характер.

Як і в інших сферах господарської діяльності, в управлінський цикл у сфері ІП стосовно до конкретного об'єкта управління включається виконання ряду функцій. Основними функціями управління розвитком ІП є:

Прогнозування – служить для формування перспективних завдань і кінцевих цілей науково-технічного розвитку (НТР).

Планування – необхідно для визначення засобів і способів досягнення встановлених цілей НТР.

Організація – сприяє формуванню керованої і керуючої систем.

Регулювання – здійснює підтримку функціонування керованої і керуючої систем.

Облік і контроль – складовими елементами даної функції є обробка, аналіз та систематизація даних про стан і функціонування керованої системи.

Здійснення функції прогнозування пов'язаний з множинністю шляхів НТР, можливістю різних напрямів використання наявного науково-технічного потенціалу (НТП). Науково-технічний прогноз на основі ретельного аналізу соціальних та економічних проблем розвитку суспільства, тенденцій і можливих шляхів вирішення науково-технічних проблем дозволяє встановлювати альтернативні цілі і завдання перспективного розвитку конкретних видів техніки і областей науки.

Планування являє собою найважливішу функцію управління розвитком ІП, так як саме в планах забезпечуються конкретизація шляхів і засобів вирішення завдань НТР, деталізація завдань всім учасникам процесу створення і освоєння нової техніки, розподіл та оптимізація використання наявних ресурсів.

Завдання організації як функції управління полягає в тому, щоб організовано забезпечити вирішення передбачених планом науково-технічних проблем. Це означає, що повинна бути створена мережа науково технічних виробничих ланок, визначено характер організаційних відносин між ними, доцільні форми координації та субординації, сформована система органів управління, передбачено їх інформаційне забезпечення і т.п. Організація наукових досліджень і розробок повинна бути спрямована на безумовне і найбільш ефективно виконання передбачених планом завдань.

Здійсненням функції регулювання як стадії управлінського циклу визначається необхідність постійного підтримання відповідності плану встановленим цілям розвитку прийнятої організаційної структури керуючої і керованої систем – складом завдань та їх

змістом. Важливість цієї функції управління розвитком ІІ визначається значною невизначеністю процесів наукової творчості, різноманітністю можливих рішень науково-технічних проблем, динамічністю структурних і змістовних змін до НТР окремих галузей промисловості.

Остання з перерахованих вище функцій управління – облік і контроль – має своїм завданням спостереження за рухом матеріальних, трудових і фінансових ресурсів в процесі науково-виробничої діяльності, за рівнем і якістю виконання планових завдань. Здійснення цієї функції дозволяє отримати об'єктивну оцінку ефективності науково-технічної діяльності інноваційних підприємств, їх підрозділів та окремих науковців. З цією метою в структурі підприємства створюється єдина система обліку, що включає в себе бухгалтерський, фінансовий та оперативний облік.

Поділ управлінського циклу на окремі функції є досить умовним. Окремі функції нерозривно пов'язані один з одним не тільки певною послідовністю виконання, а й за змістом здійснюваних дій і розрахунків. Виконання планових розрахунків, обґрунтування і прийняття управлінського рішення можуть здійснюватися як на стадії стратегічного інноваційного планування, так і в процесі оперативного управління, при виникненні і різних відхиленнях від плану, водночас прогностичні розрахунки можуть виконуватися не тільки для цілей обґрунтування планових рішень, але і в ході їх виконання для прогнозування необхідних організаційних змін.

Змістовний взаємозв'язок функцій управління дослідженнями і розробками полягає в тому, що кожна з них є одночасно об'єктом здійснення всіх інших функцій. Таким чином, необхідно так організувати систему планування на інноваційному підприємстві щоб налагодити належний облік і контроль за функціонуванням всіх його складових елементів, забезпечити своєчасне регулювання і вдосконалення і т.п.

Розвиток методів і форм управління НТП носить безперервний, перманентний характер. Вони постійно удосконалюються і видозмінюються в міру виникнення перед суспільством нових соціально-економічних завдань, розвитку теорії управління народним господарством.

Система управління ІІ передбачає використання в управлінні науковими дослідженнями і розробками в органічній єдності наступних основних методів організаційно-розпорядчих, економічних, соціально-психологічних правових.

Організаційно-розпорядчі методи ІІ засновані на використанні об'єктивних економічних законів і тенденцій. Сутність їх полягає в тому, що управління всіма ланками науково-технічного прогресу в їх єдності і на всіх рівнях господарської ієрархії (народне господарство – галузь – ІІ – виконавець) має здійснюватися на основі ретельно розробленої системи планів. Планування в сучасному світі охоплює всі сторони науково-технічної діяльності наукових і проектних організацій, а також у сфері промисловості. У теорії і практиці управління розвитком науки і техніки розроблений і знаходить широке застосування цілий арсенал методів підготовки і прийняття планових рішень: техніко-економічне обґрунтування тематичних планів, нормативні розрахунки витрат на розробки, обґрунтування планів підготовки виробництва нових продуктів, технологічного розвитку підприємств та ін. Поряд зі встановленням конкретних тематичних завдань з науковим дослідженням і розробками плановий метод передбачає регулювання діяльності всіх господарських ланок за допомогою системи показників, що характеризують конкретні

соціально-економічні завдання і цілі розвитку, отримані результати, необхідні ресурси і рівень їх використання.

Організаційно-планові методи управління включають також створення організаційних форм проведення наукових досліджень і впровадження їх результатів у виробництво, які б в максимальному ступені відповідали особливостям об'єктів управління. Вони передбачають різноманітні форми організаційного впливу на процеси створення та освоєння нової техніки, включаючи розробку конкретних норм і правил наукової організації праці працівників в інноваційній сфері, використання прогресивних методів інформаційного забезпечення процесів, формування науково-обґрунтованих методів побудови органів управління і т.п. У практиці управління науковими дослідженнями і розробками використовується багатий арсенал організаційно-планових методів управління, заснованих на застосуванні економіко-математичних моделей, принципів наукової експертизи, техніко-економічного обґрунтування і т.п. Прогресивним напрямом вдосконалення організаційно-планових методів управління ВП у сучасних умовах є розвиток і застосування програмно-цільового підходу до управління ВП.

Економічні методи управління науковими дослідженнями і розробками регулюють характер економічних відносин між окремими учасниками процесу створення і освоєння виробництва нової техніки, а також між ними і державою. Завдання їх застосування полягає у створенні таких умов діяльності, які сприяли б ефективній роботі з точки зору економічної зацікавленості, тобто у створенні та впровадженні вискоефективного інноваційного продукту в найкоротші терміни і з мінімально можливими витратами. Економічні методи управління ІІ являють собою, таким чином, економічний механізм регулювання процесів науково-технічної діяльності. Цей економічний механізм включає використання таких економічних важелів, як ціноутворення на об'єкти інноваційного продукту, порядок і джерела фінансування, оплата праці наукових і інженерно-технічних працівників. економічне стимулювання науково-технічних досягнень та ін.

Правові методи управління ІІ засновані на притягненні до відповідальності осіб, винних у заподіянні інноваційному підприємству і його працівникам неправомірного шкоди. Використання даних методів за допомогою законодавчих і нормативно-правових документів дозволяє закріпити права на результати інтелектуальної власності за господарюючими суб'єктами, що стають власниками об'єктів інтелектуальної власності. Поділ майнових прав на науково-технічні фонди, правова охорона інтелектуальної власності – всі ці питання регулюються за допомогою правових методів управління.

Соціально-психологічні методи управління науковими дослідженнями і розробками регулюють дію суб'єктивних факторів на діяльність наукових колективів. Розвиток їх пов'язано з підвищенням ролі дослідницьких груп в рамках одного підприємства в мобілізації внутрішніх резервів підвищення ефективності і якості виконуваних досліджень і розробок. Роль соціально-психологічних методів в управлінні науковими дослідженнями і розробками незрівнянно вищій, ніж у сфері виробництва, так як у самому науковому процесі персоніфікованим фактор виражений значно сильніше. Створення комфортного психологічного клімату, нормальних соціально-виробничих відносин в рамках окремо взятого підприємства є важливим джерелом і необхідною умовою його ефективної діяльності. Соціально-психологічні методи управління в наукових колективах передбачають ретельний підбір кадрів, визначення перспектив зростання кожного з членів колективу, проведення соціологічних досліджень в колективі, створення комфортного психологічного

клімату, планування соціального розвитку колективу, регулювання виробничих відносин між членами колективу, а також колективом і керівником і ін.

Різноманітні методи управління науковими дослідженнями і розробками використовуються в комплексі. Проте слід мати на увазі, що переважні застосування їх повинно враховувати характер об'єкта управління. Так, на початкових стадіях науково-виробничого процесу соціально психологічні методи володіють більшою діяльністю. У міру ж наближення до значних стадій в дії, наприклад, економічних методів стають конкретнішими, виборчими і отже, ефективнішими.

ЗАРОБІТНА ПЛАТА ЯК ОСНОВНА ФОРМА МАТЕРІАЛЬНОГО СТИМУЛЮВАННЯ ПЕРСОНАЛУ

Зельонка С.В.,
Водянка Л.Д., к.е.н., доцент

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

В умовах ринкової економіки заробітна плата є важливою характеристикою ринку праці, визначається умовами цього ринку і одночасно її рівень визначає попит на працю і її пропозицію. Заробітна плата поєднує інтереси та потреби працівників, роботодавців та держави, тобто визначає ефективність соціально-трудових відносин.

Проблематика заробітної плати в Україні як у теоретичному, так і практичному аспектах є надзвичайно актуальною. Ці проблеми в трансформаційній економіці досліджували і досліджують такі українські вчені, як С.В. Васильчак [2], В.О. Мандибура [6], А.М. Колот [4].

Метою наукового дослідження є аналіз заробітної плати персоналу в Україні та в зарубіжних країнах.

У Законі України "Про оплату праці" заробітна плата визначається як "винагорода, обчислена, як правило, у грошовому виразі, яку за трудовим договором власник або уповноважений ним орган виплачує працівникові за виконану ним роботу" [8]. Однак таке визначення є достатньо поверховим, що не дає змогу глибоко проаналізувати і зрозуміти як економічні, так і соціальні аспекти цього поняття.

У ринкових умовах заробітна плата трактується двояко – вона одночасно виступає як дохід і як витрати виробництва. З одного боку, заробітна плата є доходом найманого працівника, а з іншого – одним із елементів витрат виробництва. Найманий працівник зацікавлений у високій заробітній платі, а роботодавець – у її зниженні [2]. В умовах ринкових відносин ця суперечність вирішується внаслідок взаємодії попиту на працю відповідної кваліфікації з боку роботодавців і її пропозицією з боку найманих працівників, оскільки внаслідок цієї взаємодії формується ринкова ціна використання найманої праці.

Отже, заробітна плата – це оплата послуг праці робітника, яка відображаючи соціально-економічне становище в національній економіці та рівень життя у суспільстві, дає змогу робітникам і його сім'ї забезпечувати поточне споживання, а також заощаджувати на майбутнє споживання [7, с. 133].

Сьогодні в Україні рівень заробітної плати є дуже низьким, що провокує серйозні економічні та соціальні негаразди. Зауважимо, що починаючи із 2001 р. в Україні спостерігається позитивна тенденція – постійно зростає реальна заробітна плата (крім кризового 2009 р.). У 2010 р. реальна заробітна плата зросла на 10,2 %, у 2011 р. – на 8,7 %, і становила 2633 грн. [3]. Проте заробітна плата в Україні меча, ніж середньоевропейська у 20 разів [9, с. 136]. Номінальна середньомісячна заробітна плата у розрахунку на одного штатного працівника у січні 2014 року склала 3601,0 грн. і зросла на 6,5 % щодо показника попереднього року. У розрізі видів економічної діяльності становила: сільське, лісове та рибне господарство – 2676 грн., промисловість – 3809 грн., будівництво – 2372 грн., оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів – 3611 грн., транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність – 4513 грн., фінансова та страхова

діяльність – 3569 грн., освіта – 2552 грн., охорона здоров'я та надання соціальної допомоги – 2180 грн. [3]. Рівень мінімальної заробітної плати та прожитковий мінімум працездатної особи дорівнюють 1218 грн. [1]. В той час як середньомісячна заробітна плата у Франції 1445 євро, Люксембурзі 1921 євро, Бельгії 1502 євро, Нідерландах 1462 євро. Значно менша в Греції – 580 євро, Іспанії – 645 євро, Португалії – 485 євро, але більша ніж в Україні [4].

Найбільше значення середньомісячної заробітної плати традиційно зафіксовано у м. Києві (5425,грн.). До областей з найвищою середньомісячною заробітною платою належать: Донецька – 3996 грн., Дніпропетровська – 3708 грн., Луганська – 3571 грн., Київська – 3547 грн. та Запорізька – 3505 грн.

Найнижча середньомісячна заробітна плата традиційно спостерігається у Тернопільській (2741 грн.), Херсонській (2786 грн.) та Чернівецькій (2860 грн.) областях.

В Україні заробітна плата фактично перетворилась в один з варіантів соціальної допомоги, який мало залежить від результатів праці, постійно збільшується розрив між вартістю послуг праці та її оплатою.

Низька заробітна плата супроводжується неринковими її проявами, до яких ми відносимо:

1. наявність тіньової заробітної плати, що негативно впливає на економічну ситуацію в країні та соціальну захищеність працівників;

2. відсутність залежності оплати праці від рівня освіти. Так, у США працівники з незакінченою середньою освітою отримують 65 % від заробітної плати, яку заробляють особи із закінченою середньою освітою, а особи з університетським дипломом заробляють на 72 % більше, ніж ровесники із шкільним атестатом [5, с. 111];

3. несвоєчасність виплати заробітної плати на підприємствах. Така ситуація погіршує матеріальне становище працівників, знижує мотивацію до праці, загострює соціальну напруженість.

Отже, заробітна плата як оплата послуг праці працівника відображає соціально-економічне становище в національній економіці та рівень життя у суспільстві. В Україні економічна необґрунтованість заробітної плати та недосконалість соціально-трудова відносин спричинює соціально-економічну напруженість у суспільстві. Фактично заробітна плата не виконує властивих їй функцій і характеризується неринковими проявами такими, як існуванням тіньової заробітної плати, відсутністю залежності оплати праці від рівня освіти, затримками виплати заробітної плати та значною регіональною та міжгалузевою диференціацією. Такі соціально-економічні реалії в Україні обумовлюють посилення обґрунтованого державного регулювання заробітної плати. Для того, щоб покращити ситуацію зі заробітної плати можна використати й такі методи як: участь працівників у розподілі прибутку, винагороджувати цінними подарунками та туристичними путівками, встановлювати гнучкі графіки роботи. Це в певній мірі стимулюватиме працівників підвищити свою продуктивність праці, щоб одержати ці винагороди, і водночас забезпечить отримання більших прибутків підприємство.

Література

1. Бюджетний кодекс України [Електронний ресурс]: офіційний текст: за станом на 16 травня 2013 р. – Режим доступу:<http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1011.44.0>

2. Васильчик С.В. Теоретичні основи формування оплати праці на підприємстві / С.В. Васильчак, О.Р. Жидяк, Т.М. Полянчич // Науковий вісник НЛТУ України : зб. наук.-техн. праць. – Львів : РВВ НЛТУ України. – 2012.– С. 152-157.
3. Держком. статистики України / Держком. статистики України. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.ukrstat.gov.ua>.
4. Дослідження проблем оплати праці: порівняльний аналіз (Україна та країни ЄС) : монографія / А.М. Колот, Г.Т. Куликов,– К.:Вид-во КНЕУ, 2013. – 274 с.
5. Кравчук Л.С. Характеристика впливаючих факторів на рівень заробітної плати / Л.С. Кравчук, Т.А. Дзюба // Інноваційна економіка. – 2013. – № 4. – С. 110-112.
6. Мандибура В.О. Аналіз економічних та правових методів регулювання мінімальної заробітної плати / В.О. Мандибура, В.О. Тимофєєв. – К. :, 1997. – 422 с.
7. Пищуліна О.М. Нова ідеологія реформування заробітної плати: потреба та перспективи / О.М. Пищуліна // Стратегічні пріоритети. – 2007. – № 1. – С. 133-140.
8. Про оплату праці: Закон України від 24.03.1995 р. // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1995. – № 14. – С. 121.
9. Ривак О.С. Доходи населення України в умовах ринкових перетворень / О.С. Ривак // Науковий вісник НЛТУ України : зб. наук.-техн. праць. – Львів : РВВ НЛТУ України. – 2011.– С. 136-140.

ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯК СКЛАДОВА ФУНКЦІОНУВАННЯ СИСТЕМИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

Кірсанова В.В. к.е.н. доцент,
Фащенко М. О.

Одеський національний політехнічний університет

Сучасний період розвитку економічних відносин в Україні супроводжується трансформацією форм та методів державного регулювання, децентралізацією та диверсифікацією виробництва, зміною умов господарювання та зростанням конкурентної боротьби між підприємствами, посиленням впливу на діяльність суб'єктів господарювання зовнішнього середовища, основною рисою якого є невизначеність. Ці процеси спричиняють втрату ринків збуту вітчизняними підприємствами, відтік висококваліфікованих кадрів та науково-технічних розробок, погіршення їх фінансового стану (іноді до повного банкрутства).

Щоб забезпечити собі стійке функціонування та динамічний розвиток суб'єкти господарської діяльності змушені відшукувати механізми швидкої адаптації до сучасних умов господарювання з урахуванням чинників невизначеності та нестійкості економічного середовища.

Під забезпеченням економічної безпеки підприємства слід розуміти сукупність взаємопов'язаних і взаємодіючих внутрішніх і зовнішніх суб'єктів забезпечення економічної безпеки, що мають загальні цілі, ресурси, технології, форми й методи протидії реальним і потенційним небезпекам і загрозам внутрішнього й зовнішнього середовища. В основу обґрунтування цього погляду на сутнісне наповнення категорії “забезпечення економічної безпеки”, покладено діяльнісний підхід до розуміння економічної безпеки [1].

З огляду на системний (комплексний) підхід у формуванні, забезпечення економічної безпеки має включати окремі складові, що найбільш повно розкривають методологічне, технічне та організаційне підґрунтя функціонування системи економічної безпеки підприємства. Серед яких: кадрове забезпечення, психологічне забезпечення, організаційне забезпечення, правове забезпечення, інформаційне забезпечення, обліково-аналітичне забезпечення, фінансове забезпечення, спеціальне забезпечення, техніко-технологічне забезпечення.

Кадрове забезпечення передбачає політику підприємства щодо визначення професійних навичок у фахівців, які безпосередньо зайняті у сфері економічної безпеки. При цьому значна увага приділяється виявленню психологічних чинників формування негативного відношення такого роду фахівців до своєї діяльності, а також психологічному супроводженні діяльності фахівців по забезпеченню безпеки на підприємстві протягом усього терміну перебування ними на займаній посаді.

Організаційне забезпечення полягає у визначенні організаційних структур існування як самої системи економічної безпеки на підприємстві, так і організаційних форм, у яких проявлятиметься діяльність суб'єктів безпеки, а також в організації оптимального управління системою безпеки з урахуванням особливостей діяльності її суб'єктів в структурі загального управління підприємством.

Фінансове забезпечення передбачає наявність коштів, які спрямовуються на організацію та забезпечення функціонування системи економічної безпеки підприємства та суб'єктів її забезпечення.

Техніко-технологічне забезпечення полягає у використанні різноманітних технік та технологій, зокрема і спеціальних, при забезпеченні безпеки суб'єктів господарювання та передбачає формування сучасної матеріально – технічної бази, необхідної для виконання функціональних обов'язків персоналу по забезпеченню безпеки на підприємстві.

Правове забезпечення передбачає формування правового поля для діяльності суб'єктів забезпечення безпеки на підприємстві.

Стрижневим елементом забезпечення економічної безпеки в контексті проведених досліджень виступає інформаційна складова, що передбачає збір інформації про чинники зовнішнього та внутрішнього середовища з метою формування стратегії і тактики протидії загрозам діяльності підприємства та його сталому розвитку. Проте узагальнення досвіду використання інформації як чинника у забезпеченні економічної безпеки показало безсистемність у отриманні, узагальненні та оцінюванні достовірності даних фахівцями з економічної безпеки.

З урахуванням цього вважаємо за необхідне запровадження в систему інформаційного забезпечення технологій обліку та аналізу для формування обліково-аналітичних даних, що використовуються фахівцями з економічної безпеки при прийнятті рішень щодо безпечного функціонування підприємства в умовах нестійкого зовнішнього середовища та існування перманентних ризиків і небезпек у його внутрішніх бізнес-процесах, а отже виокремлення окремого компонента забезпечення економічної безпеки підприємства – обліково-аналітичного забезпечення.

В сучасних умовах господарювання протидіяти загрозам багато в чому можливо володіючи достовірною та точною інформацією, спираючись на яку суб'єкт господарської діяльності обирає партнерів, встановлює взаємовідносини та визначає форму розрахунків з клієнтами та постачальниками, вирішує питання про інвестування своїх коштів. Саме таку інформацію повинна генерувати система обліково-аналітичного забезпечення. Та незважаючи на всю важливість обліково-аналітичної складової у забезпеченні економічної безпеки, системних наукових досліджень щодо методик та технологій збору та обробки обліково-аналітичної інформації у системі економічної безпеки вітчизняних підприємств поки не здійснено.

Для обґрунтування теоретичної основи системи обліково-аналітичного забезпечення економічної безпеки наведемо точки зору окремих науковців до визначення понятійного апарату елементів, що її формують, а саме: «обліково-аналітична система», «забезпечення» та «обліково-аналітичне забезпечення».

В найбільш широкому розумінні обліково-аналітична система – це система, яка базується на бухгалтерській інформації, що включає оперативні дані і використовує для економічного аналізу статистичну, технічну, соціальну та інші види інформації, необхідну для прийняття управлінських рішень на макро- та мікрорівнях [2].

Забезпечення – це сукупність заходів та засобів, створення умов, які сприяють нормальному протіканню економічних процесів, підтриманню стабільного функціонування економічної системи та її об'єктів, упередженню внутрішніх та зовнішніх загроз діяльності [3]. Логічне поєднання зазначених категорій дозволило сформулювати поняття «обліково-аналітичне забезпечення», що неодноразово розглядалося у працях таких вчених як І.О.

Бланк, М.І. Бондар, С.М. Галузіна, Н.М. Лисенко, М.С. Пушкар, Л.В. Попова, Н.О. Тичинина.

Зокрема, І.О. Бланк визначає обліково-аналітичне забезпечення як систему, що базується на даних бухгалтерського обліку, включаючи оперативні дані, і використовує для узагальнення та аналізу статистичну, технічну, довідкову та інші види інформації [4]. Більш ґрунтовно з позицій задоволення користувачів інформації до визначення обліково-аналітичного забезпечення підійшла С.М. Галузіна, яка характеризує його «як здійснення облікових та аналітичних процедур у режимі реального часу, виявлення відхилень від запланованих показників і використання отриманих результатів для прийняття управлінських рішень» [5]. Але і в цьому визначенні чітко не простежується цільове використання наданої інформації.

Спираючись на теоретичні засади щодо формування обліково-аналітичного забезпечення та враховуючи вимоги, які висувуються до нього системою економічної безпеки, вважаємо, що під *обліково-аналітичним забезпеченням економічної безпеки* слід розуміти цілісну інформаційну систему, що об'єднує методи та технології усіх видів обліку, аналізу та безпеки з метою прийняття управлінських рішень щодо протидії внутрішнім та зовнішнім загрозам безпечному функціонуванню підприємства та його сталому розвитку [1].

Виходячи з наукового обґрунтування концептуальних підходів до формування інформаційних систем, охарактеризуємо властивості системи обліково-аналітичного забезпечення економічної безпеки.

По-перше, система обліково-аналітичного забезпечення економічної безпеки виступає частиною загальної інформаційної системи управління підприємством, або є інформаційною системою другого порядку, яка перетворює первинні дані на «продукт», призначений для задоволення потреб економічної безпеки.

По-друге, система обліково-аналітичного забезпечення є інтегрованою системою, що складається з трьох взаємопов'язаних підсистем (складових), що існують в єдиному інформаційному просторі: облікової, аналітичної та спеціального забезпечення. В результаті взаємозв'язку та взаємодії цих підсистем система обліково-аналітичного забезпечення набуває нових властивостей, відмінних від властивостей кожної з підсистем (рис. 1).

По-третє, система обліково-аналітичного забезпечення характеризується великою кількістю багатоаспектних внутрішніх зв'язків (в тому числі зворотних) між підсистемами та стійкістю до впливу зовнішніх факторів, що визначає її як складну та динамічну систему. У таких системах одна і та ж дія може викликати різні результати, кожен з яких настає з певною ймовірністю.

По-четверте, для кожної із підсистем системи обліково-аналітичного забезпечення економічної безпеки підприємства характерні три основні рівні: методичний, технологічний (технічний) та організаційний. На методичному рівні здійснюється перетворення первинної (вхідної) інформації на узагальнені дані у відповідності до потреб окремих груп користувачів.

Базовою в системі обліково-аналітичного забезпечення економічної безпеки є облікова система, адже саме на основі її інформації здійснюється аналіз діяльності підприємства. Вона забезпечує формування, накопичення, класифікацію та узагальнення необхідної інформації. Ці процедури здійснюються у відповідності до встановленої методології та технології обліку.

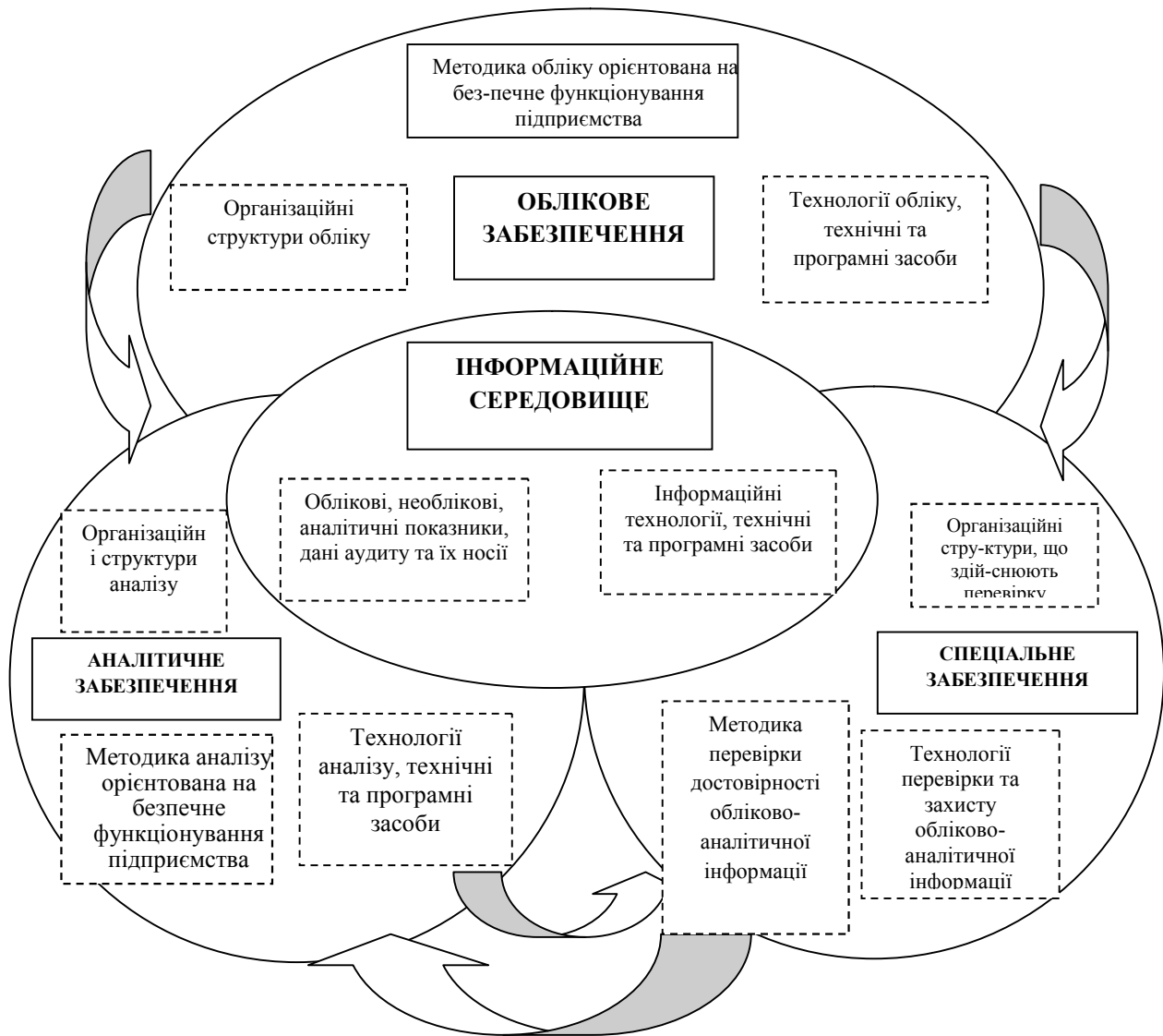

Рис. 1. Складові обліково-аналітичного забезпечення економічної безпеки підприємства [1]

Аналітична складова обліково-аналітичного забезпечення надає кількісну та якісну оцінку змін, що відбуваються з досліджуваним об'єктом. Вона дозволяє завчасно відстежити тенденції розвитку як небажаних, так і позитивних явищ. Використовуючи різноманітні методики аналізу, розробляються варіанти управлінських рішень, що дозволяють нівелювати вплив негативних тенденцій та створити сприятливі умови для безпечного функціонування та сталого розвитку підприємства.

Облікова та аналітична складові забезпечення економічної безпеки передбачають збір та узагальнення даних про чинники зовнішнього і внутрішнього середовища з метою оцінки рівня та стану економічної безпеки власного підприємства, економічної надійності потенційних партнерів, формування стратегії й тактики протидії загрозам діяльності підприємства та його сталому розвитку, а також визначення заходів щодо збереження цілісності інформації, що містить комерційну таємницю.

Така інформація за своїм характером є багатогранною і потребує чіткого розуміння її місця та ролі у відповідності до концептуальних основ економічної безпеки підприємства.

У найпростішому розумінні вітчизняні автори, що займаються проблематикою обліково-аналітичного забезпечення економічної безпеки вважають його головне призначення у розробці системи заходів з метою збереження майна та інформації суб'єкта господарювання відповідно до обраної стратегії його розвитку [6] чи захисту цілісності облікової інформації, що містить комерційну таємницю [7].

Сформовані теоретичні підходи до системи обліково-аналітичного забезпечення економічної безпеки підприємства, дають можливість стверджувати, що головною метою її функціонування є надання достовірної та релевантної інформації для управління економічними процесами підприємства при виборі напрямів підтримання його безпеки та стійкого розвитку. Виходячи з цього, основними завданнями здійснення обліково-аналітичного забезпечення є:

- діагностика фінансово-господарського стану підприємства з метою упередження його неспроможності (банкрутства);
- оцінка стану та рівня економічної безпеки власного підприємства;
- оцінка рівня економічної надійності контрагентів підприємства;
- підготовка інформації для обґрунтування управлінських рішень про доцільність здійснення заходів з нівелювання впливу виявлених загроз та небезпек;
- надання інформації для оцінки заходів по забезпеченню стратегії економічної безпеки підприємства;
- контроль за збереженням та ефективним використанням корпоративних ресурсів підприємства;
- ідентифікація підприємницьких ризиків і пов'язаних з ними потенційних загроз в системі бухгалтерського обліку, тощо.

Значне різноманіття завдань, що висувуються перед обліково-аналітичним забезпеченням спеціалістами з економічної безпеки передбачає перегляд традиційних підходів до узагальнення облікової інформації. В основу її формування повинна бути покладена парадигма багатоцільового бухгалтерського обліку, що забезпечувала б узгодженість інформаційних інтересів різних груп користувачів. Підґрунтям такого обліку мають стати прийоми фінансового, управлінського (внутрішнього) та стратегічного обліку, які в своїй сукупності сприятимуть зниженню інформаційного ризику для користувачів та забезпечуватимуть достовірне відображення інформації про окремі параметри господарської діяльності в ретроспективному та перспективному розрізах.

Література

1. Гнилицька Л.В. Обліково-аналітичне забезпечення функціонування системи економічної безпеки підприємства: автореф.дис...докт. екон.наук : спец. 08.00.09 «Бухгалтерський облік, аналіз та аудит (за видами економічної діяльності)» /Л.В.Гнилицька; КНЕУ. – К.,2013.-35с.
2. Попова Л.В. Основные теоретические аспекты построения учетно-аналитической системы / Попова Л.В., Маслов Б.Г., Маслова И.А. // Финансовый менеджмент. – 2003. – №5. – С. 41-45.
3. Ройзберг Б.А. Современный экономический словарь / Б.А. Ройзберг, Л.Ш. Лозовский, Е.Б. Стародубцева. – [5-е изд.]. – М.: ИНФРА-М, 2006. – 207с.

4. Бланк И.А. Управление финансовой безопасностью предприятия / И.А. Бланк. – К.: Эльга, 2004. – 784 с.
5. Галузина С. М. Учетно-аналитическая информация в управлении организацией: [монография] / С. М. Галузина. – СПб.: Знание, ИВЭСЭП, 2006. – 267 с.
6. Крупка Я. Економічна безпека підприємства та її реалізація через систему облікових принципів: матеріали міжнародної науково-практичної конференції [“Облік як інформаційна система для економічної безпеки підприємств в конкурентному середовищі”], (Тернопіль, 25-26 листопада 2010). – Тернопіль: ТНЕУ, 2010. – С. 57-60.
7. Євдокимов В.В. Особливості організації бухгалтерського обліку при забезпеченні економічної безпеки підприємства / В.В. Євдокимов, А.П.Дикий // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України. Збірник наукових праць Української академії банківської справи НБУ. —Суми: ДВНЗ «УАБС НБУ», 2009. – Вип. 24. – С 255 -264.

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ МАЛИХ ПІДПРИЄМСТВ В ОДЕСЬКОМУ РЕГІОНІ

Ковалик О.А.

Одеський національний політехнічний університет

Як засвідчує міжнародний досвід, важливою складовою конкурентоспроможності національної економіки є підприємництво. Наразі перед вітчизняним підприємництвом стоять такі важливі завдання як розширення структури пропозицій на внутрішньому ринку товарів та послуг, створення ефективного конкурентного середовища, стимулювання інноваційного розвитку, відродження підприємницької ініціативи населення, створення додаткових робочих місць та підвищення гнучкості зайнятості, зміцнення регіональних економік. При цьому невід'ємними складовими сучасного підприємництва є малий та середній бізнес [1].

Проаналізувавши результати діяльності Одеського регіону можна зробити висновок, що соціальні проблеми стали прискорювати спад підприємницької діяльності регіону. Через зниження життєвого рівня населення, погіршилася структура споживання, недоступними для населення стали більшість товарів довгострокового користування, значна частина платних послуг.

Загальна кількість підприємств безперервно зростає, що призводить до збільшення їхньої питомої ваги на 10000 наявного населення, однак частка малих підприємств у загальному обсязі реалізованої продукції, робіт, послуг знижується, що вказує на суттєві проблеми, які існують у цій сфері економічної діяльності. У 2014 р. в Одеській області діяло 26016 суб'єктів підприємницької діяльності [2].

На роботу промислових підприємств негативно вплинула економічна криза в країні. Не вдалося повністю звільнитися від галузевих деформацій у промисловості та залежності від давальницьких схем. Основні фонди промисловості потребують ремонту та модернізації, впровадження новітніх технологій, переходу на випуск сучасної конкурентоспроможної продукції.

Провідне місце в області займає харчова промисловість. Сектор малого підприємництва, однак, не відіграє вагомої ролі у харчовій промисловості області і майже не розвивається. А це вказує на невикористані резерви та потенційні можливості цього напрямку малого бізнесу.

В умовах зниження показників розвитку малого підприємництва, залишається невисокою середня заробітна плата працівників малих підприємств (1500 грн.) її рівень відчутно нижчий, ніж на великих та середніх підприємствах. Це викликано як тінізацією малого бізнесу, так і великою часткою збиткових підприємств. Тінізація обумовлена тим, що високі податки на заробітну плату роблять оплату праці «у конвертах» більш привабливою для роботодавців. Крім того, можна вважати що і збитковість підприємств також пов'язана з тінізацією, коли підприємства не показують у звітності весь свій прибуток.

Особливо негативним явищем стало те, що значна кількість зареєстрованих малих підприємств не діє, а більша частина діючих займається такими швидко прибутковими видами господарської діяльності, як торгівля та посередницькі послуги. Це пояснюється тим, що суб'єкти малого підприємництва розвиваються в умовах несприятливого інвестиційного клімату, що робить не вигідним довгострокові виробничі вкладання.

Торгівля сезонною продукцією актуальна в Одесі. Однак через тривалу процедуру отримання дозвільних документів як на розміщення тимчасових споруд, так і на розміщення елементів вуличної торгівлі виникає ряд проблем з якими стикається підприємець.

У 2013 році Одеська міська рада рішенням № 3961-VI затвердила Правила розміщення тимчасових споруд та елементів вуличної торгівлі для підприємницької діяльності.

Цей документ, з одного боку, відрегулював і систематизував процедуру розміщення таких об'єктів, але, з іншого боку, не зняв гостроти проблеми в питаннях організації бізнесу (насамперед, в плані спрощення процедури отримання пакета документів), не в повній мірі відбив потреби городян у частині користування послугами.

Наприклад, оформлення документів на розміщення тимчасових споруд у разі позитивного вирішення питання може скласти більше 18 робочих днів, а іноді і довше. Крім того, для отримання дозвільних документів на розміщення тимчасової споруди заявнику потрібно двічі звернутися в управління розвитку споживчого ринку та захисту прав споживачів Одеської міської ради (уповноважений орган) і двічі – в управління архітектури та містобудування Одеської міської ради. Процедура отримання документів складається аж із п'яти етапів, що абсолютно нераціонально і тому вона створює непотрібні складності для підприємців.

Для забезпечення розвитку морегосподарських і транспортних функцій існує потреба в радикальній реконструкції та модернізації транспортної інфраструктури (залізниця, аеропорт та інші). А це можливо лише через удосконалення відповідної нормативно-правової бази.

Машинобудування міста не в змозі в достатній мірі обслуговувати базові галузі міста і регіону. Крім того машинобудівні підприємства не являються виправданими для курортного міста, так як вони екологічно небезпечні.

Серед інституційних засобів поліпшення бізнес-клімату в Одесі, слід назвати створення бізнес-інкубаторів, які можуть допомогти новим підприємствам розвиватися [3].

Для сталого та динамічного розвитку регіону важливим є перехід економіки Одеської області на інноваційний шлях розвитку. В області налічується 22 вищих навчальних заклади (ВНЗ) III-IV рівня акредитації та 32 ВНЗ I-II рівня акредитації. Працюють 43 галузеві науково-дослідні інститути, численні проектні та конструкторські установи тощо.

Недостатній розвиток інноваційної інфраструктури Одеського регіону – одна з найважливіших причин незадовільного стану інноваційної діяльності. Відсутній певний механізм впровадження науково-технічних розробок у виробництво. Відсутні бізнес-інкубатори, венчурні фонди та центри трансферу технологій. Не підтримується належним чином діяльність винахідників, раціоналізаторів, науковців, що мають завершені науково-технічні розробки. Внаслідок цього освітній та науковий потенціал використовуються не в повному обсязі.

Для формування регіональної інноваційної структури необхідно [4]:

- утворення єдиної регіональної системи просування інноваційного продукту Одеської області;
- акумулювання даних про потреби в інноваційній продукції (технологіях) і оперативне інформування про це ВНЗ і наукових організацій;
- розвиток регіональної інформаційної мережі, що повинна здійснювати інформаційне забезпечення інноваційної діяльності на всіх етапах (ідея – дослідження – розроблення – впровадження);

-
- створення науково-методичної бази для створення та підтримки різних типів підприємств, організацій інноваційної інфраструктури (інноваційних центрів, наукових парків, інноваційних бізнес-інкубаторів, центрів трансферу технологій і технополісів);
 - формування інноваційно-активних територій (технополісів, наукових парків);
 - розвиток діючих елементів інфраструктури та створення нових ланок (добудовування «технологічних коридорів»), які будуть забезпечувати швидке просування інновацій від досліджень до комерціалізації і випуску промислової продукції.

Важливою для малого підприємництва являється підтримка держави. Найефективніша форма державної підтримки малого бізнесу є лізинг, а саме фінансовий лізинг. Фінансовий лізинг передбачає надання малим підприємствам обладнання, а не грошей на їх придбання, що гарантує використання коштів у повному обсязі за призначенням. Крім того, розповсюдження лізингу дає малим підприємствам реальні шанси реалізувати перспективний план свого розвитку. Широке застосування лізингу на малих підприємствах дозволить знизити ризик втрати наданих фінансових коштів.

Крім того, державі слід дотримуватися розробленої Програми підтримки малого бізнесу, а саме наступних пунктів:

- підготовка висококваліфікованих кадрів для сфери підприємництва;
- розширення зовнішньоекономічних та міжрегіональних зв'язків;
- спрощення умов започаткування власної справи, таким чином сприяє створенню нових робочих місць;
- забезпечення рівних умов здійснення підприємницької діяльності всіма суб'єктами господарювання;
- формування сприятливих нормативно-правових умов для започаткування та ефективного провадження підприємницької діяльності на основі реалізації державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності.

Отже, хоча підприємництво Одеського регіону має багато невирішених проблем, існує багато шляхів для їх подолання. Саме використовуючи наявні можливості для розвитку бізнесу дасть змогу мінімізувати негативні явища для покращення економічного стану регіону в цілому.

Література

1. Гой І. В. Підприємництво: навч. посіб. / І. В. Гой, Т. П. Смелянська – К.: «Центр учбової літератури», 2013. – 368 с.
2. Офіційний сайт Державного комітету статистики України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua/
3. Стратегічний план економічного розвитку м. Одеса. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://linc.com.ua/documents/storage/SP_Odesa_Ukr.pdf
4. Стратегія інноваційного розвитку України на 2010-2020 роки в умовах глобалізаційних викликів/ Г.О. Андрощук, І.Б. Жиляєв, Б.Г. Чижевський, М.М. Шевченко. – К.: Парламентське вид-во, 2009. – 632 с.

ИННОВАЦИОННЫЕ НАПРАВЛЕНИЯ РАЗВИТИЯ ТРАНСПОРТНОЙ СИСТЕМЫ УКРАИНЫ

Колодяжный В.М., д.ф.-м.н., профессор,
Самсонов Е.А.

Харьковский национальный автомобильно-дорожный университет

Становление инновационной транспортной инфраструктуры страны во многом определяется вопросами стратегического развития государства. Вхождение в Европейскую систему сотрудничества определяет тот комплекс вопросов, которые должны быть рассмотрены, с целью инициации инновационных направлений развития транспортной системы Украины. Одним из таких направлений является разработка различных программ, направленных на развитие инновационных технологий в области развития дорожной инфраструктуры, применения интеллектуальных транспортных систем в целях управления дорожным движением, повышения мобильности населения и грузов, улучшения качества жизни населения, повышения безопасности на дорогах и снижения вредного воздействия автотранспорта на окружающую среду. Эти вопросы являются определяющими для Европейской Ассоциации участников рынка интеллектуальных транспортных систем (ERNICO), негосударственного общественного института, обеспечивающего реализацию политических решений принятых странами Евросоюза [1]. В консорциум ERNICO входят ведущие европейские производители, заинтересованные в развитии рынка интеллектуальных транспортных систем, представители различных министерств, инфраструктурных операторов связи и т.д. Развитие интеллектуальных транспортных систем предусматривает предоставление инновационных услуг в процессе передвижения, относящихся к разным видам транспорта и управлением движением, обеспечение формирования необходимой информации для участников дорожного движения, которая будет способствовать более безопасному, скоординированному и разумному использованию транспортных сетей. Кроме формирования указанных транспортных сетей, необходимо развивать телекоммуникацию, электронику и информационные технологии в транспортные системы, чтобы повысить управление и контроль транспортных систем. Создание и внедрение данных технологий в транспортную инфраструктуру будет способствовать повышению уровня безопасности дорожного движения, общественной безопасности, улучшит защиту окружающей среды и позволит находить оптимальные решения при использовании транспортных систем. Среди приоритетных направлений, которые связаны с развитием интеллектуальных транспортных систем следует выделить следующие:

1. Построение оптимальных транспортных сетей в стране и обеспечение современных информационных систем о дорожном движении.
2. Улучшение системы мониторинга и управления работой всех видов транспорта, обеспечение оптимальной логистики перевозок грузов и пассажиров, способствование реализации качественного управления и повышению безопасности дорожным движением.
3. Создание единой системы контролирующей связь транспортного средства с транспортной инфраструктурой.
4. Создание и обеспечение национальных транспортных сетей службами, предоставляющих информацию о дорожном движении в режиме реального времени.

5. Разработка и внедрение информации о дорожном движении для участников дорожного движения.

6. Обеспечение функционирования системы экстренного вызова в национальной транспортной инфраструктуре.

7. Создание системы, обеспечивающей резервирование и предоставление охраняемых и безопасных парковочных мест коммерческому и общественному транспорту.

8. Обеспечение интеграции национальной интеллектуальной транспортной системы в транспортную систему Европейского союза.

Следует отметить также инновационные направления развития городского транспорта. Так в проекте, предложенном архитектором Р. Роджерсом [2], ключевым элементом выступают структуры нового типа – экофреймы. Нашей стране необходимо стремиться разрабатывать и реализовывать проекты такой структуры, чтобы обеспечить в будущем естественную интеграцию системы ЕС. Экофреймы – это большие подземные структуры, вбирающие в себя скоростной железнодорожный транспорт, метро, автомобильные дороги и коллекторы инженерных коммуникаций. Радиальные экофреймы связывают центральную часть города с периферией. В процессе решения таких задач, т.е. помещая весь транспорт под землю, появляется возможность создавать на месте дорог парковые инфраструктуры, что позволит улучшить экологию, в зоне отчуждения бывших железнодорожных путей будет возможность реализовывать проекты градостроительства. Так как во многих современных городах строительство подземных автомобильных и рельсовых магистралей часто является едва ли не единственным способом развития транспортной инфраструктуры и достижения эффективных показателей создания системы скоростного транспорта, поскольку строительство новых магистралей на поверхности в условиях плотной городской застройки становится экономически нецелесообразным.

Следующее инновационное направление связано с разработкой собственных автомобилей, использующих водородные, гибридные или электрические двигатели. Не следует забывать, что в середине 70-х годов предыдущего столетия в Украине, в Институте проблем машиностроения АН УССР (г. Харьков), успешно испытывали образцы городского общественного транспорта, работающего на водородных двигателях. Уже в ближайшем будущем революционные изменения позволят отказаться от двигателей внутреннего сгорания. В развитии городского автотранспорта перспективной тенденцией является создание автомобилей с электрическими двигателями. Известны инновационные проекты городов, в которых не будет места автомобилям с двигателями внутреннего сгорания. Разрабатываются системы общественного рельсового транспорта, службы такси и системы совместного владения электромобилями. Предполагается, что индивидуальный электротранспорт станет важным элементом энергетической инфраструктуры города, в том числе, будет играть роль стабилизатора нагрузок в городской сети – находящиеся на подзарядке автомобили будут отдавать энергию в часы пиковых нагрузок днем, а ночью будут потреблять избыточную мощность.

Важно также отметить, что к внедрению новых технологий в области транспорта необходимо готовиться заранее. Повсеместное внедрение новых технологий городского транспорта в развитых и крупнейших развивающихся странах, в частности переход к новым видам общественного и индивидуального городского транспорта, который может произойти уже в обозримом будущем, может привести к ситуации, когда нашей стране будет сложно

интегрироваться в мировую автотранспортную систему. Например, внедрение индивидуального электротранспорта должно предшествовать созданию соответствующей энергетической инфраструктуры. Это указывает на необходимость уже сейчас ориентировать профильные высшие учебные заведения на подготовку специалистов, способных создавать, реализовывать проекты кардинальной перестройки транспортной инфраструктуры в нашей стране.

Выявить наиболее эффективный и конкурентный инновационный проект транспортных технологий можно с помощью автоматизированной профильно-ориентированной системы технологического аудита, которую вполне возможно создать на основе компьютерной системы «Технологический аудит» [3], разработанной на кафедре прикладной математики Харьковского национального автомобильно-дорожного университета.

Литература

1. Пржибыл П. Телематика на транспорте // П.Пржибыл, М.Свитек; под ред. В.В.Сильяновой. – М.: МАДИ (ГТУ), 2003. – 540 с.
2. <http://www.richardrogers.co.uk/render.aspx?siteID=1&navIDs=1,5,18> [Електроний ресурс]
3. Колодяжний В.М., Гурко О.Г. Особливості процедури технологічного аудиту вищих навчальних закладів і наукових установ. Матеріали конференції «Сучасні проблеми гуманізації та гармонізації управління». Харків: Харківський національний університет ім. Каразіна, 2009. – 270 с. С.151.

Кривоногова І.Г.

Одеський національний університет імені І.І. Мечникова

В умовах постіндустріального суспільства управління інноваціями відноситься до ключових питань підтримки конкурентоспроможності компаній. Сучасна економіка України базується в основному на експлуатації не трудових, а природних ресурсів, і не всі керуючі визнають, що основна цінність підприємства – це фахівці, які тут працюють і вміння керувати знаннями [1].

Термін «інновація» використовується дуже широко, для позначення широкого кола різних явищ. Перш за все потрібно провести різницю між винаходами і інноваціями. Інновації, по І. Шумпетеру [3], вперше запропонував цей термін, – це комерціалізація всіх нових комбінацій, заснованих на застосуванні нових матеріалів і компонентів; введення нових процесів; відкриття нових ринків; введення нових організаційних форм. Коли зміна відбувається тільки на рівні технології – це винахід, коли до змін підключається бізнес, вони стають інноваціями. Іншими словами, винахід – це відкриття будь-якого нового явища, принципу; створення нового знання, раніше не існувало. А інновація – комерційне застосування відкриття чи винаходи. Винахід може відбутися в лабораторії, а інновація повинна реалізуватися тільки на ринку, у взаємодії покупців і продавців. Інновація повинна задовольняти будь-яку потребу, на відміну від відкриття чи винаходи, які можуть і не враховувати нічийх потреб. Інновації – це одночасне прояв світу науки і технологій та світу бізнесу. Відома наступна класифікація інновація за масштабами внесених змін: малі, поступові, великі, проривні, радикальні [4].

Важливо відзначити, що інновація може існувати у формі нової бізнес-ідеї в сфері маркетингу, обслуговування або в сфері фінансування. Але ця ідея обов'язково повинна пройти перевірку ринком. Тому найсуттєвішою особливістю терміна «інновація» можна назвати практичне застосування нової ідеї в умовах ринку. Інновацію не можна реалізувати в лабораторії, для цього потрібен ринок.

Інновації, реалізовані в бізнес-процесах, забезпечують «невидимі» переваги – переваги, які конкуренти не можуть скопіювати. Торгова мережа WallMart стала лідером ринку, створивши автоматизовану систему, яка відстежує наявність товарів на полицях магазинів і підтримує зв'язок з постачальниками, виробниками і складами, дозволяючи поповнювати запаси «точно і вчасно».

Інновації, які вилилися в оновлені бізнес-стратегії, змінюють правила гри на ринку. Багатьом традиційним меблевих магазинах довелося піти з ринку після того, як компанія ІКЕА запропонувала споживачам замість готових стандартних меблів величезний вибір «комплектуючих» для втілення в життя їхніх власних задумів.

Інновації приносять компаніям мільйонні прибутки. Наприклад, для просування своїх дрібних кухонних приладів KitchenAid корпорація Whirlpool домовилася з випускниками кулінарних шкіл – вони ходили в гості до домогосподаркам і за допомогою кухонних приладів KitchenAid готували обіди й організували уроки кулінарного мистецтва. Ця програма стала стратегічною інновацією Whirlpool.

Іншим прикладом може служити те, як робочий складальний цех одного з заводів Dana Corporation встановив навпроти свого робочого місця два велосипедних дзеркала – щоб при перевірці якості збірки не доводилося перевертати вузли вагою більше 90 фунтів. В результаті такої нехитрої інновації продуктивність ділянки виросла на 25%.

Інноваційна бізнес-модель забезпечила стійке зростання американської компанії Southwest Airlines. Вона запропонувала ринку низькобюджетні перельоти, що поєднували в собі економічність автотранспорту та швидкість авіації. Концепція «швидкість літака – за ціною поїздки на автомобілі в будь-який час» залучила клієнтів як від інших авіаперевізників, так і з суміжних підгалузей транспорту.

Цей список прикладів можна продовжувати нескінченно, важливо тільки те, що в умовах глобалізованої економіки від уміння цілеспрямовано оновлювати послуги та бізнес-процеси безпосередньо залежать: масштаб бізнесу; темпи його зростання; і головне конкурентоспроможність. Основними аспектами управління інноваціями можна позначити наступне:

1. У сучасних економічних умовах підприємство може дозволити собі займатися інноваціями від випадку до випадку – покладатися на випадкові осяяння і хаотичне використання результатів цих осяянь. Воно зобов'язане створювати інновації і виводити їх на ринок, по-перше, регулярно, по-друге – швидше, ніж її існуючі та потенційні конкуренти. Це означає, що інновація повинна стати по-перше систематичним, а по-друге контрольованим процесом.

2. Щоб інновація виконала свою місію в розвитку бізнесу підприємства, вона повинна бути результативною. Результативна інновація характеризується наступними ознаками:

- - приносить підприємству прибуток, у кілька разів перевищує інвестиції та її створення;
- - сприяє розширенню ринкової частки підприємства та / або захоплення нових ринків;
- - забезпечує зростання бізнесу вище середнього по галузі;
- - сприяє зростанню авторитету підприємства;
- - дає впевненість у завтрашньому дні. Результативністю інновації можна управляти.

3. Регулярне внесення інновацій в послуги дозволяє підприємству знижувати витрати на їх просування. При цьому ефективність вкладень в маркетинг підвищується за рахунок зміщення акценту маркетингової діяльності з дорогих і неефективних режимів регулярного оповіщення та стимулювання продажів на найбільш здоровий і економічний режим базової пропозиції.

4. Інноваційність підприємства, поява і втілення нових ідей, а також здатність переконати ринок прийняти нову послугу – все це тримається на людях, на їх творчому потенціалі і знаннях. Як правило, творчий потенціал компаній в дійсності набагато вище, ніж вони усвідомлюють. Однак без внутрішньокорпоративної інфраструктури, що дозволяє системно збирати і використовувати нові ідеї, цей потенціал перебуває в замороженому стані.

Важливим завданням для організацій є не тільки знайти інновацію, а й уміти правильно її управляти. Управляти інноваціями, точніше – їх результативністю, означає:

1. Орієнтувати створювані на підприємстві інновації на споживача, тобто створювати для нього нову цінність. Саме орієнтація на споживача, на задоволення його потреб і бажань, відрізняє інновацію від винаходи.

2. Забезпечувати високу швидкість виведення інновацій на ринок підприємствами, які першими вийшли на ринок з інноваційним продуктом і правильно себе повели, отримують домінуючу частку ринку.

3. Впроваджувати багатовимірні інновації. Стійкі конкурентні переваги досягаються внесенням інновацій одночасно на двох і більше рівнях бізнесу, наприклад – в послугах і в процесах. При цьому потрібно мати на увазі, що витрати і ризики на створення інновацій процесу нижче, їх важче імітувати, вони швидше приносять прибуток, а отримані конкурентні переваги зберігаються довше, ніж від інновації послуги.

4. Контролювати ризики інноваційно-інвестиційного процесу пов'язані з: креативною стороною інновацій; невизначеністю термінів реалізації інновації та технологічної реалізацією інновації.

5. Володіти методами реалізації проривних інновацій, здатних забезпечити підприємству вибухове зростання.

В результаті правильного управління інноваціями підприємство набуває додаткових конкурентних переваг; стійке зростання бізнесу; зниження витрат на просування послуг; збільшення вартості підприємства [2].

Вважаю за доцільне розглянути й управління інноваціями на більш високому рівні – на рівні держави. Державне регулювання базується на виборі пріоритетів, генеральних стратегічних напрямках і орієнтирів ефективного науково-технічного та соціально-економічного розвитку. Одним із завдань державного регулювання є проведення комплексу заходів з організаційно-нормативної та державної фінансово-ресурсної підтримки інноваційної активності підприємств.

Для України зараз особливу значимість набуло творче використання досвіду розвинених країн по реалізації заходів державної підтримки інноваційно-інвестиційних процесів в економіці, що в підсумку дозволить сформувати вітчизняну систему стимулювання інноваційно-інвестиційної діяльності.

Сьогодні тільки держава здатна призупинити руйнування накопиченого науково-технічного потенціалу в Україні, забезпечити необхідними обсягами інвестицій, за допомогою державних довгострокових і короткострокових програм.

Державне регулювання інноваційно-інвестиційної діяльності, що реалізовується за допомогою цілеспрямованого впливу органів державного управління на економічні інтереси інститутів інноваційно-інвестиційної сфери, припускає в якості умови своєї ефективності передбачення реакцій цих інститутів на дії державних організацій [3]. Таким чином, орган державного управління здійснює регулюючий вплив на об'єкт інноваційно-інвестиційної діяльності так, щоб отримувати бажані результати.

Ймовірні реакції інноваційно-інвестиційного підприємства на позитивні заходи державного регулювання можуть бути наступні: освоєння нових ринків; кооперація з іншими організаціями; поліпшення якості послуг; пошук партнерів і кредитів і т. д.

При зменшенні можливостей реакції підприємств будуть наступні: скорочення ресурсного потенціалу; згорання діяльності; зниження рівня ризиковості; відмова від замовлень з низькою ефективністю; згорання інвестицій; банкрутство або самоліквідація.

У різних країнах по-різному держава регулює інноваційно-інвестиційну діяльність в доповненні до ринкового регулювання, ініціює конкурентну боротьбу між товаровиробниками. Однак конкурентна боротьба товаровиробників найчастіше прив'язана

до короткострокового фінансового ефекту. Ринкове саморегулювання нездатне забезпечити виконання перспективних досліджень і розробок, пов'язаних з високим ступенем ризику і невизначеністю, великими витратами. Також великий вплив надають соціальні та економічні проблеми.

В умовах коли висока невизначеність комерційного успіху інноваційно-інвестиційного проекту, великі витрати фінансових ресурсів, приватний сектор воліє орієнтуватися не на перспективне, а на існуюче співвідношення попиту та пропозиції. У цьому зв'язку, завданням держави стає формування системи підтримки малого інноваційного бізнесу, яка включає в себе інформаційне забезпечення, підготовку кадрів, проведення маркетингових розробок, у тому числі на зовнішньому ринку.

Література

1. Захарченко В. Инновационное развитие в Украине: наука, технология, практика : [Монографія] / В. Захарченко, Н. Меркулов, Л. Ширяева. – Одесса: Фаворит: 2011. – 598 с.
2. Захарченко В. Динаміка інвестиційно-інноваційних процесів у нестабільному середовищі : [Монографія] /В. Захарченко, М. Акулюшина. – Херсон: Олді-плюс, 2013. – 212 с.
3. Шумпетер Й. Теория экономического развития /Й. Шумпетер. – М.: Прогресс – М., 1982.
4. Янсен Ф. Эпоха инноваций /Ф. Янсен. – М.: ИНФРА-М, 2002. – 308 с.

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ ПІДПРИЄМСТВ ЦУКРОВОГО ВИРОБНИЦТВА

Мазур О.В.

Хмельницький університет управління та права

Підприємства цукрового виробництва України є гарантом продовольчої безпеки держави. Оцінюючи їх діяльність, яка у більшості суб'єктів є збитковою, ставиться під сумнів безперервне забезпечення цукром підприємства, які технологічно пов'язані з цукровими заводами та, звичайно, населення країни. З огляду на необхідний подальший розвиток цукрової галузі, на нашу думку, доволі важливим є аналіз наявності та ефективності використання фінансових ресурсів, а також джерел їх формування. Особливо враховуючи, що головна роль серед усіх можливих ресурсів підприємства належить саме фінансовим, в силу того, що це єдиний наймобільніший ресурс, який трансформується безпосередньо у будь-який інший вид ресурсів. Враховуючи зазначене, повністю погоджуємося з думкою Г.В. Савицької, яка зазначає, що турбота про фінанси є відправною позицією у діяльності будь-якого суб'єкта господарювання [1, с.425], відтак фінансові ресурси прирівнюються до «кровоносної системи», яка забезпечує життєдіяльність та фінансову стабільність підприємств, в тому числі і підприємств цукрового виробництва. Необхідно відмітити, що наявність, розміщення і використання фінансових ресурсів відображає такий синтетичний виразник як фінансовий стан підприємства. Крім цього, основними об'єктами фінансового аналізу є платоспроможність, кредитоспроможність підприємства та фінансові результати його діяльності.

В першу чергу, вважаємо за необхідність акцентувати увагу на структурі активів та пасивів підприємств цукрового виробництва у найбільш сприятливих областях України – Вінницькій, Полтавській, Тернопільській та Хмельницькій. Так, впродовж 2010-2013 років структура активів у Полтавській та Тернопільській областях має позитивну тенденцію, що може свідчити про зміцнення економічного потенціалу цукроварень. Особливо враховуючи, що на зростання структури активів у зазначених регіонах вплинуло зростання частки оборотних активів, які коливалася впродовж останніх чотирьох років в межах 29,2 – 83,8%. Звичайно, таке підвищення зменшує ризик компенсації авансованого капіталу та підвищує його віддачу внаслідок прискорення оборотності коштів цукрових заводів. Проте, необхідно відмітити, що причиною зростання вартості оборотних коштів є значний ріст запасів, темп приросту яких в середньому становить 132%. На нашу думку, це зумовлено зниженням попиту на продукцію та значними обсягами її зберігання на відповідних складах. Виняток становлять лише цукроварні Вінницької області, які за аналізований період зменшили величину активів більш ніж на 30%, причому такі зміни відбулися за рахунок зниження оборотних активів на фоні суттєвого зростання величини необоротних активів (на 17,1%). Принагідно зазначити, що таке зниження відбулося в основному за рахунок скорочення дебіторської заборгованості за розрахунками (з 1,4% у 2011 році до 0,02% у 2013 році), а також скорочення величини запасів на 42%. Зауважимо, що найбільш стабільною є ситуація на цукровому ринку Хмельниччини, де структура активів цукрових заводів досить стійка на фоні зменшення у 2013 році проти 2010 року величини запасів на 28,1%.

Таким чином, у ході аналізу структури активів підприємств цукрового виробництва основних регіонів – виробників цукру підтверджується нестійка позиція галузі, яка характеризується значним дисбалансом виробництва цукру та його споживанням на території України. З'ясовано, що надлишок оборотних активів у формі запасів означає, що частина капіталу підприємства не діє і не приносить прибутку. Водночас брак запасів буде гальмувати хід операційного процесу, уповільнюючи швидкість обороту засобів підприємства, враховуючи зазначене, варто наголосити, що склад і структура запасів має бути оптимальною.

Не менш важливого значення для визначення перспектив розвитку підприємств цукрового виробництва має аналіз особливостей формування структури їх капіталу. Так, основним джерелом фінансових ресурсів цукрових заводів є позикові кошти, при цьому питома вага власного капіталу в загальній структурі пасивів у 2010-2013 рр. складала 7,1-54,2%. Звичайно, власний капітал є запорукою самостійності та незалежності суб'єктів господарювання, чим вища його частка у загальній сумі капіталу, тим вищий буфер, що захищає кредиторів від збитків та ризиків втрат. Однак, лише підприємства цукрової промисловості Полтавщини характеризуються найбільшою часткою власного капіталу, що коливається в межах 30,1-54,2 та приростом його обсягу на майже 40%. Звичайно, така стійка позитивна динаміка власного капіталу є ознакою покращення фінансового стану та перспектив економічного зростання цукрових заводів регіону. Разом з цим, обов'язково потрібно враховувати, що фінансування діяльності підприємств за рахунок лише власних коштів, не завжди вигідне, особливо якщо виробництво має специфічні умови функціонування. Такі умови функціонування цукрових заводів, в першу чергу зумовлені сезонним характером виробництва – в окремі періоди яких будуть накопичуватися значні кошти на рахунках в банку, а в інші – їх бракуватиме[1, с. 654; 2, с. 296]. Саме тому залучення позикових коштів в оборот підприємства – явище звичайне та сприяє тимчасового поліпшенню фінансового стану за умови, що вони не заморожуються тривалий час в обороті і вчасно повертаються.

Якщо розглядати структуру позикових коштів цукрових заводів, варто зазначити, що вони представлені як довгостроковими зобов'язаннями, так і поточними зобов'язаннями і забезпеченнями, а їх питома вага у загальній структурі пасивів у 2010-2013 рр. відповідно складала 0,2- 45,8% та 41,7-78,9%. Варто наголосити, що впродовж аналізованого періоду значно зросли довгострокові зобов'язання цукрових заводів Вінниччини (на 76,7%) та Хмельниччини (на 392,3%). Це може свідчити про більш активне залучення довгострокових кредитів банків чи інвестиційних ресурсів для розширення основної діяльності. Повертаючись до поточних зобов'язань, відмітимо наступне: у більшості досліджуваних областей спостерігається тенденція до зниження їх величини, що свідчить про зменшення фінансової залежності цукрових заводів від різного роду кредиторів.

Отже, за досліджуваний період величну власного капіталу наростили підприємства цукрового виробництва Вінницької області – на 39,3%, Полтавської – на 39,7%, та величину позикового капіталу – Тернопільської області – на 31,7%, Хмельницької – на 22,1%.

Важливим при характеристиці зміни обсягу та структури власного та позикового капіталу відіграють чинники такої зміни. Саме тому, звернемо увагу на чинники зміни власного капіталу, які прослідкуємо з табл. 1.

Таблиця 1. Динаміка структури власного капіталу окремих підприємств цукрового виробництва Вінницької області

Джерело капіталу	Наявність засобів, тис. грн.					
	2010 рік			2011 рік		
	на початок періоду	на кінець періоду	зміна (+, -)	на початок періоду	на кінець періоду	зміна (+, -)
<i>ВАТ Корделівський цукровий завод</i>						
Статутний капітал	2741,5	2741,5	0	2741,5	2741,5	0
Додатковий вкладений капітал	4738,9	4738,9	0	4738,9	4738,9	0
Резервний капітал	0	0	0	0	0	0
Нерозподілений прибуток (збиток)	-12293,6	-12741,4	447,8	-12741,4	-12830,2	88,8
Неоплачений капітал	0	0	0	0	0	0
Всього	4813,2	5261,0	447,8	-5261,0	-5349,8	88,8
<i>ПрАТ Продовольча компанія «Поділля» (Крижопільський цукровий завод)</i>						
Джерело капіталу	Наявність засобів, тис. грн.					
	2012 рік			2013 рік		
	на початок періоду	на кінець періоду	зміна (+, -)	на початок періоду	на кінець періоду	зміна (+, -)
Статутний капітал	10000,0	10000,0	0	10000,0	10000,0	0
Додатковий вкладений капітал	0	0	0	0	0	0
Резервний капітал	0	0	0	0	0	0
Нерозподілений прибуток (збиток)	687827,0	725456,0	37629,0	725456,0	730666,0	5210,0
Неоплачений капітал	0	0	0	0	0	0
Всього	697827	735456	37629	735456,0	740666,0	5210,0

Як очевидно з наведеної табл.1, однозначного чиннику на приріст власного капіталу не має. Так, розглядаючи джерела формування капіталу на ВАТ «Корделівський цукровий завод» впродовж 2010-2011рр. спостерігаємо зростання величини непокритого збитку, який власне і зумовлює приріст власного капіталу. Разом з цим, на Крижопільському цукровому заводі чинникові ознака інша – приріст власного капіталу зумовлений зростанням нерозподіленого прибутку. На нашу думку, така ситуація пояснюється централізацією капіталу Крижопільського цукрового заводу у ПрАТ Продовольча компанія «Поділля», до складу якої, крім зазначеного заводу, входить ще два [3]. Відтак, підтверджується, що за кризових умов успішно розвиваються вертикально інтегровані великомасштабні структури, які самостійно забезпечують функціонування всього маркетингового ланцюжка: від вирощування цукрового буряку до реалізації цукру. Цьому сприяє забезпечення цукрового заводу дешевшою власною сировиною, можливість використання ефекту масштабу та кращий доступ до фінансових ресурсів [4, с.104].

Таким чином, наведені вище дані дозволяють виокремити дві групи підприємств цукрового виробництва. До першої відносять ті, які наростили величину власного капіталу шляхом отримання непокритого збитку та мають низьку спроможність самофінансування;

відповідно до другої групи належать цукроварні, що наростили власний капітал, отримуючи прибуток від ведення основної діяльності. При цьому, варто наголосити, що одним з вирішальних значень відіграє приналежність цукрових заводів до великих аграрних холдингів.

Література

1. Савицька Г.В. Економічний аналіз діяльності підприємства: навч. посіб. / Г.В . Савицька. – К.: Знання, 2004. – 654 с.
2. Косова Т. Д. Організація і методика економічного аналізу: навч. посіб. / Т.Д. Косова, П.М. Сухарев, Л.О. Ващенко, І.В. Гречина, Н.Е. Деєва; (за заг. ред проф. Т.Д. Косової) – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 528с.
3. ПК «Поділля» у 2012 році збільшить площі під посівами цукрових буряків // Вісник цукровиків України. – 2012. – №3 (70). – С.19-20
4. Синчак В.П., Мазур О. В. Формування конкурентної політики держави як необхідної умови запобігання банкрутству підприємств цукрового виробництва / В.П. Синчак, О.В. Мазур // Європейська модель розвитку держави: стратегічні пріоритети та інноваційні рішення: матеріали Міжнародн. наук.-практ.конф. молодих вчених, аспірантів і студентів: у 2-х ч. Ч. 2. – Донецьк: «ВІК», 2012. – С. 100-106.

РОЗВИТОК СИСТЕМИ ВІДНОСИН МІЖ ГОСПОДАРЮЮЧИМИ ОБ'ЄКТАМИ В ПРОЦЕСІ СУСПІЛЬНОГО ВІДТВОРЕННЯ

Меркулов М.М., д.е.н., доцент

Одеський національний університет імені І.І. Мечникова

У пострадянський період система економічних інтересів функціонувала в умовах абсолютного підпорядкування особистих і колективних інтересів інтересам держави. Перехід на ринкову форму господарювання повинен був ліквідувати фактори розбалансованості системи економічних інтересів, але в дійсності відбулося посилення негативних тенденцій у розвитку інтересів внаслідок відсутності дієвого механізму реалізації економічних законів.

В даний час система економічних відносин представлена двома підсистемами. До складу однієї з них входять елементи дореформеної системи і базується вона на зв'язках економічних суб'єктів, які всі роки реформ перебували в найнесприятливіших умовах, породжених розривом і деформацією колишніх відносин, інфляцією, знеціненням оборотних коштів, поширенням бартеру і усуненням держави від реалізації суспільних інтересів. У даній системі основою механізму узгодження економічних інтересів господарюючих суб'єктів виступав економічний примус, який здійснювався державою і виявлявся у використанні свого монопольного стану.

Основу зв'язку між елементами другої підсистеми складають «нові» економічні відносини, що базуються на приватному розпорядженні національними сировинними ресурсами. Незважаючи на те, що надра землі за українськими законами є загальнонаціональним надбанням, розпорядження ними здійснюється видобувними компаніями в основному в своїх інтересах. У даній же системі здійснюється тиск і на соціальну сферу суспільного життя, активізується процес поляризації суспільства. Реалізація власних інтересів індивідів зростає при набутті свого місця в схемі «нових» відносин. Дані прояви підживлюють тіньову економіку, яка свідчить про неузгодженість економічних інтересів господарюючих суб'єктів.

З вищесказаного випливає висновок про те, що в результаті переходу на ринкові відносини відбувся злам замкнутої моделі системи інтересів і зародилася індустріальна модель, яка характерна для індустріальної епохи з її ринковими аспектами. Інтерес реального власника чи розпорядника ресурсами став головним у системі інтересів, і для подолання негативних проявів в реалізації економічних інтересів сучасної економічної системи необхідне створення механізму узгодження інтересів, який в даний час знаходиться на стадії становлення.

В міру розвитку економічні відносини ускладнюються, з'являються нові учасники і нові форми відносин, а привласнення продуктів доходів здійснюється все новими і новими учасниками цього процесу. Серед них, по-перше, відносини людей в процесі раціонального використання обмежених ресурсів суспільства, по-друге, економічні відносини у зв'язку з виробництвом, розподілом, обміном і споживанням благ у суспільстві, що визначають економічну структуру національної економіки [4, т-1, с. 131].

Дані види відносин не можна трактувати як виключання один одного. В економіці кожен її суб'єкт одночасно і постійно вступає в дані основні види відносин. Коли ж суб'єкт

приймає рішення про вибір тієї чи іншої лінії поведінки, він робить це, спираючись на свої ціннісні орієнтації, ранжуючи потреби за ступенем їх уподобання, утворюючи систему. У відповідності зі сформованою системою переваг у свідомості суб'єкта відбувається адекватна трансформація відносин до способів отримання тих благ, які необхідні для задоволення потреб. Ті способи отримання благ, які найбільш вигідні з точки зору задоволення пріоритетних потреб, стають безпосереднім предметом економічного інтересу. Здійснивши економічний вибір, один і той же господарюючий суб'єкт не тільки оцінює витрати і результати, визначає місце на ринку, але і одночасно вступає у відносини з іншими господарюючими суб'єктами з приводу розподілу прибутку, з працівниками – з приводу оплати праці, з державою – з приводу оподаткування і т.д. Тому теоретичний розгляд даних груп відносин як особливих відносин є необхідним.

Перший вид відносин характеризує економіку з точки зору її функціонування в умовах обмежених ресурсів, так як всі відносини в економіці будуються на основі прагнення володіти рідкісними ресурсами, що дозволяє досягати цілей, пов'язаних з поліпшенням матеріального стану, підвищенням матеріального статусу і т.д. Всі ці цілі є предметом економічного інтересу господарюючого суб'єкта і дозволяють виявити функціональні взаємозв'язки в процесі координації економічної діяльності.

Економічний інтерес приводить в рух механізм перерозподілу ресурсів, тому господарюючий суб'єкт прагне до отримання максимальної вигоди при мінімальних витратах. Обмеженість економічних ресурсів обумовлює використання принципу раціональності в процесі їх обігу. Саме в економіці вона найбільш чітко проглядається і пов'язана з максимізацією цільової функції при існуючих обмеженнях або з вибором оптимальних засобів для досягнення поставленої мети. Чим раціональніша економічна поведінка, тим стабільніше положення господарюючого суб'єкта. Однак абсолютної раціональності в економічній поведінці не існує, тому що економічна поведінка, як і всяка соціальна поведінка пов'язана з невизначеністю. Її джерела – це обмежені можливості господарського суб'єкта плюс непередбачуваність економічного середовища. Ці обмеження не дають можливості суб'єкту здійснити вибір з високим ступенем раціональності.

Другий вид відносин, що складається між суб'єктами в процесі суспільного відтворення, – це взаємозв'язки між суб'єктами і процесом виробництва, розподілу, обміну та споживання благ.

Головна проблеми відтворення – проблема перетворення ресурсів в певний результат, а цього результату в нові ресурси для нового виробничого соціально-економічного циклу [1, с. 207].

Фаза виробництва виконує головну роль в процесі відтворення, визначає форми і характер матеріально-речових, фінансово-кредитних, трудових, інформаційних зв'язків з розподілу, обміну та споживання сукупного суспільного продукту і національного доходу, а також займає визначальне місце у формуванні економічних інтересів [4, т.2, с. 146].

Розподіл – зворотний бік виробництва, це динамічна система розподільчих процесів які безперервно відбуваються в локальних відтворювальних циклах. На цій стадії економічні інтереси стають усвідомленим стимулом виробничої діяльності господарюючого суб'єкта. Вся складність полягає в тому, щоб забезпечити необхідну відповідність індивідуального внеску і доходу. Ще Д. Рікардо зазначав, що «визначити закони, які управляють розподілом, – головне завдання політичної економіки» [3, с.397]. При цьому важливо підкреслити, що саме розподіл факторів виробництва визначає виробничу структуру макроекономіки.

Обмін опосередковується внутрішньофазовими і міжфазовими зв'язками і залежностями в сфері обігу. У ринковій системі господарювання в процесі обміну на основі закону вартості встановлюється цінність товару і оцінюється сукупний результат діяльності господарюючого суб'єкта в цілому, що призводить до соціальних відносин між суб'єктами, які прагнуть задовольнити свої економічні інтереси, отримавши справедливую винагороду за свій індивідуальний внесок.

Рівень або ступінь реалізації економічних інтересів в споживанні визначаються багатьма обставинами: місцем і умовою реалізації, якістю споживаного товару або послуги, кількістю споживаних товарів або послуг, своєчасністю споживання, значимістю задоволеності потреби. Споживання ділиться на кінцеве і виробниче. При цьому споживання засобів виробництва виступає безпосередньою складовою процесу виробництва. Важливо усвідомлене розуміння того, що рівень споживання, його динаміка і якість виступають рушійною силою економічного розвитку. Будучи вираженням ступеня реалізації економічних інтересів учасників відтворювального процесу, рівень споживання є потужним стимулом розвитку і зростання економіки.

Таким чином, можна зробити висновок, що проаналізовані види економічних відносин співіснують в даний момент часу і взаємодіють між собою, представляючи собою складну систему. Але саме другий вид взаємозв'язку являє собою спільну діяльність людей, результати якої виявляються економічним зростанням або спадом, залежить від того, яка частина суспільного багатства буде використана на споживання і накопичення. Іншими словами, чи буде «проїдене» створене в результаті процесів виробництва багатство, або ж частина його буде використана для розширення виробництва та економічного зростання? [1, с. 208]. В рамках процесу відтворення інтерес кожного суб'єкта стикається з інтересами іншого суб'єкта, тобто вони знаходяться у взаємному зв'язку, вступаючи у відносини між собою і характеризують соціально-економічні відносини в суспільстві, так як в центрі уваги опиняються проблеми розподілу і перерозподілу створеного продукту і факторів виробництва, соціальні наслідки та умови життєдіяльності суспільства, а економічний інтерес змушує індивідуумів і господарюючі суб'єкти здійснювати всі стадії суспільного відтворення.

Література

1. Бузгалин А.В. Переходная экономика : [Курс лекций] /А.В. Бузгалин. – М. : Таурус, 1994. – 472с.
2. Захарченко В. Регулирование экономики переходного периода : [Монография] /В. Захарченко, В. Лисюк, Д. Исаченко. – Одесса: ИПРЭЭИ НАНУ, 2000. – 264с.
3. Рикардо Д. Начало политической экономики и налогового обложения /Д. Рикардо // Антология экономической мысли. – М., 1991. – Т.1. – 397с.
4. Самуэльсон П. Экономика /П. Самуэльсон. – М. : Алгон, 1992. – Т.1. – 333с. – Т.2. – 415с.

ФІНАНСОВІ КОНГЛОМЕРАТИ НА БАНКІВСЬКОМУ РИНКУ УКРАЇНИ

Назаркіна Л.І.,
Вознюк Ю.О.

*Інституту інноваційної та післядипломної освіти
Одеський національний університет імені І.І. Мечникова*

Основою входження України в світовий фінансовий простір є передусім розвиток і становлення банківської системи, а також створення механізму захисту внутрішньої економіки від виникнення можливих потрясінь. Однак важливою передумовою цього є створення інституційних умов у формі норм господарського та цивільного законодавства, котрі забезпечать захист прав інвесторів та доступ до адекватної фінансової інформації.

Фінансовий конгломерат – це організація, яка об'єднує групу компаній, котрі пов'язані спільним або взаємним контролем, та включають в себе банківські та небанківські установи, які функціонують в таких секторах, як: банківський, страховий та інвестиційний, і виступають посередниками на фінансовому ринку. Також, поняття «фінансовий конгломерат» пов'язують з поняттям «корпоративна диверсифікація», тобто руйнування усіляких кордонів між банківським, інвестиційним та страховим ринками та створення фінансових холдингів[1].

Розвиток та поява фінансових конгломератів на банківському ринку обумовлена прийняттям нормативно – правових актів, які в значній мірі обмежували діяльність фінансових груп і забороняли продаж та розповсюдження страхових послуг через банківські установи. Та з часом світові тенденції на фінансових ринках і прояви кризових явищ змусили уряди країн впроваджувати реформи, які стосуються фінансових ринків і банківського сектору. Відправною точкою розвитку сучасних фінансових конгломератів став дозвіл на проведення операцій зі злиття та поглинання фінансових ринків та банківського сектору.

Основними передумовами входження фінансових конгломератів на банківський ринок України стали:

- диверсифікація, тобто компанія має змогу понизити волатильність власних грошових потоків, а це в свою чергу допомагає уникнути витрат, котрі пов'язані з процесом санації;
- відносна «легкість» при входженні на ринок, тобто обсяг активів та значний капітал материнських компаній дають змогу застосовувати так називаємо «агресивні» моделі поведінки на ринку;
- досягнення синергійного ефекту у доходах та витратах, тобто компанія має змогу зменшити середній рівень витрат, реалізуючи той самий продукт на значно більшому ринку.

Фінансові конгломерати мають змогу призводити до зменшення конкуренції та зниження ефективності банківської системи, а також до великої концентрації на ринку банківських послуг. Маючи більше джерел доходів вони знаходяться в більш вигіднішому становищі в боротьбі з конкурентами, а зниження рівня конкуренції може негативно вплинути на інновації [2].

В Україні на ринку банківських послуг працюють вісім іноземних фінансових груп з США та Європи, таких як: Societe Generale, ING, Credit Agricole, Intesa Sanpaolo, RZB-

UNIQA, SEB, Citigroup і BNP Paribas – під контролем яких перебувають 10 вітчизняних банківських установ.

На страховому ринку – Allianz, AIG, BNP Paribas, AXA, GRAWE, Generali, ING, RZB-UNIQA, SEB і Petr Kellner (PPF).

В Україні стосовно банківського сектору, міжнародні фінансові конгломерати у своїй власності мають близько 100% акцій банків, що в свою чергу відзначає поширення мажоритарного контролю, який є обґрунтованим з точки зору широкого сектору можливостей у сфері співпраці фінансово – конвергентного характеру та забезпечує контроль над діяльністю дочірніх фінансових посередників.

Міжнародні фінансові конгломерати в Україні володіють, такими банками як: Райффайзен банк Аваль, Укрсиббанк, ІНГ банк Україна, Правекс банк, Каліон банк Україна, Сітібанк Україна, Індустріально-Експортний банк, СЕБ банк, Факторіал банк, Профінбанк, Ікар-банк. Тобто, міжнародні фінансові конгломерати володіють, як великими, так і середніми та малими банками, однак головним джерелом небезпеки для стабільності банківської системи є контроль конгломератів над двома вітчизняними банками – Райффайзен банк Аваль і УкрСиббанк.

Важливо відмітити, що вплив міжнародних фінансових конгломератів, тобто представників іноземного капіталу, стосовно банківської системи України може мати як позитивні, так і негативні сторони [3].

Позитивними сторонами є:

- сприяння залученню іноземних інвестицій;
- запровадження сучасних технологій;
- складання консолідованої фінансової звітності;
- розширення бази соціально – економічного розвитку.

До негативних можна віднести:

- неконтрольований вплив капіталу;
- виникнення додаткових ризиків;
- негативний вплив на фінансову глобалізацію.

Діяльність фінансових конгломератів на банківському ринку супроводжується розробкою складних фінансових продуктів, так як конгломерати мають безліч внутрішніх взаємозв'язків, завдяки яким витрати на одних ринках покриваються за рахунок доходів інших. В результаті чого нівелюється відмінність між ризиками, пов'язаними з торгівлею цінними паперами, ризиками інвестування та ризиками банківської справи. Також, через те, що спеціалізовані органи нагляду не мають можливості правильно оцінити усі сукупні ризики фінансових конгломератів, то відповідно виникає необхідність у створенні регулятора для інтегрованого нагляду за усім фінансовим сектором.

При входженні фінансових конгломератів на ринок банківських послуг України вони починають активно залучатися до процесів злиття та поглинання. Конгломеративні об'єднання маючи необмежений доступ до фінансових ресурсів, вдаються до купівлі фінансових установ та освоєння більш нових ринків збуту. Даний вид трансакцій відбувається шляхом об'єднання тих суб'єктів, які не являються ні конкурентами, ні партнерами, а виступають здебільшого в ролі продавця та покупця.

Основними чинниками які спонукають до злиттів та поглинань є синергійний ефект, який пов'язаний зі створенням додаткової вартості від інтеграційного процесу [4].

Таким чином, фінансові конгломерати є значними посередниками на фінансовому ринку. В банківському секторі діє велика кількість фінансових конгломератів, в основному, – це міжнародні фінансові конгломерати. Бо з стрімким розвитком сегментів фінансового ринку України, він став найпривабливішим для міжнародного фінансового капіталу.

Література

1. Финансовые конгломераты: причины возникновения, достоинства, недостатки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http //www. bestinvestor.ru /pub/vidyiinvestitsiyfinansovyie_konglomeraty_i_prichiny_vezniknoveniya_dostoinstva_i_nedostatki/](http://www.bestinvestor.ru/pub/vidyiinvestitsiyfinansovyie_konglomeraty_i_prichiny_vezniknoveniya_dostoinstva_i_nedostatki/). – 01.01.2009.
2. Школьник І. О. Фінансовий ринок України: сучасний стан і стратегія розвитку [Текст]: монографія / І.О. Школьник. – Суми: Мрія, УАБС НБУ, 2008. 348 с.
3. Школьник І.О. Вплив міжнародних фінансових конгломератів на розвиток фінансового ринку України/ І.О. Школьник В.М. Кремень //Фінанси України. – 2009. – №9. – С.34-42.
4. Козьменко О. Трансформування банківської системи України під впливом іноземних фінансових конгломератів / О.Козьменко, В.Козирев// Вісник національного банку України. – 2014. – № 8 – С.12-15. .

МЕХАНІЗМ РОЗРОБКИ СТРАТЕГІЇ УПРАВЛІННЯ ДОХОДАМИ ТОРГІВЕЛЬНОГО ПІДПРИЄМСТВА

Олейникова О.О.,
Азієва Я.

Одеський національний політехнічний університет

Мінливість і непередбачуваність ринкового середовища, посилення конкурентної боротьби за споживача та інвестора ставлять якісно нові завдання перед системою управління торговельними підприємствами та їх об'єднаннями. Ефективне ведення бізнесу в сучасних умовах господарювання неможливе без оптимально побудованої стратегії фінансового менеджменту і, зокрема, чіткої системи управління доходами вітчизняних підприємств торгівлі. Саме доходи відіграють особливу, виняткову роль у життєдіяльності торговельного підприємства, тому управління доходами – це основна частина економічної стратегії торговельного підприємства.

Управління доходами спрямоване на створення економічних умов, що забезпечують відшкодування постійних витрат торговельного підприємства, покриття змінних витрат, які залежать від обсягу продажів, повної і своєчасної сплати всіх податків, обов'язкових платежів та забезпечення отримання цільового прибутку. Досягнення цих умов забезпечується такими чинниками:

- обґрунтованістю цін на товари, які закупаються;
- раціональністю умов комерційних угод (вибору місця розташування постачальника, умов транспортування та страхування, характеру розрахунків, валюти та термінів платежу тощо);
- встановленням економічно обґрунтованих цін продажу товарів, які стимулюють збільшення попиту;
- скороченням кількості ланок товаропросування, яке дозволяє збільшити розміри доходів за рахунок скорочення кількості посередників;
- формуванням оптимального асортименту товарів, які відповідають структурі споживчого попиту та забезпечують отримання необхідного обсягу доходів [1].

Таким чином, управління доходами торговельного підприємства насамперед передбачає:

1. встановлення чітких критеріїв ефективності укладених договорів для закупівлі товарів;
2. формування гнучкої цінової політики під час закупівлі та продажу товарів;
3. обґрунтоване використання системи цінових знижок, своєчасність їх впровадження, що дозволяє забезпечити розширення обсягів продажів;
4. встановлення економічно обґрунтованого розміру торговельних надбавок (знижок).

Підприємство може застосовувати єдиний розмір торговельної надбавки, чи диференціювати його за товарними групами з врахуванням витрат місткості їх реалізації. У цьому разі асортиментна структура обороту має суттєвий вплив на обсяги формування доходу [2].

Розробка стратегії управління доходами торговельного підприємства починається з попередніх аналітичних досліджень процесу формування доходів, визначення основних тенденцій та закономірностей, виявлення та кількісної оцінки факторів, що обумовлюють обсяг та рівень доходів.

Інформаційною основою аналізу доходів є матеріали бухгалтерської звітності: Ф№1 «Баланс», Ф№2 «Звіт про фінансові результати», оборотна відомість по рахунках, на яких ведеться аналітичний облік отриманих доходів, матеріали оперативного та управлінського обліку, що пов'язані з цінами закупівлі та продажу товарів, договори оренди торговельних приміщень та обладнання, програми реальних та фінансових інвестицій, тощо [3].

Послідовність проведення аналізу доходів торговельного підприємства включає наступні етапи:

1 етап – аналіз загального обсягу та складу доходів. На цьому етапі аналітичної роботи визначається загальний обсяг доходів підприємства, його абсолютна та відносна зміна порівняно з попереднім періодом, аналізується склад доходів, тобто питома вага окремих джерел формування доходів віх загальному обсязі.

2 етап – аналіз обсягу та джерел формування валового доходу торговельного підприємства. Цей етап передбачає вивчення основних джерел формування доходів (реалізація товарів, дрібний опт, операції з тарою, операції з переміщенням товарів, платні послуги тощо), обсяг формування доходів від кожного джерела, питому вагу в загальному обсязі доходів.

3 етап – аналіз зміни рівня валового доходу. На цьому етапі визначається рівень валового доходу та розраховується його зміна порівняно з попереднім етапом. Об'єктом аналізу може бути також рівень торговельної надбавки в відсотках до ціни закупівлі товарів.

4 етап – оцінка рівня доходності інших видів діяльності підприємства. На цьому етапі аналітичних досліджень розраховуються та аналізуються в динаміці відносні показники отримання доходів від інших видів діяльності підприємства: інвестиційної, посередницької, кредитної, орендної, тощо. Рівень доходності інших видів діяльності порівнюється з рівнем валового доходу для визначення пріоритетних напрямків розвитку підприємства, та можливостей його диверсифікації. Порівняння та оцінка здійснюється за допомогою розрахунків доходності витрат (співвідношення між сумами доходів та витрат) та доходності активів (обсягів формування доходів на одиницю активів, що використовуються) за різними видами діяльності торговельного підприємства.

5 етап – кількісна оцінка факторів, що обумовлюють зміну обсягу формування валового доходу. Цей етап передбачає:

1) вивчення впливу на обсяг валового доходу таких факторів, як обсяг товарообороту та середній рівень доходу, шляхом застосування методу ланцюгових підстановок або індексного методу;

2) кількісну оцінку впливу на середній рівень валового доходу структурних зрушень, а саме: асортиментної структури товарообігу; складу товарообігу за формою продажу; складу постачальників (каналів отримання товарів) шляхом застосування методу процентних чисел. На завершення факторного аналізу результати окремих розрахунків узагальнюють.

6 етап – оцінка використання потенціалу торговельного підприємства з точки зору отримання доходів. Для виконання цього етапу аналітичної роботи необхідна наявність інформації стосовно ціни продажу окремих видів асортименту товарів на підприємствах – аналогах та конкурентах, або інформація стосовно ціни придбання по альтернативних

каналах товаропостачання. При наявності означеної інформації розраховуються невикористані можливості зростання доходів підприємства за рахунок удосконалення політики товаропостачання (зменшення ціни закупівлі) або цінової політики (використання можливостей збільшення цін реалізації).

7 етап – аналіз достатності формування доходів. Достатність формування доходів оцінюється в цілому по підприємству на основі аналізу напрямків використання отриманих доходів (на сплату податків, покриття постійних та змінних витрат, формування чистого прибутку). Для цього визначаються обсяги, динаміка та питома вага кожного напрямку використання доходів в загальному обсязі їх формування, аналізуючи показники доходності витрат та прибутковості доходів.

Тобто, управління доходами, як і іншими фінансово – економічними показниками діяльності торговельного підприємства передбачає:

- створення інформаційної бази для прийняття управлінських рішень;
- проведення аналізу обсягу та складу отриманих доходів; показників, які визначають їх розмір та рівень; ступеня достатності отримання доходів для забезпечення самофінансування розвитку підприємства торгівлі;
- формування політики отримання доходів та вибір інструментарію та важелів її реалізації;
- розробка прогнозу можливих варіантів отримання доходів за видами діяльності та їх експертиза щодо можливості реалізації;
- формування оптимального варіанту плану доходів [4].

Торговельним підприємствам для ефективної реалізації наданого їм права самостійно формувати доходи від продажу товарів також потрібно більш детально відпрацьовувати практику управління ефективністю закупівель товарів та підходи до цінової політики на торговельні послуги.

Оскільки важливе місце в управлінні доходами торговельного підприємства посідає комплексний аналіз динаміки їх обсягу та складу з урахуванням впливу зовнішніх та внутрішніх економічних факторів, для удосконалення цього процесу в сучасних умовах господарювання необхідно використання універсальних інформаційних систем з широкими можливостями відповідно до вимог ринкової кон'юнктури, а саме систем фінансово – управлінського класу.

Фінансово-управлінські інформаційні системи включають підкласи локальних (БЕСТ, Інотек, ІНФІН, Інфософт, Супер-Менеджер, Турбо-Бухгалтер, Інфо-Бухгалтер, тощо) і малих інтегрованих систем (Concorde XAL, Exact NS-2000, Platinum, PRO/MIS, Scala, SunSystems, БОСС-Корпорація, Галактика/Парус Ресурс Еталон АССРАС/2000 (СА)).

Такі системи призначені для ведення обліку по одному або декількох напрямках (бухгалтерія, збут, склади, облік кадрів тощо). Системами цієї групи може скористатися практично будь-яке торговельне підприємство, якому необхідно запровадити автоматизоване управління фінансовими потоками й автоматизацію облікових функцій (наприклад, БЕСТ, Парус). Ці системи по багатьох критеріях є універсальними, хоча найчастіше розробниками пропонуються рішення галузевих проблем, наприклад, особливі способи нарахування податків або управління персоналом з урахуванням специфіки регіонів.

Цикл впровадження фінансово-управлінських інформаційних систем досить невеликий, тому деякі підприємства купують програму і самостійно встановлюють її на одному або

декількох персональних комп'ютерах. Фінансово-управлінські системи достатньо гнучкі в адаптації до потреб конкретного торговельного підприємства. Також розробниками досить часто пропонуються так названі «конструктори», за допомогою яких можна практично цілком переробити вихідну систему, самостійно або за участю постачальника встановивши зв'язки між таблицями баз даних або окремими модулями. Хоча загальна конфігурація систем може бути досить складною, практично всі фінансово-управлінські системи здатні працювати на персональних комп'ютерах у звичайних мережах передачі даних Novell Netware або Windows NT. Вони спираються на технологію виділеного серверу бази даних (file server), що характеризується високим завантаженням мережевих каналів для передачі даних між сервером і робочими станціями.

Література

1. Білик М.Д. Управління фінансами підприємств. – К.: Знання, 2009.
2. Герасимчук В.Г. Стратегічне управління підприємством. –К.: КНЕУ, 2009.
3. Климчук А.М., Сазонов Р.В. Фінансова діяльність підприємства. – К.: Либідь, 2010.
4. Ван Хорн Дж. К. Основи управління фінансами. – М.: Фінанси і статистика, 2010.

АНАЛІТИЧНИЙ ІНСТРУМЕНТАРІЙ МОНІТОРИНГУ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ КОРПОРАЦІЇ

Пенчук І. М.,
Станкова Л.І

Одеський національний політехнічний університет

Зростає актуальність питань, пов'язаних з вибором та уніфікацією системи методів та показників оцінки фінансово-економічної безпеки підприємства, оскільки саме правильний вибір, послідовність та методика розрахунків, дозволить розробити ефективний механізм для якісного покращення фінансово-господарської діяльності підприємства.

Для управління системою фінансово-економічної безпеки пропонується реалізовувати методику для поєднання кількісних параметрів оцінювання з якісними параметрами поелементної оцінки і здійснюється у чотири етапи. Схематично ці етапи представлені на рис 1.

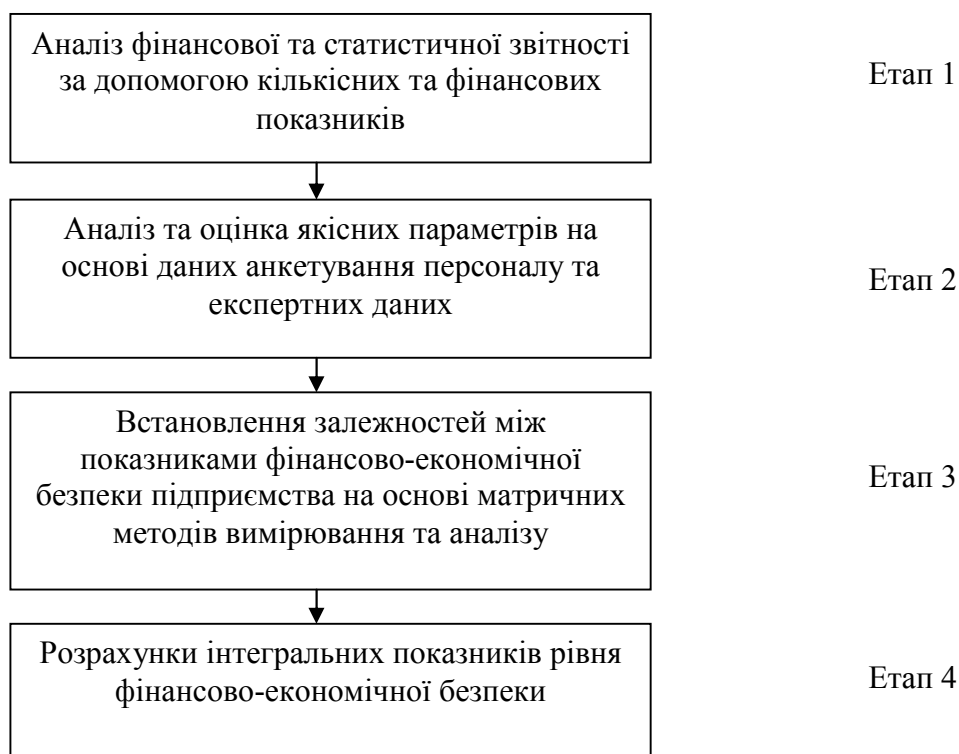

Рис. 1. Етапи оцінки фінансово-економічної системи

Розглянемо ці етапи більш докладніше.

Етап 1. Аналіз на основі даних фінансової та статистичної звітності (управлінського обліку) за допомогою кількісних та фінансових показників діяльності підприємства.

Етап 2. Аналіз та оцінка якісних параметрів потенціалу на основі даних анкетування персоналу та експертних даних.

Якісними параметрами процесу прийнято вважати результативність, ефективність і адаптивність.

Анкети можуть містити такі оцінні параметри, як: продуктивність, якість роботи, старанність, акуратність, точність; особисті властивості (товариськість і т.п.); характер взаємин у колективі (з колегами, начальниками, підлеглими) і уміння спільно працювати заради досягнення загальних результатів; надійність (точність, акуратність); ініціативність схильність до самостійної роботи, сміливість; рівень кваліфікації і знань (спеціальних, економічних, управлінських); організаційні навички (уміння планувати, координувати, контролювати); психологічні якості; суспільна активність.

Етап 3. Встановлення залежностей (зв'язків) між показниками фінансово-економічної безпеки підприємства на основі матричних методів вимірювання та аналізу.

На цьому етапі планується використання матричного методу вимірювання результативності (ММР), який відомий також під назвою «багатокритеріальний метод вимірювання результативності».

ММР дозволяє звести воедино – інтегрувати й агрегувати приватні показники таким чином, щоб результати роботи виміряти одним числом. Це дає менеджерам можливість логічно і об'єктивно перерозподіляти заохочення між структурними підрозділами та всередині них на основі вимірюваного результату. Крім точності та об'єктивності, однією з переваг ММР є можливість урахування традицій підприємства в оцінці результатів і розподіл заохочень.

В основу методу покладена матриця результативності, яка включає в себе:

- оціночні показники із зазначенням одиниці виміру та фактичного результату;
- шкалу оцінки;
- саму оцінку;
- значимість (питома вага) кожного з показників оцінки;
- результати – за кожним з показників окремо і підсумковий.

Використання шкали оцінки дозволяє привести результати за кожним з показників до єдиної системи координат – оцінки в балах. При складанні шкали оцінки спочатку встановлюється норма для кожного з показників, тобто такі їх значення, які є плановими. Нормативні значення вписуються в рядок шкали, відповідної 5 балам.

У рядок «10 балів» для кожного з показників вписується таке значення, яке відповідає найкращому, але практично досяжному результату. У рядок «0 балів» – значення показника, яка відповідає найгіршому допустимому результату. Решта рядків шкали оцінки заповнюються проміжними значеннями.

Нормативними значеннями для кожного з показників приймаються 100% (5 балів). Оцінка результату за кожним з показників здійснюється шляхом співвіднесення фактичного результату зі шкалою оцінки. Якщо значення не збігаються точно, то проводиться округлення до найближчого значення за шкалою оцінки або до найближчого до нормативного.

Етап 4. Розрахунки інтегральних показників рівня фінансово-економічної безпеки.

Такий розрахунок пропонується здійснити шляхом згортання показників фінансової стійкості, ліквідності та платоспроможності в єдиний показник за допомогою графічного

методу. Згідно з графічним методом інтегральний показник визначається як площа багатокутника, число вершин якого відповідає числу приватних характеристик.

Література

1. Біломістна І. І. Механізм забезпечення фінансової безпеки промислових підприємств / І. І. Біломістна, В. Є. Хоречко // Інноваційна економіка. – 2012. – №32(6). – С. 305-307.
2. Ковтуненко К.В. Особливості оцінки фінансової та економічної безпеки як складових системи безпеки підприємства / К.В. Ковтуненко, О.І. Шолом // Матеріали четвертої міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції «Проблеми ринку та розвитку регіонів України в 21 столітті» (Одеський національний політехнічний університет, Інститут проблем ринку та економіко-екологічних досліджень НАН України. 12-19 грудня 2013). – Одеса, 2013. – С.47-48
3. Підхомний О. М. Типологія загроз фінансовій безпеці суб'єктів підприємницької діяльності / О. М. Підхомний, Н. О. Микитюк. – Львів: Вид-во НУ «Львівська політехніка», 2007. – С. 119-123.
4. Васильців Т. Г. Пріоритети та засоби зміцнення економічної безпеки малого і середнього підприємництва: монографія / Васильців Т. Г., Волошин В. І., Гуменюк А. М. – Львів: Видавництво Львівської комерційної академії, 2009. – 248 с.

АНАЛИЗ ПОКАЗАТЕЛЕЙ И МЕТОДЫ ОЦЕНКИ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ БЕЗОПАСНОСТИ СТРОИТЕЛЬНОГО ПРЕДПРИЯТИЯ

Смоквина А.А. к.э.н., доцент,
Лубеле Ш.М

Одесский национальный политехнический университет

Суть экономической безопасности реализуется в системе критериев и показателей. Критерии экономической безопасности – это оценка состояния экономики с точки зрения важнейших процессов, отражающих сущность экономической безопасности [1].

Учитывая разноплановость категории «экономическая безопасность», «система экономической безопасности», и т.д. для ее оценки большинство авторов с учётом отраслевой принадлежности предприятия, чаще всего используют программно-целевой и индикаторный подход.

Широкое распространение получил индикаторный метод диагностики уровня экономической безопасности на строительных предприятиях. Например, Ковалев Д. и Сухорукова Т. используют такие подсистемы экономической безопасности предприятия как технологическая безопасность, ресурсная безопасность и финансовая безопасность, в каждой из которых выделяют определенный набор индикаторов и соответствующие требования к их величинам или условий действия [2]. На основе балльных оценок предлагает диагностировать уровень экономической безопасности предприятий Реверчук Н.И. сужая анализ с показателями технико-технологических, финансовой, кадровой, экологической, инфорционнй, политико-правовой, силовой и рыночной безопасности [3].

На четыре блока разделяют систему индикаторов оценки Клебанова Т.С. и Сергиенко Е.А. блок рыночных факторов, блок не рыночных факторов, блок социально-политических факторов и блок факторов влияния экономического пространства [4]. Однако для функционирования строительных предприятий важна оценка воздействия контрагентов на уровень экономической безопасности, которая не учтена в данной методике.

Некоторые ученые выделяют и другие составляющие экономической безопасности. В частности, И. Нагорная [5] использует инновационную и ретроспективную составляющие экономической безопасности предприятия, И. Петрович, А. Кот, А. Семенов – энергетическую, социальную, интерфейсную, рыночную, ресурсную, техногенную, С. Довбня, Н. Гичова– коммерческую, рыночную, социальную, сырьевую и энергетическую составляющие, С. Ильяшенко– рыночную и интерфейсную, Л. Донец, Н. Вашенко– рыночную. Мы не можем согласиться с целесообразностью выделения большинства из вышеупомянутых составляющих, ведь показатели, которые характеризуют, можно отнести к составляющим, предложенных в таблице.

Таким образом, анализ методик основанных на диагностике отдельных функциональных составляющих экономической безопасности строительных предприятий имеют ряд распространенных общих недостатков, а именно:

- отсутствует обоснованная рекомендация выбора показателей, отражающих состояние избранных функциональным составляющих;

- отсутствует единая тональность диапазона для анализа состояния избранных оценочных составляющих уровня экономической безопасности предприятия;
- отсутствует единая система показателей по одинаковым функциональными составляющими. Авторы методик не имеют единого мнения относительно критериальных коэффициентов, а потому результаты оценки не являются одинаковыми;
- субъективный характер определения весовых коэффициентов, который зависит от мнения экспертной группы;
- не учитывает качественных показателей диагностики функциональных составляющих экономической безопасности строительного предприятия или сложность определения их влияния. Так для строительных предприятий важная роль принадлежит высокой кредитной репутации, но вместе с тем он является не важным при самофинансирование деятельности; из-за высокой текучести кадров, связанную с сезонностью производства, трудно оценить уровень преданности персонала, поэтому существует высокий риск опасностью десятки кадровой составляющей. Тогда как уровень доверия к субъекту хозяйственной деятельности его контрагентов непосредственно связан одновременно с прибыльностью предприятий, соблюдением договорных условий, репутации и другого;
- алгоритм оценки экономической безопасности является не совершенным и имеет сложности в практической применении;
- тяжесть практического расчета, которая связана с большим ассортиментом функциональных составляющих уровня экономической безопасности предприятий, предлагаемых различными авторами [6];
- учитывая приведенные в работе недостатки существующих методик оценки экономической безопасности, необходимо сформировать перечень показателей, которые предоставят возможность достоверно и всесторонне оценить как уровень каждой составляющей экономической безопасности, так и общий ее уровень, учитывая особенности деятельности предприятия.

Значения выбранных показателей должны быть сопоставимыми между собой при определении уровня экономической безопасности предприятия по каждой составляющей и при расчете комплексного показателя. Для упрощения процесса сбора и обработки информации, необходимой для оценки уровня экономической безопасности, нужно определить источники и четкий механизм их получения.

Для определения экономической безопасности строительного предприятия с применением финансовых показателей, целесообразно использовать модель рейтинговой оценки предприятия. В основу данной модели положено соответствие показателей финансового состояния предприятия рейтинговому числу, которое определяют по формуле 1:

$$R = 2 \cdot K_m + 0,1 \cdot K_{пл} + 0,08K_{ок} + 0,45K_{рп} + K_{рвк} , \quad (1)$$

где K_m – коэффициент маневренности собственного капитала (коэффициент обеспеченности собственными оборотными средствами);

$K_{пл}$ – коэффициент текущей ликвидности (общий коэффициент покрытия);

Кок – коэффициент общей оборачиваемости капитала (ресурсоотдача);

Тчк – рентабельность продаж (норма операционной прибыли);

Крвк – рентабельность собственного капитала.

При полном соответствии значений указанных коэффициентов их нормативному уровню, рейтинг предприятия будет равен 1. Финансовое состояние предприятия с рейтинговой оценкой ниже 1 будет считаться экономически небезопасным. Таким образом, чем выше будет рейтинговое число тем выше будет и экономическая безопасность предприятия.

Другим наиболее распространённым подходом к оценке экономической безопасности строительного предприятия является *программно-целевой подход*, основанный на интегральном показателе, который определяется на основании аддитивной свертки частных показателей, характеризующих различные составляющие безопасности.

В работе Демьяненко Г. Э. с целью повышения объективности оценки предложено определять зависимость между интегрированным показателем и его составляющими с помощью множественного корреляционно-регрессионного анализа по аналогии с методом Альтмана. При этом данным автором было определено линейные регрессионные модели отдельно для больших и малых строительных предприятий, а также критерии расположения предприятий в зоне безопасности и опасности [7].

В работе Мунтиян В. И. предлагается не проводить нормализацию частных показателей, а определять их в баллах по экспертными оценками. На наш взгляд, это увеличивает степень субъективизма полученного показателя [8].

Общим недостатком использования метода аддитивной свертки является необходимость определения нормативов и коэффициентов весомости для каждого частичного показателя. При этом обоснование, как самого перечня частных показателей, так и соответствующих коэффициентов весомости, в значительной мере является субъективным. Кроме того, не всегда есть возможность определения этих нормативов, а также для определенных предприятий и показателей существуют индивидуальные особенности, которые нужно учитывать в соответствующих нормативах.

Шабинский О. В. при определении интегрального показателя безопасности предприятий строительной отрасли вместо метода аддитивной свертки предлагает использовать метод среднего геометрического [9], по формуле 2:

$$\bar{x} = \sqrt[n]{\prod x_i} = \sqrt[n]{x_1 x_2 \dots x_n}, \quad (2)$$

где Z_n – частичный показатель безопасности, выраженный в долях.

Преимущество этого метода – простота расчёта, однако он имеет и свои недостатки, с точки зрения экономической интерпретации этот метод не всегда применим.

В качестве интегрированного показателя экономической безопасности многими учеными предлагается использовать экономико-математическую модель. Выделяют следующие этапы экономико-математического моделирования:

- постановка экономической проблемы и ее содержательный анализ.
- построение математической модели.
- математическое исследование модели.
- подготовка исходной информации.
- числовой расчет.

-
- анализ полученных результатов.
 - использование результатов на практике

Моделирование оценки экономической безопасности строительного предприятия требует использования математического аппарата.

Для оценки экономической безопасности могут быть использованы статистические методы, такие как:

- методы корреляционно-регрессионного анализа;
- метод главных компонент;
- методы факторного анализа;
- методы сравнительного анализа и учтены в вашем рейтинге;
- методы дискриминантного анализа;
- непараметрические методы оценки связи.

Рассматривая вышеперечисленные методы, можно сказать, что более эффективными для оценки уровня экономической безопасности, являются методы корреляционно-регрессионного анализа, методы факторного анализа и главных компонент, методы сравнительного анализа и учтены в вашем рейтинге.

Процесс построения многофакторной регрессионной модели достаточно сложный. Он состоит из многих весьма кропотливых этапов. Главными среди них являются:

- Выбор и анализ всех возможных факторов, влияющих на процесс или изучаемый показатель.
- Измерение и анализ определенных факторов.
- Математико-статистический анализ факторов.
- Выбор метода и построение регрессионной многофакторной модели.
- Оценка неизвестных параметров.
- Проверка модели на адекватность.
- Расчет основных характеристик и построение доверительных интервалов.
- Анализ полученных результатов, формирование выводов.

Оценку уровня экономической безопасности можно представить в виде многофакторной линейной эконометрической модели, по формуле 3:

$$y = \beta_1 x_1 + \beta_2 x_2 + \beta_3 x_3 + \beta_4 x_4 + \beta_5 x_5 + \beta_6 x_6 + \beta_7 x_7 + \beta_8 x_8 + \beta_8 x_8 + \beta_9 x_9 + \beta_{10} x_{10} + u, \quad (3)$$

где $x_i (i = 1, \dots, 10)$ – независимые переменные (составляющие экономической безопасности);

y – зависимая переменная (уровень экономической безопасности);

$\beta_i (i = 1, \dots, 10)$ – независимые параметры, которые необходимо определить;

u – случайная величина.

Следует отметить, что поскольку эта модель является многофакторной (более 5 факторов), то, учитывая погрешность определения каждого из них, полученный результат будет весьма недостоверным.

Полученная регрессионная модель позволит руководству предприятия отслеживать влияние детерминированных факторов на изменение уровня финансовых показателей и вносить коррективы в процесс принятия управленческих решений по укреплению

экономической безопасности, что является чрезвычайно важным в условиях современного динамического развития строительной отрасли.

Рассмотрены и проанализированы показатели и методы оценки экономической безопасности предприятия, получившие наибольшее распространение в применении на предприятиях строительной отрасли. Среди которых: программно-целевой метод включающий расчёт интегрального показателя и индикаторный метод.

Литература

1. Вихристюк О. С. Методичні підходи до вимірювання економічної безпеки підприємства. / О. С. Вихристюк. // Наукові праці МАУП. – 2010. – Вип. 1 (24). – С. 194-200.
2. Ковальов Д. Економічна безпека підприємства / Д. Ковальов, Т. Сухорукова // Економіка України. – 1998. – № 10.– С.48-52.
3. Реверчук Н. Й. Управління економічною безпекою підприємницьких структур : монографія / Н. Й. Реверчук. – Львів : ЛБІ НБУ, 2004. – 195 с.
4. Клебанова Т. С. Моделі оцінки, аналізу та прогнозування економічної безпеки підприємства / Т. С. Клебанова, Є. А. Сергієнко // БізнесІнформ. – 2006. – № 8. – С. 65-72.
5. Нагорна І.І. Оцінка стійкої економічної безпеки промислового підприємства / І.І. Нагорна // Економічний простір. – 2008. – № 19. – С. 243–255.
6. Економіка підприємства : підруч. / [Покропивний С. Ф. та ін.] ; за ред. С. Ф. Покропивного. – [вид. 2-е, перероб. та доп.]. – К. : КНЕУ, 2000. – 528 с.
7. Дем'яненко Г. Є. Економічна безпека торговельного підприємства: Автореф. дис. канд. екон. наук: 08.07.05 / Донецький держ. ун-т економіки і торгівлі ім. М.ТуганБарановського.– Донецьк, 2003.– 18 с.
8. Шабінський О. В. Економічна безпека підприємств аграрного сектора України: теорія, методологія та механізм реалізації: автореф. дис. д-ра екон. наук: 08.00.04 / Луган. нац. аграр. ун-т.– Луганськ, 2010.– 40 с.
9. Мунтіян В. І. Економічна безпека України.– К. : КВІЦ, 1999.– 463 с.

О ФОРМИРОВАНИИ НЕЛИНЕЙНОГО МЫШЛЕНИЯ (социо-эколого-экономический аспект)

Степанов В.Н., д.э.н., профессор,

Институт проблем рынка и экономико-экологических исследований НАН Украины

Степанова Е.В., к.э.н., доцент

Международный гуманитарный университет

Как известно, мышление является высшим продуктом особым образом организованной материи – мозга, активным процессом отражения объективного мира в понятиях, суждениях, теориях, принимаемых управленческих решениях. С мышлением связаны такие процессы как абстракция, анализ и синтез, постановка определенных задач и нахождение их решения, выдвижение гипотез, идей и т.п. Следует понимать, что характер, особенности и степень развитости указанных выше процессов мышления в обществе предопределяют характер, эффективность управления и судьбу общества. При этом очень многое зависит от характера линейности и нелинейности мышления. Рассмотрим эту проблему более подробно.

Под линейным мышлением следует понимать гомоморфный взгляд на процессы взаимодействия познающего субъекта с познаваемым объектом вне зависимости от временных интервалов. В этом случае продукты мышления представляются в виде некоторых умозрительных моделей действительности, выступающие как образы понятных объектов – стабильных, устойчивых.

К числу основных свойств линейного мышления можно отнести: представление о развитии систем как устойчивых; при этом усложнение системы рассматривается как фактор повышения ее устойчивости; хаос в развитии системы рассматривается в качестве фактора ее разрушения; предсказуемость появления нового в развитии системы; предположение последовательности и кумулятивности в развитии: «вновь возникающее» в развитии «более совершенно», чем предыдущее состояние структуры; процесс развития связывается с дивергентными тенденциями – повышением разнообразия в системе; эффективное управление сложными системами связывается с формами линейного, т.е. гомоморфного управления.

Нелинейный стиль мышления – это стиль постнеклассической науки, представляющий собой современное развитие системного мышления, принимающего во внимание сложность, нелинейность, неустойчивость и открытость реальных природных и социальных систем [1, с. 240-249; 2, с. 117-135].

Так называемые паттерны (образцы) нелинейного мышления (НМ), обсуждаемые в постнеклассической науке, попытаемся обобщить в двух контекстах: 1) атрибутивном контексте, характеризующим основные свойства НМ; 2) реляционном контексте, рассматривающим НМ в относительном аспекте (относительно принципа линейности).

Атрибутивный концепт нелинейного мышления.

1. любой, даже стабильный (устойчивый) процесс содержит определенную эволюционную его составляющую, предопределяющую его становление и развитие. Это уже априори закладывает в себе изменения (неустойчивости) и нелинейный характер;

2. существование принципиальной необратимости развития, его многовариантности и альтернативности в перспективе. В ретроспективе говорить об альтернативности не имеет смысла, так как история не имеет сослагательного наклонения;

3. настоящее состояние и свойства системы определяются не только ее прошлым, но и формируются также из будущего, «притягивается» аттракторами эволюции;

4. постоянное присутствие фактора «малых» причин, порождающих «большие» следствия, который известен в научной литературе как «эффект бабочки» (butterfly effect), физическая сущность которого такова: макроуровень сложной системы не является независимым от нижележащих уровней организации: при определенных условиях (состояния неустойчивости) микрофлуктуации могут прорываться на макроуровень и определять макрокартину процесса;

5. развитие происходит через неустойчивость, а усложнение системы в процессе развития ведет к повышению неустойчивости (наибольшая устойчивость достигается за счет смены, чередования состояний, происходящих в периоды неустойчивости);

6. процесс развития обладает свойствами как повышения разнообразия (дивергентные тенденции), так и свертыванием разнообразия и повышением избирательности (конвергентные тенденции);

7. хаос, как состояния неупорядоченности системы, одновременно рассматривается и как фактор разрушения и созидания. В развитых, асимптотических состояниях сложные системы становятся чувствительными к малым хаотическим флуктуациям на микроуровне, в то же время хаос является механизмом вывода систем на новые относительно стабильные структуры-аттракторы.

Реляционный концепт нелинейного мышления.

1. существование вероятности того, что так называемые тупиковые ветви эволюции (маргиналии, девиации, архаика) могут в определенном отношении быть совершеннее наличного состояния;

2. появление нового в результате развития как непредсказуемого, возникающего в момент ветвления (бифуркации), которое в то же время не является полностью произвольным (разнообразие нового ограничено дискретным спектром доступных системе относительно устойчивых аттракторов – путей развития);

3. любое действие объекта или субъекта системы обречено на провал, если оно не соответствует ни одной из структур-аттракторов соответствующей среды (этот паттерн определяется следующим: в данной конкретной среде реализуемой может быть не любая структура, т.к. относительно устойчивыми являются только отдельные структуры из дискретного набора, обусловленного собственными свойствами данной среды);

4. предположение отказа в нелинейном мышлении от последовательности и кумулятивности в развитии и проявлении готовности к появлению нового, к неожиданному разрастанию незначительных флуктуаций в макроструктуру, к быстрому нелинейному росту структур (при этом следует учитывать, что вновь возникающее может быть в некоторых отношениях «менее совершенным», чем предыдущее состояние);

5. эффективность управления сложными системами связывается с формами нелинейного управления – ориентации на собственные тенденции эволюции данных систем, рассматриваемых как спектр доступных им структур-аттракторов;

6. существование возможности управляемого (целенаправленного) возбуждения определенных структур из доступного системе спектра, что сокращает время «естественного отбора» (возбуждение необходимых структур достигается путем резонансного возбуждения среды с помощью малых, но технологически правильно подобранных воздействий, т.е. соответствующих пространственно-временных организаций);

7. существование возможности изменения доступных системе спектра структур-аттракторов путем изменения параметров среды (в частности, повышение нелинейности среды приводит к расширению спектра структур-аттракторов);

8. Возможность объединения систем разной степени развитости в единую структуру (для этого требуется конфигурационное правильное объединение частей с согласованием темпа протекания процессов, т.е. по Е.Н. Князевой и С.П. Курдюмову [2] – объединение в один «темпомир»).

Литература

1. Степанов В.Н. Проблемы нелинейности социально-экономико-экологических систем / В.Н. Степанов // Економчні інновації. – 2012. – Вип. 48. – С. 240-249.
2. Князева Е.Н. Основания синергетики. Режимы с обострением: самоорганизация, темпомеры / Е.Н. Князева, С.П. Курдюмов. – СПб., 2002. – 176 с.

ДИСТАНЦИОННОЕ УПРАВЛЕНИЕ В БИЗНЕСЕ

Черкасова С.А., к.э.н., доцент,
Бошкова Т.Н.,
Мельникова Е.О.,
Недельчева М.Г.

Одесский национальный политехнический университет

В современных условиях хозяйствования крупные развивающиеся предприятия в основном ориентируются на расширение и образования филиальной системы на расстоянии, и определенно нуждаются в правильно сформулированной структуре руководства.

В настоящее время термин «бизнес на расстоянии» уже не кажется удивительным явлением и данный вид управления набирает определенную популярность.

Как известно, управление на предприятии или в любой другой организации осуществляется благодаря менеджерам разных категорий. Отсюда изначально сложно сделать предположение об управлении персоналом не контактируя с ними ежедневно, хотя, как показывает практика и мировые сведения, данное управление отныне не составляет труда и больших затрат.

При этом одним из видов гибкой формы организации работы персонала выступает дистанционная трудовая деятельность работников, применение которой в Украине носит инновационный характер, что обусловлено неразвитостью и эпизодичностью работ в направлении управления персоналом, который выполняет собственные должностные задачи в дистанционном режиме. Проблематике осуществления дистанционного управления в бизнесе, и в том числе проблемам управления дистанционной трудовой деятельностью персонала посвящены научные работы как российских так и украинских ученых, среди которых можно выделить Т.И. Яковлеву, С.И. Паринова, А.И. Пушкаря, В.А.Чернухина, С.В.Шекшня, Е.Б. Нечай и многих других. Однако эти исследователи занимались решением отдельных проблем применения дистанционной трудовой деятельности персонала, определяли ее сущность и место на предприятии, техническое и программное обеспечение ее осуществления в рамках дистанционного управления предприятиями. При этом анализ работ названных исследователей показал, что на сегодня не существует целостного и исчерпывающего представления о содержании и существенных особенностях процесса дистанционного управления бизнесом в целом и дистанционной работой персонала в частности. Данные обстоятельства предопределяют острую потребность в разработке научно-обоснованной, целостной и емкой концептуальной базы для осуществления дистанционного управления в бизнесе и управления дистанционной трудовой деятельностью персонала.

В самом обобщенном виде дистанционное управление – это метод управления различными объектами или субъектами на расстоянии, который применяется, как часть дистанционного управления субъектами, управления производственными процессами, системами связи, и осуществляется с помощью социальных сетей и компьютерной техники. Следовательно, можно предположить, что один из факторов, влияющих на данный вариант управления – это научно-технический прогресс, который благоприятствует и способствует развитию дистанционного бизнеса [1].

Главным основанием дистанционного управления являются надежные и верные люди, исполнительные заместители, четкие инструкции и инновационные средства связи и контроля на расстоянии. При этом следует отметить аспекты, охватывающие удаленное управление персоналом.

Современные технологии позволяют людям работать в более гибких условиях труда, но также не следует забывать о других видах управления, то есть о внутреннем контроле на предприятии и о дистанционном контроле. Дистанционный контроль позволяет современным предприятиям оставаться конкурентоспособными и жизнеспособными в условиях современной глобальной экономики [2].

Руководство, не видя своих подчиненных дистанционно дает установки рабочему персоналу, который в последствии должен будет предоставить сформированные задачи в виде выполненной работы. Следовательно, именно дистанционное управление способствует составлению объективной оценки, что способствует мотивированию сотрудников, так как конкретно качество работы будет оценено независимо со стороны управляющего [3].

Существует ряд преимуществ и недостатков работы на расстоянии. Для работодателя выделяются такие преимущества как:

- экономия на постоянных расходах (коммунальные платежи, аренда);
- экономия на оргтехнике, канцелярии;
- оплата сотруднику за отработанное время и за определённый проект;
- возможность использования нужных работников проживающих в другом городе или стране;
- сохранение занятости при неблагоприятном положении компании.

И такие недостатки как:

- не всегда есть возможность оперативно использовать удалённого работника;
- трудность контроля и управления;
- обязательное наличие удалённого работника современного, оснащённого ПК с вирусными программным обеспечением и высокоскоростным Интернетом.

Для работника выделяются такие преимущества как:

- свободный график;
- экономия на расходах (проезд, питание, дресс-код);
- возможность работать на нескольких работодателей;
- возможность параллельно делать личные домашние дела. Такие как, уход за детьми, пенсионерами, а так же за людьми ограниченными возможностями;
- сохранение занятости работников при неблагоприятном положении компании.

И такие недостатки как:

- отсутствие социума, организационной среды, работы в команде;
- отсутствие стабильной загрузки;
- отсутствие прав и гарантий со стороны законодательства;
- опасность попадания в мошеннические схемы
- в случае неисправности электронных средств работник не сможет вовремя получить задание и отправить в срок выполненную работу [4].

Таким образом, подводя итоги, необходимо отметить, что на сегодняшний день дистанционное управление бизнесом и управление дистанционной трудовой деятельностью

персонала являються основними інструментами забезпечення гнучкості сучасних підприємств за рахунок забезпечення гнучкості їх персоналу на основі використання гнучких форм організації їх трудової діяльності, які крім швидкої адаптивності, передбачають підвищення відповідним чином ефективності використання робочого часу і зусиль працівників підприємств, а, відповідно, і витрат підприємств на використання персоналу (оплату праці), що фактично забезпечує їх фінансову гнучкість і адаптивність.

Література

1. Назарова С.О. Управління дистанційною трудовою діяльністю персоналу підприємства : автореф. дис. канд. екон. наук : спец. 08.00.04 – Економіка та управління підприємствами/ С. О. Назарова. – Х., 2010. – 20 с.
2. Паринов, С. И. Экономика 21 века на базе Интернет-технологий [Електронний ресурс] / С.И. Паринов, Т.И. Яковлева. – ИЭОПП СО РАН, 2001. – [Цит. 2004, 10 жовтня]. – Режим доступу : <http://rvles.ieie.nsc.ru/~parinov>
3. Пушкар, О.І. Дистанційна трудова діяльність як один з основних напрямків стабілізації стану вітчизняного ринку праці в умовах інформатизації [Текст] / О.І. Пушкар, С.О.Балакірева //Економіка розвитку: ХНЕУ, 2005. – №4. – С. 5-12.
4. Чернухин В.А. Дистанционная работа, или виртуализация рабочих мест [Текст] / В.А.Чернухин // Человек и труд. – 2002. – №11. – С. 41 – 43.

РОЛЬ ТА ЗНАЧЕННЯ УПРАВЛІНСЬКИХ ПРОДУКТІВ В АДМІНІСТРУВАННІ УПРАВЛІНСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Шарко О.Р., к.е.н.

Одеський національний політехнічний університет

Управлінська діяльність пронизує всі процеси на підприємстві, тому слід вивчати її за функціональними блоками для визначення специфічних характеристик, проте завжди розглядати системно – як надсистему підприємства в цілому. Адміністративна діяльність націлена на оптимізацію та координацію всіх управлінських процесів [1]. Тому актуальність дослідження процесу адміністрування на підприємстві очевидна.

Кожна система на підприємстві створює та споживає певні продукти діяльності. Управлінська система розробляє управлінські продукти, що використовуються всіма системами підприємства.

Управлінський продукт – це результат управлінського процесу (сукупності певних операцій, управлінської технології), який має цільове призначення (мету), якісні властивості (кількість, параметри, вартість), завдяки яким задовольняє потреби споживачів (внутрішніх клієнтів) [2].

Розробка управлінського продукту має певний процес, етапи якого потребують адміністрування:

- визначення потреби в певному управлінському продукті;
- аналіз наявності аналогічних продуктів, які було створено раніше;
- формування критеріїв та вимог до нового управлінського продукту;
- затвердження строків кожного етапу розробки;
- призначення відповідальних осіб за своєчасність та якість нового управлінського продукту;
- аналіз задоволеності споживачів новим управлінським продуктом.

Управлінський продукт має дуальну сутність: з одного боку, він є об'єктом споживання різними системами підприємствами, а з іншого – інструментом управлінського впливу на певні процеси підприємства. Ця парадигма витікає з форми управлінського продукту – документарно-речова, та з розподілом управлінських продуктів на основні та допоміжні.

До основних управлінських продуктів належать всі управлінські рішення на підприємстві, до допоміжних відносяться управлінська інформація, яка обробляється адміністратором для прийняття рішення, та управлінська дія, що виникає як акт реалізації схваленого рішення. У табл. 1 наведені управлінські документи, які розподілені за видами управлінських продуктів (далі УП) [3].

Таблиця 1. Розподіл управлінських документів за видами управлінських продуктів

Вид УП	Управлінський документ
Управлінське рішення	Рішення, наказ, постанова, регламент, проект, положення
Управлінська інформація	Акт, доповідь, звіт, лист, повідомлення, довідка
Управлінська дія	Інструкція, вказівки, правила, план, графік, розпорядження

Будь-який управлінський документ виконує управлінську функцію адміністратора. Розробник документа припускає, що відомості, вміщені в документі, викличуть таку реакцію виконавця, яка повинна завершитися певним результатом. Це можуть бути результати декількох типів: документ пропонує виконавцеві отримати строго певний результат; виконавець повинен зробити набір строго певних дій, вказаних у документі; документ визначає правила, якими працівник повинен керуватися у своїй діяльності; документ визначає коло повноважень і прав посадовця; документ повинен привести виконавця в певний психологічний стан, тобто він містить відомості, що мотивують виконавця; документ слугує для передачі відомостей, призначених для використання в управлінні.

Таким чином можна стверджувати, що управлінські продукти відіграють велику роль в адмініструванні управлінської діяльності підприємства, роблять її ефективною, продуктивною та раціональною.

Література

1. Теорія і практика ділового адміністрування: навч. посіб. / [Дібніс Г.І., Ромахова О.О., Держак Н.О. та ін.]. – Луганськ: Ноулідж, 2009. – 488 с.
2. Шарко О.Р. Розроблення управлінських продуктів підприємства / О.Р. Шарко // Механізм підвищення ефективності управління функціонуванням регіональної економіки : зб. наук. праць Донецького державного університету управління. Вип. 223. Т. XIII. – Донецьк: ДонДУУ, 2012. – С. 75–82.
3. Шарко О.Р. Дослідження особливостей життєвого циклу управлінських продуктів / О.Р. Шарко, О.О. Ромахова // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. – 2011. – Т. 2. № 4. – С. 133–136.

РОЗВИТОК ПОНЯТІЙНОГО АПАРАТУ ПОДАТКОВОЇ БЕЗПЕКИ

Ширяєва Л.В. д.е.н., професор,

Одеський національний морський університет

Захарченко В.І. д.е.н., професор

Одеський національний політехнічний університет

В українському законодавстві безпека розуміється як стан захищеності життєво важливих інтересів особистості, суспільства і держави від внутрішніх і зовнішніх загроз [1]. Найбільш важливою частиною структури національної безпеки є економічна безпека, яка служить основою життєдіяльності суспільства, його соціально-політичної та національно-етнічної стійкості і являє собою складне, багатогранне соціально-економічне явище, що відображає комплекс динамічних умов матеріального виробництва [4, с.9].

Значне місце в системі елементів економічної безпеки займає фінансова безпека держави. В сучасних умовах фінансова безпека є одним з ключових видів економічної безпеки, оскільки, «з урахуванням панівного стану, займаного фінансовою складовою в сучасній економіці, ми вправі характеризувати останню як економіку, керовану в основі своїй фінансовим чином, через фінансові механізми, за допомогою фінансових важелів, фінансових стимулів і у фінансових цілях [6, с.32].

В свою чергу поряд з бюджетної, валютної безпеки, безпеки грошово-кредитної системи, найважливішою складовою національної фінансової безпеки виступає податкова безпека.

Податки є головним джерелом коштів, що забезпечують функціонування держави. Разом з тим у податках закладені великі можливості і з регулювання соціально-економічних процесів з боку держави в тому числі. Так, податки можуть використовуватися для регулювання процесів виробництва і споживання, рівня доходів населення (диференціація ставок, надання пільг та ін.). Податки можуть бути елементом механізму, регулюючого демографічні та екологічні процеси, соціальні явища. Вхіді оподаткування з боку держави проводиться контроль над фінансово-господарською діяльністю підприємств, установ, організацій, за правомірністю отримання доходів громадянами, джерелами цих доходів, за використанням майна [4, с.72].

З урахуванням викладеного, принципово вірним представляється підхід, відповідно до якого податки і податкова політика в системі економічної та фінансової безпеки розглядаються, по-перше, як ресурсний фактор, що знаходиться в руках держави, по-друге, як інструмент впливу на економічні та соціальні процеси і, по-третє, як фактор зворотного зв'язку і залежності держави від податку платників і територій [3].

Іншими словами, податкова безпека передбачає стійке функціонування податкової системи країни та її регіонів, забезпечення збору податків і податкових платежів, передбачених податковим законодавством, запобігання податковим зловживанням на основі контролю з боку державних органів [6, с.32].

Таким чином, представляється, що податкова безпека є стан забезпеченості (гарантованості) ефективного функціонування податкової системи.

Конституція України (ст.67) закріплює обов'язок кожного платити законно встановлені податки та збори. Із зазначеного положення випливає, що кінцева мета податкової безпеки полягає в забезпеченні злагодженої взаємодії учасників податкових правовідносин по реалізації конституційного обов'язку, спрямованої на формування бюджету України, бюджетів суб'єктів України і місцевих бюджетів.

Основними структурними елементами податкової безпеки є:

- суб'єкт податкової безпеки;
- об'єкт податкової безпеки;
- загрози життєво важливим інтересам;
- гарантії податкової безпеки;
- система безпеки як сукупність організаційно і функціонально взаємозалежних елементів, діяльність яких спрямована на реалізацію заходів забезпечення податкової безпеки;
- державна політика як сукупність концептуальних положень, які забезпечують стан захищеності.

Виходячи з суб'єктного складу, можна виділити власне податкову безпеку платників податків і безпеку в діяльності податкових органів. Досліджуючи проблему податкової безпеки, автори найбільше стикалися з питаннями реалізації другого виду безпеки. При цьому наголошуємо, що кожному платникові податків необхідно розробити індивідуальну систему податкової безпеки та управління податковими ризиками, яка має три рівні:

1. глобальне чи стратегічне податкове планування (модель ведення бізнесу, економічне, управлінське та податково-правове обґрунтування моделі, інвестиційного проекту, угоди або сукупності);

2. локальне податкове планування (в рамках конкретної угоди, проекту, окремих податків);

3. система документообігу, внутрішнього контролю (аудиту) та звітності.

Безпека в діяльності податкових органів – це система організаційно-правових заходів, реалізованих правоохоронними та контролюючими органами з метою забезпечення всебічної захищеності і гарантованості цивільно-правового стану співробітників податкових органів, матеріальних ресурсів від протиправних посягань. Основними завданнями даного виду безпеки є: своєчасне виявлення і усунення загроз безпеки персоналу і ресурсам, причин і умов, що сприяють нанесено фінансового та матеріального збитку, створення механізму та умов оперативного реагування на загрозу безпеки і прояви негативних тенденцій у функціонуванні податкового органу.

До основних об'єктів безпеки відносяться людина і громадянин – його права і свободи; суспільство – його матеріальні і духовні цінності; держава – її конституційний лад, суверенітет і територіальна цілісність. Відповідно, об'єктами аналізованої безпеки виступають, перш за все, суб'єкти податкових правовідносин, об'єкти оподаткування, державна казна.

Елементом структури податкової безпеки є погрози життєво важливим інтересам об'єктів, безпека яких повинна бути забезпечена. Згідно ст.1 Закону України «Про основи національної безпеки України» загрози національній безпеці – це наявні та потенційно

можливі явища і чинники, які створюють безпеку життєво важливим національним інтересам України [1].

До числа загроз податкової безпеки можна віднести:

1. недосконалість фінансового законодавства;
2. спотворення принципів бюджетного законодавства;
3. інерційність практики судів по шляху ослаблення судового захисту прав платників податків;
4. порушення терміну постановки на облік та ухилення від такої постановки; неподання податкової декларації; грубе порушення правил обліку доходів і витрат об'єктів оподаткування; несплата або неповна сплата сум податку та інші податкові правопорушення;
5. незаконне одержання і розголошення відомостей, що становлять податкову таємницю;
6. ухилення від сплати податків і, як наслідок цього, податкова злочинність, незаконне відшкодування сум податків і що зберігається з року в рік недоїмка.

Так, якщо взяти тільки період січень-серпень 2011р. у сфері оподаткування податкова міліція розкрила 3546 злочини, з яких 3073- тяжкі. Розкрито 1668 злочинів за ухилення від сплати податків, з яких 1591- в особливо великих розмірах. До суду направлено кримінальні справи по 1711 злочинах, збудженими за матеріалами податкової міліції.

У 2011 р. залучена діяльність 93 конверсійних центрів. Загальний обсяг проконвертованих цими центрами грошових коштів склали 15,3 млрд. грн. З контрагентів до бюджету стягнуто 257 200 000 грн [2, с.2-3].

Нейтралізувати реальну й потенційну загрози об'єктам податкової безпеки дозволяє реалізація розробленої системи заходів. Йдеться про гарантії податкової безпеки, прийомах, методах, засобах, наприклад, що забороняють нецільове використання бюджетних коштів або перекладання виконання податкового обов'язку на третіх осіб, які наказують здійснювати обов'язковий контроль над проведеними фінансовими операціями, зобов'язують погашати недоїмку. Зміст законодавства про податки і збори дозволяє, зокрема, виділити можливість використання наступних спеціальних гарантій податкової безпеки: податковий контроль; податкові перевірки; способи забезпечення виконання обов'язку зі сплати податків; застосування різних видів відповідальності за невиконання конституційного обов'язку щодо сплати податків.

Заключним структурним елементом податкової безпеки виступає державна політика як сукупність концептуальних положень, які забезпечують стан захищеності. Позначаючи основні напрямки податкової політики на три роки, пропонуємо орієнтувати її на створення максимально комфортних умов для розширення економічної діяльності та переходу економіки на інноваційно-інвестиційний шлях розвитку, а також на подальше зниження масштабів ухилення від оподаткування, зокрема: прийняти рішення про звільнення від оподаткування дивідендів, одержуваних українськими юридичними особами від інвестицій в дочірні суспільства; розробити критерії ефективності роботи співробітників податкових і митних органів; удосконалити податковий контроль над використанням механізмів трансфертного ціноутворення в цілях мінімізації оподаткування і т.д.

В цьому напрямку вже зараз йде процес вдосконалення інструментів податкового регулювання, перехід на спрощені процедури роботи податкових органів, апеляційне оскарження рішень податкових органів, робляться деякі інші заходи, в тому числі застосовуються до податкової безпеки. Забезпечення податкової безпеки являє собою

сукупність заходів, спрямованих на попередження конфліктів між різними рівнями бюджетної системи України і що дозволить зберегти цілісність всієї фінансової системи держави.

Таким чином, податкова безпека – це показник:

1. ступеня захисту платників податків від свавілля державних органів;
2. ефективності та безпеки роботи податкових органів;
3. рівня податкових правопорушень в Україні.

Література

1. Про основи національної безпеки України : Закон України // Урядовий кур'єр, 2003. – № 139.
2. Вестник налоговой службы Украины. – 2011. – №33. – С. 2-3.
3. Захарченко В. І. Економічна безпека регіону : [конспект лекцій] / В.І. Захарченко. – Одеса: Астропринт, 2002. – 64 с.
4. Захарченко В. И. Экономическая безопасность бизнеса /В.И. Захарченко, Н.Н. Меркулов, Н.В. Халикян. – Одесса: Наука и техника, 2009. – 176 с.
5. Основы экономической безопасности : [Учебно-практическое пособие] // Под ред. Е. А. Олейникова. – М.: ЗАО «Бизнес – школа «Интел-синтез», 1997. – 288.
6. Смирнов Д. А. Понятие и структура налоговой безопасности Российской Федерации /Д.А. Смирнов // Вестник Академии экономической безопасности МВД России, 2008. – №4. – С. 32-34.
7. Ярочкин В. И. Система безопасности фирмы /В.И. Ярочкин. – М.: Ось-89, 2003. – 352 с.